

MARAMUREȘUL ȘI MAREA UNIRE

Crestomație de texte și documente
1918 – 1919

– *Sighetul Marmației* –
1 DECEMBRIE 1998

Mihai Dăncuș
Gheorghe Todincă

Maramureșul și Marea Unire
Crestomație de texte și documente
1918 – 1919

Coperta: Mihai Dăncuș

Desenul copertei: Eugen Mateș

Fotografii: ***Mihai Dăncuș***
 Iosif Béres
 Valentin Rozsnyai

Prelucrări foto în laborator:
 Marius Palincaș

MUZEUL MARAMURESULUI
*Asociațiunea pentru cultura poporului
român din Maramureș*

MARAMURESUL SI MAREA UNIRE

**Crestomatie de texte și documente
1918 – 1919**

Ediție îngrijită de:

Mihai Dăncuș
Gheorghe Todincă

Sighetul Marmatiei, 1 DECEMBRIE 1998

Argument

Lucrarea de față se dorește o culegere de texte și documente despre unirea Maramureșului cu Țara Mamă. O bună parte dintre materialele tipărite aici (articole din presa vremii, documente în manuscris și/sau dactilografiate, originale sau copii autentificate, facsimile și reproduceri foto), au mai fost tipărite în lucrări cu caracter istoric (monografii tematice, culegeri de studii, etc.) conform bibliografiei.

O altă parte, precum protocoalele de constituire a Sfaturilor naționale și a Gărzilor naționale comunale de la Sighet. Bârsana și Petrova, sunt tipărite integral pentru prima dată. Tot acum publicăm fotografiile majorității protagoniștilor unirii Maramureșului cu Țara Mamă, personalități și lideri marcanti ai românilor din această parte a Țării.

Dorim ca prin cele tipărite aici, să ne adresăm în primul rând maramureșenilor, care sunt urmașii celor amintiți în documente, tinerilor de la sate și orașe indiferent de studii și profesie, țăranilor cărturari și intelectualilor, tuturor celor interesați de istoria acestor locuri.

Mulțumim nobilei familii Mihalyi de Apșa prin domnișoara Lucia Mihalyi, singura participantă în viață la evenimentele Marii Uniri din 1 Decembrie 1918, și domnului profesor Petru Mihalyi pentru documentele puse la dispoziție.

Aducem mulțumiri de asemenea surorilor Ana și Ioana Bârsan, nepoatele marelui patriot Ioan de Kovats pentru facilitarea accesului în arhiva unchiului lor precum și distinsei familii Balea de leud, prin domnul preot profesor Grigore Balea pentru documentele și fotografiile inedite pe care le-a pus la dispoziția muzeului cu multă generozitate atunci când am organizat expozițiile dedicate Marii Uniri, precum și pentru această carte.

Nu în ultimul rând, mulțumim savanților istorici, înaintașilor, precum și colegilor din arhive și muzee pentru tot ce au făcut spre cunoașterea trecutului istoric al Maramureșului.

Această carte se constituie într-un început – să sperăm de bun augur – în publicarea spre cunoaștere a documentelor istorice ale Maramureșului.

Dedicăm această modestă contribuție la cunoașterea istoriei Maramureșului, celor care în urmă cu opt decenii cu curaj, demnitate și spirit de sacrificiu au împlinit dorința nașiorală.

Sighetul Marmației, 28 noiembrie '97

Mihai Dăncuș

Considerații privind ideea de unitate națională

Contribuții maramureșene

*Mihai Dăncuș
Gheorghe Todinca*

Conștiința originii comune a tuturor românilor și totodată a unității lor naționale a străbătut întreaga noastră istorie de la primele începuturi și până la deplina ei înfăptuire în 1918. Ea n-a fost numai a unei provincii ori a unei singure categorii sau clase sociale, a animat toate elementele constitutive ale poporului, ale națiunii, din toate provinciile noastre, numite tradițional “țări”: Țara Românească, Țara Moldovei, Țara Ardealului - cu toate ținuturile ce o înconjoară numite și ele “țări”: Țara Maramureșului, Țara Oașului, Țara Bârsei, Țara Hațegului, Țara Crișurilor, Țara Vrancei, ș.a.

La baza conștiinței unității noastre etnice, a stăpânirii prin limbă și cultură a întregului teritoriu de la izvoarele Tisei, trecând peste Carpați și până la Marea cea Mare, s-a aflat permanenta identificare a poporului român cu moștenirea sa fundamentală daco-romană, conștiința romanității noastre demonstrată prin același grai, cu aceleași forme de viață și cu folosirea în comun a tuturor creațiilor sale culturale, artistice și științifice.

Vornicul Grigore Ureche (1590-1647) consemna în “Letopisețul Țării Moldovei”, cea dintâi mărturisire românească de latinitate și totodată de afirmare a aceleiași origini pentru toți românii din tot cuprinsul vechii Dacii: “*românii câți se află locuitori la Țara Ungureană și la Ardeal și la Maramureș de la un loc sunt cu moldovenii și toți de la Râm se trag*” (1)

Un alt cronicar moldovean, Miron Costin (1633-1691) va scrie “Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace” în care continuă cronică lui Grigore Ureche. O primă încercare științifică de a lămuri numele și originea românilor o face în “Cronica polonă” (1677) în care afirma: “*Ca și noi (moldovenii)*

și muntelui se numesc rumâni, ceea ce este același lucru cu romani". Astfel de "romani", relevă în continuare Miron Costin "sunt mulți în Țara Transilvaniei și peste tot ținutul Maramureșului și al Oltului în munți" (2)

Domnia lui Mihai Viteazul (1593-1601) are o deosebită însemnătate pentru istoria noastră națională pentru că a fost întâiul înfăptuitor al unității politice. Ideea de țară s-a lărgit îmbrățișând în acțiunea lui Mihai interesele neamului și ale creștinătății. Unirea înfiripată de Mihai a pus pentru generații, timp de secole, ideea de a înfăptui din nou și pentru totdeauna unirea românilor: *"Tot ce s-a lucrat și s-a plănuțit de la 1601 până la 1918, de o latură și de alta a Carpaților, fie pentru, fie contra acestei uniri, a fost ca o pregătire îndelungată și temeinică pentru dorita ei înfăptuire pe vecie"*(3), spunea marele savant I. Lupaș.

Istoriografia română se manifestă, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea cu mai multă vigoare în Transilvania, luând totodată și un pronunțat caracter politic. (4)

La originea iluminismului transilvan cunoscut sub denumirea de "Școala Ardeleană" se afla acțiunea politică cu un profund substrat național desfășurată de episcopul greco-catolic al Blajului, Inochentie Micu (1692-1767) care impune primul folosirea sintagmei de "nație română" și care a înaintat primele memorii Dietei Ardealului și Curții de la Viena pentru recunoașterea drepturilor politice și sociale ale poporului român din Transilvania, considerat de nobilii străini ca plebea "tolerată" (5)

Considerând limba și istoria ca arme în lupta pentru emanciparea socială și națională a poporului român, corifeii Școlii Ardelene, Samuil Micu (1745-1806), Gheorghe Șincai (1753-1816), Petru Maior (1761-1821), Ioan Budai Deleanu (1760-1820), au avut un larg orizont cultural, de proporții europene. Cercetarea arhivelor de la Roma și Viena, au dat scrierilor lor nu numai o impresionantă erudiție modernă, dar și o soliditate documentară care le-a conferit o prestigioasă autoritate.

“Școala Ardeleană” avea să așeze pe o treaptă superioară problemele cu privire la limbă, relevându-i originea latină, prin ea elaborându-se primele gramatici științifice și dicționare românești. Au publicat scrieri cu caracter istoric, filozofic, religios, didactic, economic, literar. Prin stăruința lor neobosită de a înlocui alfabetul chirilic - vechea moștenire a influenței slavone în cultura română - cu alfabetul latin, ei au dat apoi un puternic impuls afirmării caracterului latin al limbii române și odată cu aceasta, a culturii naționale.

Samuil Micu, în a sa “Scurta cunoștință a istoriei românilor” arată că românii “în Țara Ardealului cu mulțimea întrec pre toate alte neamuri care sunt întru aceste pământuri. Iară în Țara Românească și Moldova mai cu samă singuri românii sunt locuitori. Afară de locurile acestea, mai mulți români lacuiesc în Machedonia și se chiamă vlahi”.(6)

Trăind în 1774 “în Roma papilor”, Gheorghe Șincai și-a adus o contribuție masivă în afirmarea conștiinței romanității noastre. Opera sa istorică “Hronica românilor și a mai multor neamuri”, reprezintă cel mai impunător monument al istoriografiei “Școlii Ardelene”, considerată de Nicolae Iorga ca una din “cele mai bogate, din cele mai numite, din cele mai cinstite ce se pot închipui” (7) În acest “Hronic” va afirma Gheorghe Șincai că: “românii nu sunt numai suferiți în Ardeal, ei sunt vatra Ardealului”. (8)

Revoluția de la 1848, prin aria de desfășurare și prin simultaneitatea unora din actele sale a constituit cadrul cel mai larg al manifestării conștiinței originii române și a unității naționale românești. Nicolae Bălcescu scria în timpul revoluției: “Ținta noastră socotesc că nu poate fi alta decât unitatea națională a românilor. Unitate mai întâi în idei și simțăminte care să aducă apoi cu vremea unitatea politică(...) Românismul dar e steagul nostru; sub dânsul trebuie să chemăm pe toți românii”. (9)

În Revoluția de la 1848 s-au integrat toate provinciile istorice românești, și toate au fost rând pe rând vatra ideilor ei. Maramureșenii așteptau din marile și generoasele programe ale

Revoluției nu numai desființarea servituților feudale ci și drepturi de ordin național. Aceste deziderate majore ale revoluției fără de care “republica e numai un despotism afurisit”, cum afirma Simion Bărnuțiu, și-au găsit formularea în programul revoluționar de la Blaj.

Ideile de libertate socială și națională ale revoluției de la 1848 aveau să fie cunoscute în întreg Maramureșul.(10)

Cu toate măsurile de pază și intimidare luate de autoritățile Revoluției maghiare, se ajunge la ciocniri sângeroase, între români și trupele de honvezi și gărzile naționale maghiare trimise împotriva lor soldate cu morți și răniți. La 30 septembrie 1848, borșenii rup emblemele ungare de pe primărie și alungă jandarmii din comună, precum și pe comisarul Ludovic Jura, însărcinat cu recrutările. Încurajați de căpitanul Binder de la Năsăud borșenii opun o dârză rezistență, până când copleșiți de forțe superioare capitulează la 28 octombrie 1848. (11)

Deși înfrântă prin intervenția trupelor țariste, revoluția de la 1848/1849 din Transilvania și celelalte provincii românești a pus în fața lumii civilizate dezideratele de unitate, independență și libertate națională.

În perioada regimului absolutist care a urmat revoluției, lupta pentru libertate națională s-a dus și în Maramureș prin cultivarea limbii române, a extinderii și dezvoltării învățământului românesc prin școlile confesionale greco-catolice, românii maramureșeni organizându-și viața națională proprie. După zbateri și suferințe, în 1856, un număr de 55 comune de pe văile Izei, Marei și Vișeuului precum și mai multe sate din Sătmar și Ugocea se desprind de sub jurisdicția episcopilor ruteni de la Muncaci, care dintotdeauna au dus o politică de implementare a slavismului, și se atașează Episcopiei greco-catolice române de la Gherla. De acum, tinerii maramureșeni studiază la școlile transilvane, unde în spiritul curentului “Școlii Ardelene” li se trezește conștiința originii și unității neamului și se pregătesc cu rigoare științifică pentru lupta națională și politică.

În 1860 se restabilește viața constituțională și în Maramureș, fapt care va permite preluarea de către români, care erau majoritari, a conducerii comitatului. Iosif Man este numit comite suprem (12). Alături de Iosif Man, în lupta pe tărâmul vieții național-culturale se aflau și alte mari personalități maramureșene: Gavrilă Mihalyi, Ioan Iurca, Vasile Mihalca, Mihai Pavel - vicarul unit al Maramureșului-, Mihai Rednic, Petru Mihalyi, Simion Pop, ș.a. În congregațiunea comitatensă ținută la 13 decembrie 1860, Iosif Man propune înființarea *“Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș”*, cu un institut preparandial și Alumnii (cămin, internat).

Dr. Ioan Mihalyi de Apșa afirmă în ședința Asociațiunii din 15 martie 1875: *“A sosit timpul suprem când trebuie să ne ocupăm de noi înșine și să fim pătrunși de aceea că numai o educație națională poate să șteargă de pe fața noastră urmările rușinoase ale trecutului, dacă vom crește pentru patria comună, pentru biserica și națiunea română, români culți, învățați, români liberi și virtuoși”* (13) Petre Mihalyi, notarul *“Asociațiunii”*, scria protopopului greco-catolic al Tractului Vișeu, Vasile Mihalca, la 12 decembrie 1864: *“Cultura unui popor fiind treapta, pe carele dânsul înaintează a ocupa sfera meritată în viața socială precum și politică, poate să aducă legi pentru egal îndreptățirea românului cu celelalte naționalități dar dacă nu vom poseda calitatea intelectuală recerută, nu vom putea câștiga influența politică, care după atâția secolii sărmanului Român i s-ar cuveni”*. (14) Un mare merit al *“Asociațiunii”* a constat și în faptul că la Preparandie, pe lângă localnici, au fost admiși elevi și din alte comitate; prin cei 120 de absolvenți ai Preparandiei sighetene se deschid numeroase școli românești în Maramureș, Oaș, Sătmar, Lăpuș.

Un rol complementar față de *“Asociațiune”* îl va avea în deceniile șapte și opt ale secolului al XIX-lea *“Societatea de lectură a românilor maramureșeni Dragoșiana”* (1867) de la Sighetul Marmăției în cadrul căreia, după informațiile lui Ioan Bilțiu Dăncuș *“se citeau poezii originale, nuvele, dizertații și*

comunicări - toate pline de iubire de neam, străbătute de cel mai înalt naționalism (patriotism) român". (15)

Între revoluția de la 1848 și Marea Unire din 1918, două mari evenimente au marcat istoria poporului român: înfăptuirea Unirii Principatelor la 1859 și dobândirea independenței de stat a României prin războiul din 1877-1878. Entuziasmul maramureșenilor la actul istoric de la 24 ianuarie 1859 a primit noi conotații prin contribuția lor directă la războiul de independență, fie luptând cu arma în mână pe câmpurile de luptă, fie strângând bani și ofrande pentru armata română. (16) Între maramureșenii care au luptat și s-au acoperit de glorie în luptele de la Grivița amintim pe căpitanul Titus Dunca din Șieu, prieten apropiat al lui G. Garibaldi. Este de înțeles că nu cunoaștem multe nume de participanți, pentru că autoritățile austro-ungare sancționau aspru asemenea atitudini. Totalizând ajutoarele bănești oferite de maramureșeni pentru sprijinirea războiului de independență - ne referim doar la centrul de colectare de la Sibiu - rezultă că acestea proveneau de la 420 de persoane printre care se remarcă Doamnele Man și Iurca din Sarasău, și însumau peste 1396 lei în valuta anilor 1877-1878. (17)

În apărarea istoriei naționale, Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, membru corespondent al Academiei Române, pe lângă publicarea volumului "Diplome Maramureșene din veacurile XIV-XV" și a altor lucrări de istorie, arheologie, în fața Societății Istorice Maghiare care și-a ținut adunarea generală la Sighet la 6 august 1889, a combătut cu argumente științifice teoriile ce contestau originea și continuitatea românilor pe aceste meleaguri. (18)

Un moment important în lupta națională l-a avut și în Maramureș constituirea despărțămintelor "ASTREI". La 20 august 1911, la Vișeu de Sus se constituia primul despărțământ al "ASTREI" pentru comunele românești de pe văile Vișeu și Iza. Președinte a fost ales preotul greco-catolic Emil Bran, iar vicepreședinte juristul G. Iuga, "respectându-se vechea tradiție,

de a așeza biserica în fruntea tuturor instituțiilor culturale”.
(19)

Izbucnirea primului război mondial în 1914 a împiedicat proiectata înființare a despărțământului “ASTREI” la Sighet. Războiul, “*aspră încercare pentru popoarele aflate în conflict*”, avea să ducă la intensificarea amplului și complexului proces al mișcărilor naționale al popoarelor subjugate de imperiile multinaționale și anacronice. Se impunea o nouă ordine politică în Europa și în întreaga lume, clădită nu pe forță, asuprire și dictat, ci pe legitimitatea dreptului națiunilor, mici sau mari, de a se afirma libere și independente în cadrul statelor lor unitare și suverane.

Poporul român își intensifică lupta de eliberare națională a provinciilor istorice ce se aflau încă sub dominație străină, pentru unirea acestor provincii surori cu patria mamă, România. (20) În acest context nici măsurile de forță nici acțiunile diversioniste nu mai pot atenua conflictul ireconciliabil dintre monarhia dualistă și națiunile oprimite, principiul naționalităților câștigând audiență și teren în mod definitiv.

În anul 1914, Maramureșul a fost, prin politica guvernelor Austro-Ungariei, județul cu cei mai puțini știutori de carte: 21,8% - în comparație cu județul Odorhei, de exemplu 58,3%. La o populație de 73.439 români și 28.393 maghiari existau 345 de școli maghiare și doar 42 românești. (21) Din 18 bănci, doar una singură era românească: Banca “Maramureșeana”, fondată în 1911, cu un capital de 220.000 coroane.

Rechizițiile forțate, aplicate îndeosebi populației române, au avut drept consecință scăderea considerabilă a numărului de animale. Evidențiem acest fapt prin cifrele statistice întocmite de administrația maghiară din timpul războiului. În Ieud, Glod, Dragomirești ș.a., efectivul de porcine s-a redus la mai mult de jumătate. Numărul boilor a scăzut în primii doi ani de război la mai mult de jumătate: în Dragomirești, de la 118 la 40 de capete, în Glod de la 130 la 48 de capete. (22)

Peste 500.000 de români din monarhie au fost mobilizați. Pe front, au participat direct la lupte 449.796 militari, din care

au murit în lupte 41.739 și 11.275 în spitale, în urma rănilor.(23) Introduși în sectoarele cele mai grele ale fronturilor, în regimente de asalt (numite în popor “sturm”), având “dreptul” de a purta tricolorul național român și a porni la atac pe muzica marșului “Deșteaptă-te române”, au luptat și au căzut fără voia lor pentru o cauză străină neamului nostru.

Din Maramureș au luat parte la lupte peste 10.000 de români, înrolați, majoritatea în regimentul 85 Infanterie, cu garnizoana la Sighet. Au luptat pe fronturile din Galiția, Ucraina, Serbia, Italia în marile bătălii de la Lemberg, Doberdo, Manilova, Piave. (24)

Numărul mare al celor căzuți pe front, asuprirea discriminatorie față de populația română, au provocat grave nemulțumiri. Un soldat întors din concediu, trimite subprefectului Maramureșului o scrisoare în care relatează: “În satele unde se afla numai femei sărace și bătrâni (...) oameni fără ajutor, se face o mare nedreptate cu alimentele trimise. În primul rând se aprovizionează notarii și ajutoarele lor și alți domni de felul acestora, luând o parte considerabilă iar restul fac afaceri. (...) Soldații care se întorc din concediu se plâng și cer ajutor împotriva acestui jaf”.

Prezentăm sintetic situația și participarea românilor din Maramureș la primul război mondial: la o populație de 75.388 de români, au participat direct pe front 9.645 și mobilizați la partea sedentară 753. Au murit pe câmpul de luptă 1037 ostași: morți în temnițe, în pribegie sau în spitale 171. S-au întors acasă 953 invalizi, 698 de răniți, dar ulterior vindecați. Au fost declarați dispăruți 1040 ostași. Numărul celor deplin sănătoși la sfârșitul războiului este de 6500 ostași. În urma mării conflagrații, a decedaților și dispăruților, au rămas 1039 văduve și 2556 orfani. (26)

După clasele sociale, au luat parte la lupte sau la activități legate de război 36 intelectuali, 73 comercianți sau meseriași și 10.290 de țărani.

Intrarea României în război la 15 august 1916 a readus spreanța în inimile românilor. Acum, poporul român de pe ambii

versanți ai Carpaților, de la Nistru la Tisa, vedea apropiat împlinirea visului de veacuri al strămoșilor, Unirea cea Mare, într-o singură țară românească.

Convenția de alianță politică și militară a României, pe de o parte și Rusia, Franța, Anglia și Italia pe de altă parte, recunoștea dreptul României de a se uni cu Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și cu Maramureșul. Convenția este o dovadă că România intrând în război urmărea realizarea dezideratului de veacuri al poporului român - unirea teritoriilor românești într-un singur stat și astfel, făurirea statului național unitar. Este bine cunoscută intrarea armatei române în Ardeal, retragerea sub presiunea unui inamic superior numeric și în armament, stabilizarea frontului pe Carpați și Siretul Inferior. Din prizonierii români, foști soldați în armata Austro-Ungară, în vara anului 1917 se constituie în Rusia 4 legiuni de voluntari cu un efectiv de 30.000 de ostași care au luptat și ei vitejește în vara anului 1917 la Mărăști, Mărășești și Oituz, acoperindu-se de glorie nepieritoare. Menționăm că peste 1000 de maramureșeni s-au înrolat în aceste unități; Dr Gavrița Iuga din Vișeu de Sus a fost unul din organizatorii Legiunii române de voluntari maramureșeni și bucovineni și unul din semnatarii declarației de război împotriva Puterilor Centrale, redactată la Darnița. (28) Între voluntarii maramureșeni amintim pe Godja Ioan din Oncești, Spetac Gheorghe din Rona de Jos, Lazar Gheorghe din Vișeu de Sus, Jilca Ioan și Deac Ștefan din Dragomirești, Petreuş Andrei din Glod.

Adâncirea contradicțiilor interne în imperiul Austro-Ungar, înfrângerile suferite pe fronturi de trupele puterilor centrale, duce la sfârșitul anului 1918 la destrămarea monarhiei bicefale.

Fiecare națiune își caută un drum propriu spre existența națională și statală. (29)

Întorși de pe fronturi și românii maramureșeni au format consilii naționale și gărzi naționale introducând o autoadministrație democratică în locul vechilor instituții.

Consiliile naționale române comitatense, după constituire, au trecut la formarea de consilii naționale române în fiecare localitate și a gărzilor naționale române locale. Gărzile naționale locale au fost înființate pentru a păzi viața, liniștea și avutul cetățenilor, indiferent de naționalitate. În măsura în care s-a putut, au fost înzestrate cu arme și muniții. Consiliile naționale comunale, locale și comitatense sunt cele ce au ales delegații pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Dr. Grigore Bota, avocat în Sighet și participant activ la evenimente își amintește: *"Atmosfera era încărcată de tensiune revoluționară. Pe sate au venit mulți soldați cu armele de pe front și cereau direct schimbarea rânduielilor. Notarii au fugit, jandarmii la fel, țăranii au început să împartă moșiile celor avuți."* (30)

La 11 noiembrie 1918, în ziua când se încheia primul război mondial, la Sighetul Marmației se constituie Sfatul Național Român Provizor al Comitatului Maramureș care s-a afiliat Sfatului Național Român Central cu sediul la Arad. Acesta, lansează un "Apel" tipărit, pe care-l difuzează în tot Maramureșul, prin care cu cuvinte înflăcărâte și de aleasă simțire românească sunt convocate toate comunele Maramureșului "să aleagă și să trimită o delegație de cel puțin trei membri la adunarea de constituire, ce se va ține în ziua de vineri 22 noiembrie a.c. la 11 oare, a.m. în Sighet, în localul băncii "Maramurașana", cu următorul program: 1. Constituirea Sfatului național român al comitatului Maramureș. 2. Decis cu privire la organizarea secțiilor rurale a Sfatului Național Român a Comitatului Maramureș și a gardei naționale române, pentru menținerea ordinii și ajutorare reciprocă. (31)

"Frați români maramureșeni! – începe în cuvinte înflăcărâte "Apelul" – au căzut lanțurile robiei de veacuri. A sosit ceasul măreț al eliberării. O lume nouă își ia astăzi ființa din ruinele trecutului și soarele dreptății a răsărit biruitor pe ceriul nostru. Pătrunși și noi în toată ființa noastră, de dreptul sfânt de a ne ferici singuri pe noi însine, subsemnații în ziua de

11 noiembrie 1918 ne-am constituit în Sfatul Național Român provizoriu al comitatului Maramureș".

"Să ne arătăm vrednici de măreția vremurilor ce trăim", se arată în încheierea apelului. (32)

Apelul a fost semnat de următorii fruntași patrioți: Ioan Balea de leud, notar comitatens, Simion Balea de leud, preot greco-catolic, Ioan Bilț Dăncuș, învățător, Florentin Bilț Dăncuș, învățător, Dr. Grigore Bota, notar la judecătoria cercuală, Vasile Țiple, preot greco-catolic, Augustin Doros, preot greco-catolic, Dr. Titu Doros, avocat, Demetriu Chiș, casar, învățător pensionar, Georgiu Nemet, învățător, Dimitrie Ponoran, jude de tribunal, Dr. Iosif Pop, avocat, Iuliu Rednic, preot greco-catolic, Mihail Sabadâș, econom, Emil Stoica, contabil, Vasile Timiș Filipan, contabil. (33)

Faptul că la acea dată (11 noiembrie 1918), acești bărbați destoinici și-au pus semnătura pe "Apel" denota curaj și demnitate națională deoarece la acea vreme eram încă sub stăpânire străină.

În arhiva "Dr. Ioan de Kovats, aflată în păstrarea surorilor Bârsan din Sighetul Marmației, am găsit și ne-au fost puse la dispoziție mai multe documente în original și copii autentificate privind evenimentele din anii 1918-1919. Între altele, unul din cele mai importante este "Protocolul" nr. 1/1918 (copie autentificată cu semnătura Dr. Vasile Chindriș și sigiliu). Protocolul a fost întocmit în adunarea de constituire a Consiliului Național Român din Maramureș ținută la Sighet, în 22 noiembrie 1918. Sunt prezenți reprezentanții comunelor din cercurile administrative Vișeu, Iza, Șugătag și Sighet, "300 fruntași și conducători și popor în număr de 5000". Președintele ad-hoc al adunării, preotul Simion Balea din Săpânța deschide adunarea în cuvinte înflăcărate și roagă pe cei prezenți să constituie Sfatul Național Român al Comitatului Maramureș. Președinte este ales Dr. Vasile Chindriș și are în componență 34 de membri. Președintele Dr. Vasile Chindriș și membri Sfatului Național prestează jurământul în fața adunării pe steagul național român. Se propune ca sfaturile naționale sătești să

trimită câte doi delegați în Sfatul Național Comitatens Central. tot așa și corporațiunile preoțimii, învățătorilor, a notarilor români de stat precum și secțiunea social democrată a muncitorilor români. (34)

În principal se hotărăște afirmarea Consiliului Național Comitatens ca singurul organ legal chemat a conduce viața publică a poporului român din Maramureș, afilierea acestuia la Consiliul Național General cu sediul la Arad, se mulțumește lui Al. Vaida Voevod “pentru reprezentarea vrednică a idealului național prin vorbirea ținută în 19 octomvrie 1918 în Parlamentul maghiar”; hotărăște înființarea Sfaturilor Naționale sătești pentru păzirea ordinii publice; organizarea gărzilor naționale. Se mulțumește lui Alexandru Cuza Andeco pentru “darul național de coroane de una sută de mii” și constată că prin acest gest princiar “a intrat în șirul marilor mecenați români”. (34A)

Aceeași zi de 22 noiembrie 1918 a fost descrisă în ziarul “Sfatul”, Organul oficial al Consiliului Național Român din Maramureș ca “ziua cea mai frumoasă, cea mai aleasă a Maramureșului românesc. S-au adunat românașii din toate satele comitatului, ca la un semn cu steaguri, cu cocarde în tricolor românesc. Erau adunați 5-6000 de oameni, fieștecare cu dorul sfânt în inimă, cu dorul arzător de a arăta lumii întregi că neamul românesc din Maramureș știe să-și croiască viitorul, știe să-și aleagă oamenii și mai ales că vrea să dovedească că stă ca stânca pe lângă marele sfat național” (35)

Adeziunea desăvârșită la unire, exprimată în această adunare a fost întărită prin “cântarea noastră națională <<Deșteaptă-te române>> - jucând cu foc, pe cele mai frumoase nădejdi, ne-am depărtat la vetrele noastre pentru a zidi lumea nouă”. (36)

Dr. Grigore Bota își amintește că la adunare au venit mii de oameni din plasa Sighet, Ocna Șugătag, Săpânța, din toate satele Maramureșului și că “nimeni dintre cei prezenți nu se îndoia de reușita unirii și nimeni nu tremură de teama mitralierei

amplasată pentru a ne întimida la o fereastră a hotelului Korona” (azi Tisa n.n.) (37)

Domnișoara Lucia Mihalyi de Apșa, fiica ilustrului membru al Academiei Române, Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, retrăiește și azi cu profundă afecțiune și mândrie zilele marii uniri.

Drapelul pe care s-a depus jurământul de către Consiliul Național Român la 22 decembrie 1918 a fost trimis de la Cluj de către Iuliu Maniu, la Sighet, la casa Mihalyi, prin Longin Mihalyi, fiul lui Ioan Mihalyi de Apșa, student la drept. Surorile Mihalyi, în noaptea de 21/22 decembrie l-au brodat. Drapelul a fost dus de domnișoara Lucia Mihalyi, (care avea 15 ani) în piața centrală a orașului unde avea loc ceremonia depunerii jurământului. Pe acest drapel părintele Simion Balea a luat jurământul de credință membrilor Consiliului Național Român Comitatens aleși și președintelui acestuia Dr. Vasile Chindriș. În aceeași zi, de aici drapelul tricolor a fost dus la casa Mihalyi și arborat în balcon. După masă familia Mihalyi a primit o scrisoare anonimă prin care se anunța că tricolorul românesc va fi sfârtecat în opt fășii cu care vor fi spânzurate cele opt fete care au brodat tricolorul.

Tot pe acest drapel a depus jurământul primul prefect român al Maramureșului, Vasile Chiroiu, la 28 aprilie 1919, consfințindu-se încorporarea Maramureșului la România Mare. Cu această ocazie, Ioan Bilțiu-Dăncuș exclamă: “Suntem români - fii ai României libere și independente!”.

Între documentele importante ale Marii Uniri un loc aparte îl au protocoalele de constituire a sfaturilor naționale sătești. Toate protocoalele și toate documentele Sfaturilor Naționale comunale sătești și comitatense hotărăsc să se supună Forurilor Centrale. (C.N.R. Central cu sediul la Arad etc.) și hotărârilor ce se vor lua în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Conviețuirea pașnică, protejarea

minorităților naționale, a bunurilor mobile și imobile, a vieții tuturor cetățenilor sunt incluse în toate documentele.

Prezenta lucrare cuprinde protocoale din Maramureș - dealfel singurele cunoscute până acum: din Sighet, Bârsana și Petrova. Protocolul din Bârsana, alături de lista Consiliului Național Local și a Gărzii Naționale din Bârsana; s-a păstrat în original sau copii autentificate tot în colecția "Dr. Ioan de Kovats", mare patriot și lider al românilor din Maramureș.

Protocolul încheiat la 24 noiembrie 1918 în comuna Bârsana în prezența a peste 900 de alegători români are ca obiect "constituirea definitivă a Sfatului Național și a Gărzii Naționale". Preotul greco-catolic Iuliu Ardelean din Văleni, administrator și al parohiei din Bârsana constată că Sfatul interimar și-a îndeplinit bine misiunea spre mulțumirea tuturor și cere Adunării să aleagă Sfatul Național definitiv. Președinte al Sfatului este ales Dr. Ioan de Kovats, avocat, iar ca vicepreședinți Vasile Godja notar, și Petru Bârsan al lui Grigore. Ca secretari sunt numiți Vasile Ilniczki și Șandor Cora al lui Ioan. Sfatul mai cuprinde un număr de 19 membri (vezi documentul), cei aleși depun jurământul. Părintele Ardelean predă cuvântul președintelui ales, Dr. Ioan de Kovats, și adunarea jură credință Sfatului Național Român, se declară unită cu toți românii de pretutindeni, hotărăște dregătorii satului, aleși de Sfatul Național Român, și înființarea gărzii naționale, pusă sub comanda sergentului Ioan Pop al lui Mihai. Din gardă fac parte 34 de persoane. Documentul continuă "*Garda națională intră în slujbă. Jurământul solemn îl va face când armele încă necesare vor fi cîștigate, atunci garda va fi întregită la număr mai mare*". La încheiere, adunarea hotărăște ca steagul bârsănenilor cu care au fost la adunarea de constituire a Sfatului Național Român Comitatens al Maramureșului să fie așezat "*în turnul bisericii celei noi, ca să arătăm că suntem sub scutul tricolorului român. Adunarea se dizolvă și delegația așează pe turn tricolorul nostru*". (38)

Prezentăm în continuare un document în original, mai puțin cunoscut, care s-a găsit în comuna Petrova, în arhiva

parohiei din localitate, cuprins într-un registru de procese verbale ("Ziuaru ...") al parohiei între anii 1914-1931. Registrul cuprinde 75 de file, iar documentul este înscris între filele 25-29, scris de mână pe șapte pagini, cu cerneală neagră. Este Protocolul de constituire a Consiliului Național Român din comuna Petrova, Maramureș, redactat și scris de preotul greco-catolic Darie Vlad, parohul comunei.

La adunarea la care au participat peste 800 de români, preotul Darie Vlad ca președinte ad-hoc al adunării, arată în cuvinte înflăcărâte că acum *"când toate popoarele din lume's croiesc soarte noaua, a se stăpâni ei pe sine, a nu fi subjugați la neamuri streine, când președintele Republicii America a anunțat că orișicare popor e de sine stătător, are drept a-și croi fericirea și viitorul său, când din sângele eroilor noștri, cari au luptat pentru scopuri streine, contra voinței, convingerei noastre, a răsărit și pentru noi românii din această țară soarele libertății, a egalității, și a drepturilor noastre politice, lanțurile s-au rupt și sfărmat, stăpânitorii șoviniști de acuma alungați, avem drept și sfânta datorință națională conform apelului cetit a Consiliului Național Central din Arad a ne constitui în Sfat Național Local, a cere, ca administrația, miliția, să fie pusă în conducerea oamenilor noștri români, care au încrederea poporului"*. Se trece la constituire C.N.R. din comuna Petrova. Ca președinte este ales Dr. George Bilașcu, medic, întemeietorul Școlii române de stomatologie de la Cluj, mare patriot, ce se afla atunci încă la Budapesta. Vicepreședintele ales Dr. Vasile Filipciuc este însărcinat și cu constituirea Gărzii Naționale din localitate, până la apa Vișeului. Conducerea efectivă a Consiliului Național Local este încredințată preotului Darie Vlad. Ca notar sunt aleși învățătorul Elie Doroș și George Mihalca, poștașul din localitate. În comitetul Consiliului Național Local sunt aleși Gavril Filipciuc, George Gaborean, Vasile Iurca notarul comunei, Sandu Găborean cel Tânăr și încă 21 persoane (vezi documentul).

Adunarea delegă persoane împuternicite pentru a participa la constituirea la Sighet pentru 22 noiembrie 1918, a

Sfatului Național Român a Comitatului Maramureș, delegația are în frunte preotul Darie Vlad. Se constituie Garda Națională Locală formată din 40 de foști soldați, care însă sunt împiedecați să depună jurământul de către jandarmul Weisz Mátyás. Acesta a afirmat că va opri și cu forța și cu arma orice constituire a autorităților românești din comună și a încercat arestarea fruntașilor. I-a făcut responsabili de orice tulburare și a reclamat telefonic la Ministerul de Interne a Ungariei. Dr. Vasile Filipciuc și preotul Darie Vlad au protestat împotriva intervenției și abuzului jandarmului ungur. L-au făcut responsabil pentru tulburarea buneii înțelegeri și a liniștii din comună și au decis trimiterea imediată a unui protest președintelui Consiliului Național Local, George Bilașcu la Budapesta, ca acesta să ceară Consiliului Național Român Central revocarea jandarmului Weisz Mátyás. Darie Vlad, în încheierea adunării mulțumește tuturor cu lacrimi în ochi, și arată că *“pentru memoria celor repauzați în război în tot anul, în sâmbăta Sâmedrului se va face pomenire, și parastas, - totodată numele lor să fie vii, pre o tablă pentru vecinica lor pomenire în altarul bisericii parohiale greco-catolice din Petrova, (...) apoi începând a cânta ”Hai să dăm mâna cu mâna cei cu inima română” și ”Deșteaptă-te române”, imnul național român, în lacrimi de bucurie și mare însuflețire dclară adunarea de închisă”*.

Încă la 18 octomrie 1918, deputatul Alexandru Vaida-Voievod citea astfel în Camera Deputaților din Budapesta în numele poporului român, declarația prin care se preciza că *“pe temeiul dreptului firesc prin care fiecare națiune poate dispune, hotărâ singură și liber de soarta sa ... națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește acum să facă uz de acest drept și reclamă în consecință și pentru ea dreptul ca liberă de orice înrâurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere”*. (39)

După cum se știe, la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au participat peste 100.000 de țărani, intelectuali, muncitori, din toate părțile Transilvaniei, Banatului, Crișanei și

Maramureșului. La chemarea Consiliului Național Român Central, delegații aleși sau numiți, însoțiți de mulțime de popor se îndreptau spre Alba Iulia. Entuziasmul acelor zile pătrunde până la noi prin mărturia participanților. Denumind Alba Iulia „oraș sfânt al românilor”, „gloria legiunilor lui Traian, a dorobanților lui Mihai Viteazul, suferințele martirilor noștri naționali, Horia Cloșca și Crișan”, maramureșenii au participat în număr mare la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Nu s-a putut încă da o cifră exactă a numărului participanților, pentru că pe lângă cei cu drept de vot, prin credenționale au mers și mulți alți participanți. De exemplu, din Săpânța sunt amintite în documente 6 persoane și se cunoaște precis că au mers 12.

După adoptarea istoricelor hotărâri ale Adunării Constituante de la Alba Iulia de unire a Transilvaniei, Banatului, părților ungurene și a Maramureșului cu România, la tribună membrii Consiliului Dirigent, alți fruntași ai neamului românesc, au prezentat hotărârile luate.

În zilele următoare, documentele Marii Uniri au fost aduse la cunoștința maselor populare de pe întreg cuprinsul teritoriului ardelean și au fost primite ca o împlinire a aspirațiilor de veacuri ale poporului român. În Maramureș la Sighetu Marmăției, Borșa și alte localități, maramureșenii și-au exprimat hotărârea lor nestrămutată de a apăra și consolida temelia pentru un viitor nou poporului român, prefigurat la Alba Iulia în cea mai frumoasă zi a neamului românesc, 1 decembrie 1918.

“În chestiunile cele mari, în acele de ordin moral, care stăpânesc viitorul unui neam, de care sunt legate interesele lui supreme, de onoare și de naționalitate, nu pot fi prețuri de tocmeală, nu pot fi motive de oportunitate, ca să te hotărăscă a le compromite, coborîndu-te de pe tărîmul înalt și sigur al principiilor. Oricare ar fi vicisitudinile zilelor și anilor, oricare ar fi durata lor, vine ora răsplatei.”

Ion I.C. Brătianu

Hotărârea istorică a Marii Adunări naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 avea să fie adusă oficial la cunoștința Guvernului Ungar, care la 9 decembrie 1918 nu recunoaște autoritatea Consiliului Dirigent de la Sibiu, iar Hotărârile de la Alba Iulia le condamnă “cu asprime”. (40)

La Cluj, încă din 7 decembrie 1918 se instituie un “Comisariat pentru Ungaria de Răsărit” ca un organism de putere opus conducerii românești. Se declanșează o campanie virulentă împotriva a tot ceea ce este român, se încearcă formarea de unități militare care să ocupe întreg teritoriul Transilvaniei. (41)

Lipsit de autoritate în teritoriile ocupate de români, guvernul ungar compromite mersul normal al noii administrații locale, dirijarea problemelor de interes public în teritoriile fostei monarhii, dar în același timp refuză să remită puterea autorităților române, singurele în stare să garanteze ordinea. Frecventele conflictele la linia de demarcație, molestarea populației române și a altor naționalități impune înaintarea armatei române. La 24 decembrie cea mai mare parte a Transilvaniei se găsea în stăpânirea forțelor românești, pe aliniamentul Rodna Veche – Telciu – Valea Someșului – Zlatna – Deva – Hunedoara. (42)

De altfel, încă la 28 noiembrie 1918 într-un memoriu trimis de Iuliu Maniu ministrului de externe francez, se arată că linia provizorie de demarcație stabilită pe cursul Mureșului: “împarte națiunea română în două părți, ceea ce agravează dificultățile în acțiunea de renaștere națională și în organizarea ei, în aceste zile de prefaceri istorice”. (43)

Prezența unor forțe străine la flancul drept al frontului român care se întindea numai până la Dej, devenea tot mai amenințătoare. Acest fapt a determinat Marele Cartier General ca, în baza consimțământului aliaților să ordone la 4 ianuarie 1919 comandamentului trupelor din Transilvania să ocupe regiune Baia Mare – Sighetul Marmației – Zalău, specificând: “pe ce dată credeți cu puțință și oportun”. (44)

Misiunea de a elibera Maramureșul a fost încredințată Regimentului 14 Infanterie (comandant locotenent-colonel Teodor Gheorghiu) întărit în acest scop cu un escadron divizionar și două baterii de artilerie. (45)

Detășamentul “rutean-ucrainean” instalat la Sighetul Marmației avea în componență forțe importante: două batalioane cu 8 mitraliere și 2 guri de artilerie (46).

Înaintarea armatei române a fost sprijinită de gărzile naționale sătești și de țăranii maramureșeni, care i-au ajutat cu carele să treacă artileria și armamentul peste Gutin și i-au informat despre pozițiile și forța trupelor inamice. Sub conducerea comandanților lor, Mihail Pop din Bârsana, frații Ilie și Vasile Lazăr din Giulești, Ioan și Florentin Bilțiu Dăncuș ș.a., au luat parte la lupte, fiind decorați cu înalte ordine și medalii românești (47).

În luptele pentru eliberarea Sighetului, după Jurnalul de operații a Diviziei 7, armata română a avut ca pierderi un sergent ucis și un rănit. În ciocnirile sângeroase de la Vadul Izei, Sighet, și mai ales de la Sighet-Cămara, adversarul a avut 32 de morți, 55 de răniți, 12 ofițeri și peste 100 trupă prizonieri. În 24 de ore toată regiunea este curățată de bandele ucrainene, armata română înaintând pe linia Trebuza - Câmpulung la Tisa - Apșa. (48)

Registrul "Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania", f. 19-20, arată că pentru eliberarea Maramureșului numai în luptele pentru Sighet s-au consumat 15.000 cartușe de pușcă, 14.000 cartușe de pușcă mitralieră, 10 proiectile de artilerie (49).

Ziarul "Sfatul", organul oficial al C.N.R. Central al Maramureșului, în descrierea luptelor pentru Sighet, aduce informații complementare: în lupta de la Vadul Izei, românii au făcut 40 de prizonieri. "A doua luptă a avut loc la intrarea în Sighet unde după lupte de stradă, ucrainenii au fost iarăși învinși, făcându-se 130 de prizonieri".(50)

A treia luptă și cea decisivă cu adevărat crâncenă, a avut lângă Cămara-Sighet, unde românii au avut ca pierderi 2 răniți, și împușcat mortal eroul sergent Iosif Gabor-Mărtinaș. În lupta de la Cămara-Sighet, ucrainenii au fost definitiv înfrânți. lăsând în mâinile românilor, conduși de căpitanul C. Luca, "240 prizonieri, 12 ofițeri, 30 morți, 50 răniți și bogat material de război". (51)

În lupte s-au remarcat ofițerii Regimentului 14, în frunte cu locotenent-colonelul T. Gheorghiu, comandant al întregului Detașament, maiorul C. Popovici, "care a condus acțiunea de front și iscusitul erou Căpitan Luca Constantin, care a condus trupele de manevră".

În lupta de la Sighet-Cămara, după cum am amintit, a căzut Iosif Gabor, erou în luptele de la Oituz, unde fusese rănit de 17 gloanțe.

Eroul a fost înmormântat în cimitirul român din Sighet, cu onoruri militare. La funeralii au participat ostașii regimentului în frunte cu colonelul Gheorghiu, căpitanul C. Luca, preotul regimentului, membrii C.N.R. Central al Maramureșului, un numeros public. Dr. Vasile Chindriș, Președintele C.N.R.C. al Maramureșului a ținut o emoționantă cuvântare. (52)

Pentru a sprijini material familia eroului s-a deschis o colectă publică. Până la 14 februarie 1919 s-au adunat 2.349 coroane. (53)

Pe foaia de titlu a Monografiei Regimentului 14 Infanterie, Colonelul comandant al regimentului, Teodor Gheorghiu, scrie cu dedicație, la 14 iulie 1930, familiei Dr. Ioan Mihalyi de Apșa: "În semn de admirație și adânc Omagiu, distinsei și buneii Românce, Doamnei Iustina Mihalyi de Apșa în amintirea zilelor frumoase, mărețe și grele pe care le-am trăit în Sighet-Maramureș în timpul campaniei din 1919". (54)

În colecțiile Muzeului Maramureșului din Sighetul Marmației, Fond Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, se găsește o fotografie înfățișând Detașamentul român din Regimentul 14 Infanterie, făcută în ianuarie 1919 în incinta actualii Unități militare și dăruită familiei Mihalyi de către căpitanul Constantin Luca cu dedicația: "Onor. Familii Mihalyi, spre amintirea modestului sacrificiu pentru eliberarea Sighetului-Maramureș. Căpitan C.Luca, 29 ian. 1919". (55)

Maramureșenii au întâmpinat venirea armatelor române cu un entuziasm de nedescris. "Din toate plaiurile unde a străbătut oastea română pământul Maramureșului credem noi este pământul fără de ocuparea căruia visul moș-strămoșilor noștri ar fi fost un vis neîmplinit". (56)

În aceste momente istorice, "*când oștile române au eliberat Maramureșul, când suntem alăturați corpului vigures al României*" cuvintele sunt de prisos și nu pot exprima imensa bucurie a maramureșenilor.

Recrutările forțate făcute de Guvernul Bolșevic al Revoluției Maghiare, dese incidente la linia de demarcație, concentrările de trupe ungurești pe frontul român impun măsuri urgente din partea armatei române și a Consiliului Național Dirigent, cu sediul la Sibiu. (57)

În numele acestuia, Iuliu Maniu, președintele Consiliului, cheamă sub arme toți tinerii între 21 și 23 de ani și declară: "*Ruperea relațiilor diplomatice cu guvernul republicii maghiare*". (58)

Deși maramureșenii nu au fost nominalizați la recrutări, în articolul "La arme" (59) se cere înrolarea acestora "*fiind*

Maramureșul nostru la graniță - ca acum ori niciodată - ne vom face datoria față de neam și fără chemare". (60)

Fiecare să răspundă Apelului, "dacă ne este scumpă cinstea, dacă este sânge în noi", cu atât mai mult a sprijini frații veniți de dincolo de Carpați pentru a ne elibera de sub stăpâniri străine. "Laudă, cinste se cuvine, aceloră, care în număr frumos, la cuvântul cel dintâi au stat în slujbă,- fie siguri că nu-i vom uita (...). Am avut vreme să ne gândim - acum - numai faptele să vorbească".

Ofensiva declanșată în primăvara-vara anului 1919 va duce armatele române până la Tisa și se va încheia prin ocuparea Budapestei. Regimentul 14 Infanterie din Divizia a 7-a este între primele unități române ce intră în capitala ungară. (61)

Tratatele de pace încheiate la sfârșitul războiului, în anii 1919-1920 consfințeau juridic, pe plan internațional, ceea ce poporul român înfăptuise prin voință unanimă.

Prin Tratatul de pace de la Trianon (4 iunie 1920), unirea Transilvaniei a fost recunoscută de aliații din timpul războiului: Franța, Anglia, Italia și Statele Unite, precum și de către Ungaria.

Recunoașterea unirii Bucovinei s-a făcut prin Tratatul de la Saint Germain, semnat la 19 septembrie 1919 de către aceiași aliați și de către Austria.

Problema Dobrogei a constituit obiectul Tratatului încheiat cu Bulgaria la Neuilly (27 septembrie 1919).

Basarabia s-a unit cu România prin actul istoric de la 27 martie 1918.

Pe lângă delegații puterilor semnatare ale Tratatelor mai sus menționate, recunoașterea frontierelor României a fost semnată și recunoscută și de aliații acestora: Canada, Australia, Noua Zeelandă, Uniunea Sud Africană, India, Belgia, China, Grecia, Nicaragua, Panama, Portugalia, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia și Sionul.

Aproape trei sferturi din statele lumii au recunoscut legitimitatea revendicărilor românești, și totodată hotărârile luate de adunările naționale românești. (62)

Maramureșul istoric a avut o situație deosebită. Deși românii din dreapta Tisei au avut delegați oficiali la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia și au fost eliberați de armata română în primăvara anului 1919. Deși deputatul în primul Parlament al României Mari, Orest Ilniczky în octombrie 1919 a citit în Parlament o declarație în numele “poporului rutean din Maramureș” prin care acesta își exprimă liber dorința de a trăi în România, tratativele diplomatice directe sau în culise au dat alt curs evenimentelor. (63)

Schimbarea “guvernului Alexandru Vaida cu guvernul Alexandru Averescu” în timpul celor mai intense contacte diplomatice între România și viitorul stat Cehoslovacia și mai ales retragerea trupelor române în stânga Tisei în iulie 1920, a dus la integrarea în frontierele noului stat constituit Cehoslovacia a două treimi din Maramureșul Istoric.

Românii din dreapta Tisei, în hotarele statului cehoslovac s-au bucurat de largi privilegii economice, politice, culturale și religioase, mulți în perioada interbelică au urmat școlile și liceele din Sighet, puteau trece frontiera fără nici o opreliște, și-au păstrat dreptul de proprietate asupra pământurilor, pădurilor și pășunilor de o parte și de alta a Tisei situația rămânând neschimbată încă din cutumele feudale. De aceleași drepturi, în totalitate se bucurau și maramureșenii din frontierele statului român în raport cu statul cehoslovac.

În condițiile create după primul război pentru românii din dreapta Tisei, cuvintele istoricului Ioan Lupaș rămân ca un testament: *“Suntem datori a ne gândi și la soarta grea a românilor rămași în afară de granițele de astăzi ale patriei noastre, ajutându-i de câte ori ni se dă prilej, încurajându-i în luptele lor pentru apărarea credinței și a sufletului românesc, ținând totdeauna seamă de adevărul cuprins în cuvintele: DESPĂRȚIT SAU DEPĂRTAT, FRATELE-I TOT FRATE”*. (64)

Note

1. Grigore Ureche, "Letopisețul Țării Moldovei", București, 1958, ed. II (Ediția P. P. Panaitescu).
2. Miron Costin, "Opere", II, București, 1965, p. 234 (Ediție critică îngrijită de P. P. Panaitescu).
3. I. Lupaș, "Istoria Unirii Românilor", ediția a II-a, Editura "Scripca", București, 1993, p. 114-116.
4. Lucian Blaga, "Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea", București, 1966 și David Prodan, "Supplex Libellus Valachorum", București, 1967.
5. D. Prodan, "Supplex Libellus Valachorum", op. cit., p. 141.
6. Samuil Micu, "Scurtă cunoștință a istoriei românilor", București, 1963, p. 71.
7. Nicolae Iorga, "Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea, II, p. 185.
8. ibidem, I, p. 48-49.
9. apud. "Românii tot se adună... Alba Iulia, 1 decembrie 1918", Editura Militară, 1977, p.23.
10. V. Căpâlnean, Ioan Sabău, Valeriu Achim, "Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională. Documente 1848-1918", București, 1981, p. VIII-XI.
11. Alexandru Filipașcu, "Istoria Maramureșului", București, Editura Univers, 1940, p. 186-187.
12. * * * "Analele Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș 1860-1905", Gherla, 1906, p. 5-6.
13. apud. A. Coman, "Documente Istorice Maramureșene", Vișeu de Sus, 1937, p. 4.
14. ibidem, p. 7-8.

15. Ion Bilțiu-Dăncuș, “De la <ASTRA> eroică”, în “Graiul Maramureșului”, nr. 127 din 30 ianuarie 1936.
16. V. Căpâlnean, I. Sabău, V. Achim, “Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională”, București, 1981, p. XXIII.
17. ibidem, p. XXIV.
18. Valeriu Achim, “Dr. Ioan Mihalyi de Apșa susținând vechimea și continuitatea românilor maramureșeni”, în “Marmația”, IV, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, p. 61-63.
19. Alexandru Filipașcu, op. cit., p. 227.
20. “Marea Unire a românilor în izvoare narative”, Editor Stelian Neagoe, Ed. Eminescu București, 1984.
21. * * * “Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul”, 1919.
22. Arhivele Statului Sighetul Marmației, Fond Prefectura Comitatului Maramureș, actele Comitetului Suprem, dosar 17/1916.
23. T. Păcățeanu, “Jertfele românilor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș în războiul mondial”, f.a., f.l., p. 25.
24. Al. Filipașcu, “Istoria Maramureșului”, București, 1940, p. 231-233.
25. Arhivele Statului Sighet, Fondul Prefecturii județului Maramureș, pachetul cu acte administrative, dosar 2304/1918, în Dr. C. Eneea și V. Șchiopul, “Aspecte din viața social economică și lupta țărănimii maramureșene 1914-1918”, în “Marmația”, II. Baia Mare, 1971, p. 181-203.
26. T. Păcățeanu, ibidem, p. 25.
27. ibidem
28. Al. Filipașcu, op. cit., p. 235.
29. I. Lupaș, “Istoria unirii românilor”, Ed. II, București, Ed. “Scripca”, 1993., p. 264-270.
30. C. Dumitrescu, “Din lunga timpului bătaie”, Editura Dacia, Cluj, 1978, p. 275.
31. După originalul din prezenta antologie, arhiva Muzeului Maramureșean din Sighetul Marmației, fond Artur Coman.

32. ibidem
33. ibidem
34. Vezi documentul prezentat integral în prezenta crestomație.
- 34./A ibidem
35. "22 noiembrie 1918", în "Sfatul", anul I, nr.1 din 7 decembrie 1918.
36. ibidem
37. C. Dumitrescu, op. cit., p. 275.
38. M. Dăncuș, publică în "Jurnalul de Sighet" nr. 197 din 2-8 decembrie 1996 și nr. 198 din 9-15 decembrie 1996 articolul "Contribuții maramureșene la Marea Unire" (I și II). Articolul reproduce în extenso o lucrare mai veche" Protocoale ale Consiliilor Naționale Române din Maramureș - documente inedite - "prezentate la Sesiunea jubiliară la 65 de ani de la Unire, Baia Mare, 23-24 noiembrie 1983 astfel: "Protocol susceput din Adunarea Mare a Românilor din comuna Bărsana ținută la 24 noiembrie s.t.n. 1918", în Colecția Dr. Ioan de Kovats, autentificat la Sighet la 19 octombrie 1919 prin semnătura Dr. Vasile Chindriș; "Protocol susceput la 17 noiembrie an. 1918 din Adunarea generală a locuitorilor români din comuna politică Petrova a.m. 11 oare" (extras din registrul de procese verbale care se află în arhiva muzeului din Sighetul Marmației); și protocolul prezentat mai sus privind constituirea Consiliului Național la Sighet: "nr. 1. Protocol luat în adunarea de constituire a Consiliului Național Român din Maramureș ținută în Sighetul Marmației în 22 noiembrie 1918 orele 11.00".
39. Textul integral în ziarul "Românul", Arad, 1918, 26 octombrie/8 noiembrie.
40. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, "În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919", Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 114.
41. ibidem, p. 124-139.
42. ibidem, p. 115-116.

43. ibidem, p. 124.
44. ibidem, p. 145.
45. ibidem, p. 146.
46. ibidem, p. 147.
47. Al. Filipașcu, op. cit., p. 238-239.
48. D. Preda, V. Alexandrescu, C. Prodan, op. cit., p. 147.
49. ibidem, p. 199.
50. * * * “Ocuparea Sighetului”, în “Sfatul”, An. II, nr 2-3 din 11/24 ianuarie 1919, p. 7.
51. ibidem
52. Ioan Bilt Dăncuș, “Pentru Iosif Gabor”, în “Sfatul”, Anul II, nr.2-3 din 11/24 ianuarie 1919, p. 4.
53. ibidem 54. Muzeul Maramureșului, Sighetul Marmației, Fond Dr. Ioan Mihalyi de Apșa.
55. ibidem
56. Dr. Titu Doroș, “Bine ați venit!”, în “Sfatul”, Anul II, nr. 2-3, din 11/24 ianuarie 1919, p. 1.
57. D. Preda, V. Alexandrescu, C. Prodan, op. cit., p. 154-157.
58. Iuliu Maniu, “Ruperea relațiilor diplomatice cu guvernul republicii maghiare”, în “Sfatul”, Anul II, nr. 10 din 1/14 martie 1919, p. 2.
59. * * * “La arme”, în “Sfatul”, Anul II, nr. 9 din 22 februarie/7 martie 1919, p. 1.
60. ibidem.
61. T. Mosoiu, “Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiunile militare din Ardeal. 1918-1919. Șimleul Silvaniei, 1919.
62. V. Fl. Dobrinescu, “România și sistemul tratatelor de pace de la Paris. (1919-1923)”, Iași 1993.
63. Al. Filipașcu, op. cit., p.243-245.
64. I. Lupaș, op. cit., p. 292.

CAPITOLUL II

Personalități și documente ale Marii Uniri

Ferdinand

Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen (1865-1927). Rege al României (1914-1927); identificându-se cu idealul național al poporului în fruntea căruia se afla, declară război Puterilor Centrale "învingându-se pe sine și tradiția familiei sale" pentru a elibera pe românii subjugati.

Ion I. C. Brătianu

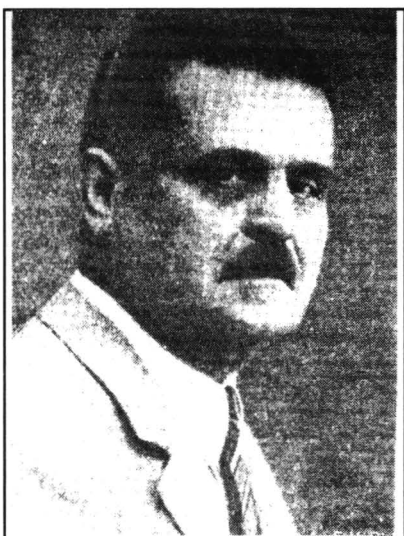
**Ion. I. C. Brătianu
(1864-1927)**

Om politic român, președinte al Partidului Național Liberal (1909-1927), ministru și prim-ministru (1908-1910, 1914-1918, 1918-1919, 1922-1926). A avut un rol important în făurirea și afirmarea statului național român.

Iuliu Maniu (1873-1953)

Om politic român. Președinte al Partidului Național Român (1918-1926) și al Partidului Național Tărănesc (1926-1933 și 1937-1947). Conducător al luptei de eliberare a românilor din Transilvania de sub stăpânire austro-ungară. Președinte al Consiliului Dirigent al Transilvaniei (1918-1920).

V. Goldiș

Vasile Goldiș (1862-1934)

Om politic și publicist român. Academician, unul din conducătorii Partidului Național Român, cu un rol însemnat în lupta pentru desăvârșirea unității politice a poporului român. A elaborat și prezentat Rezoluția privind unirea Transilvaniei cu România la Adunarea Națională de la Alba Iulia.

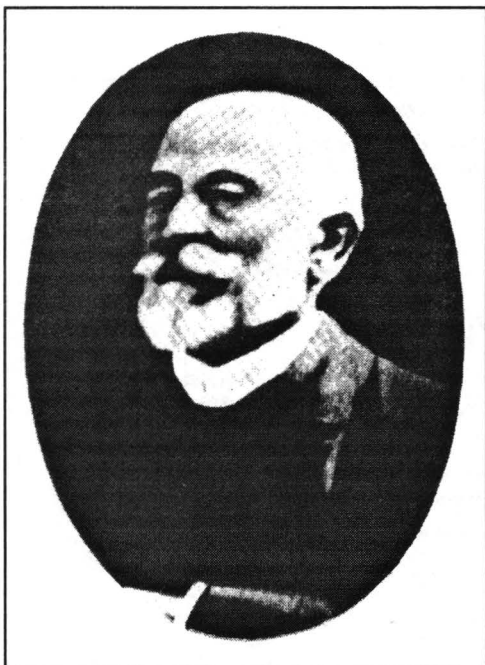
**Alexandru Vaida-Voevod
(1872 - 1950)**

Om politic român. Unul din conducătorii Partidului Național Român din Transilvania, membru al Consiliului Dirigent al Transilvaniei (1918-1920)

**Leul de la Șișești
Vasile Lucaciu
(1852-1922)**

*Preot greco-catolic,
fruntaș al mișcării
nationale române
din Transilvania,
unul din făuritorii
Marii Uniri.*

**Gheorghe Pop de Băsești
(1825-1919)**

*Om politic român.
Președintele Partidului
National Român
(1902-1918) și al Marii
Adunări Nationale de la
Alba Iulia.*

Credențional

Subsemnatii aveverim, ca dl **Dr Alexandru Borza**
in **Blaj** este emis din partea mai jos fideicitei corporații ca
delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va conuoca în acest an, și în
alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în derusul
anului următor.

Dat din **27 noiembrie** laudat în **Blaj** în ziua
de **1918**
Pentru **Casina Română din Blaj**

Dr Antoniu Chiriac
Președinte

D^r Al. Borza
Tuluzi Kaur
10/11

Serg. Ișbaș
Col. Moșorceanu
G. Păduraru
Gavril Fricu
D. Sătharint
Al. Ștefanian Vas
Ștefan Ștefan
Dreghin George
Ioan Moldovan

Mic. Costin

1918 noiembrie
14/27 1918, Blaj,

Credențional emis
de către Casina
Română din Blaj
pentru delegatul
lor la Marea Adu-
nare Națională
Română.

Muzeul Unirii
Alba Iulia,
Colectia "1918",
tom. I, p.153.

Proclamarea Unirii Tuturor Românilor

(Extras din telegrama primită din 1 Decembrie 1918 în Adunării Naționale de la Alba Iulia)

Este un moment solemn!

Președintele Adunării Naționale, **George Pop de Băsești**, se ridică și întracă de-a
Adunarea Națională primind proiectul de Rezoluțiune prezentat de **Vasile Goldy** (Unimeacă
aprobări entuziasate și însușite, aclamații îndelungate)

In continuare, Președintele

Proclamă:

"Adunarea Națională a poporului român din Transilvania, Banat
și Partile Ungariei a primit Rezoluțiunea prezentată de **Vasile Goldy** în
intregime și ei astfel:

Unirea acestor provincii românești cu Tera mamă și cu celelalte provincii
surori alipite ei, este pentru toate neapăratul peccatului."

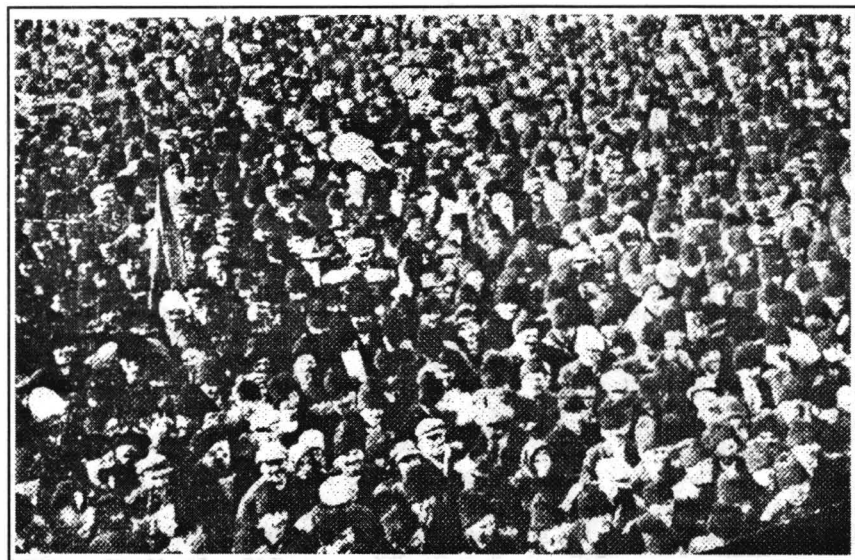
(Unimeacă clipă de dublu îmbrășțări între frați, sărutări, urale și neapărat aplauze)

Președinte
George Pop de Băsești

Președinte conformitatei actualei
N. Star al Adunării Naționale
Dr Laurentiu Vancea

1918. Iuliu Hossu citind în fata poporului hotărârile luate de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

*1918 decembrie 1.
Participanti la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.*

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința
națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate :

Asupra raportului președintelui consi-
liului Nostru de miniștri sub No. 2.171
din 1918,

Luând act de hotărîrea unanimă a
Adunării Naționale din Alba-Iulia,

Am decretat și decretăm :

Art. I. Ținuturile cuprinse în hotă-
rîrea Adunării Naționale din Alba-Iulia
dela 18 Noemvrie/1 Decemvrie 1918
sunt și rămân de apururea unite cu
Regatul României.

Art. II. Președintele consiliului Nos-
tru de miniștri este însărcinat cu adu-
cerea la îndeplinire a decretului-lege
de față.

Dat în București, la 11 Decemvrie
1918.

FERDINAND

Președintele consiliului de miniștri
și ministru de externe,
Ion I. C. Brătianu.

1918 decembrie 11/24, București.
Decret regal asupra unirii Transilvaniei cu România.

*Arhivele Statului București, Biblioteca, Colectia
Monitorul Oficial, nr. 212, din 13/26 decembrie 1918,
p. 3749.*

*Fotografiile și documentele reproduse precum și
textele explicative provin din lucrarea "România –
Documentele Unirii, 1918 album – Arhivele Statului din
România", Editura Fundatiei Culturale Române,
București, 1993*

L E G E

asupra

UNIREI TRANSILVANIEI, BANATULUI, CRISANEI, SATMARULUI
SI MARAMURESULUI CU VECHIUL REGAT AL ROMANIEI .

ART.UNIC.) Se ratifică, investindu-se cu putere de lege,
Decretul-Lege No.3631 din 11 Decembrie 1918, publicat în Moni-
torul Oficial No.212 din 13 Decembrie 1918, privitor la Unirea
Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmăruului și Maramureșului
cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

F E R D I N A N D I

PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU SI VOINTA NATIONALA

REGE AL ROMANIEI

LA TOTI DE FATA SI VIITORI SANATATE.

Asupra raportului Președintelui Consiliului Nostru de Mi-
nistri sub No.2171 din 1918,-

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naționale din
Alba-Iulia ,

AM DECRETAT SI DECRETAM:

ART.I) Ținuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționa-
le din Alba - Iulia dela 18 Noembrie 1918, sunt și rămân de
apărarea unite cu Regatul României.-

./.

1919 decembrie 29, București.

*Legea asupra unirii Transilvaniei cu România
adoptată de Parlamentul României.*

ART. II) Președintele Consiliului Nostru de Miniștri, este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a Decretului-Lege de față.
Dat în București la 11 Decembrie 1918.-

F E R D I N A N D I

PREȘEDINTELE
CONSILIULUI DE MINISTRI
ȘI MINISTRU DE EXTERNE, Ioni C. Brătianu

Această lege s'a votat de Adunarea Deputaților în ședința dela 29 Decembrie anul 1919, în unanimitate prin aclamațiuni.

PREȘEDINTE, *a. rze*

Directorul Adunării,
Andrușcu Voivod

SECRETAR,

Ștefan Neteș

Această lege s'a votat de Senat în ședința dela 29 Decembrie anul 1919, în unanimitate prin aclamațiuni.

PREȘEDINTE,

Directorul Senatului,
B. Angelescu

SECRETAR,

Balkareu

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională,
REGE AL ROMÂNIEI

La toți de față și viitori, sănătate :

Adunările Naționale Constituante au adoptat și Noi aprobăm și sancționăm următoarea

CONSTITUȚIUNE

TITLUL I

DESPRE TERITORIUL ROMÂNIEI

ART. 1. — Regatul României este un Stat național unitar și indivizibil.

ART. 2. — Teritoriul României este nealienabil.

Hotarele Statului nu pot fi schimbate sau rectificate decât în virtutea unei legi.

ART. 3. — Teritoriul României nu se poate coloniza cu populațiuni de gîntă străină.

ART. 4. — Teritoriul României din punct de vedere administrativ se împarte în județe, județele în comune.

Numărul, întinderea și subdiviziunile lor teritoriale se vor stabili după formele prevăzute în legile de organizare administrativă.

TITLUL II

DESPRE DREPTURILE ROMÂNILOR

ART. 5. — Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățămîntului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi.

ART. 6. — Constituțiunea de față și celelalte legi relative la drepturile politice determină cari sunt, oșebit de calitatea de Român, condițiunile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, vor determina condițiunile sub cari femeile pot avea exercițiul drepturilor politice.

Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalități a celor două sexe.

Acastă Constituție s'a votat de Adunarea Națională Constituantă
a Senatului în ședința dela 27 Martie anul 1923 și s'a adoptat cu majoritate
de una sută treizeci și șapte voturi, contra două, fiind și două abțineri.

Președinte,

M. Șerethu

Secretar,

I. N. Coșov

Secretar general al Președinției: *B. Mungulov*

Promulgăm această Constituție și ordonăm să fie investită cu sigiliul
Statului și publicată prin *Monitorul Oficial*.
Dat în București, la 28 Martie 1923.

Ferdinand I

Președintele Consiliului de Miniștri,

Ion I. Brătianu

Ministru de Interne,

Genoș al Văiteanu

Ministru Agriculturii și Domeniilor,

Al. Văiteanu

Ministru Justiției,

J. I. F. F. F.

1923, martie, București.

Constituția României adoptată de Adunarea Națională Constituantă și sancționată de regele Ferdinand I, care la primul articol stabilea că "Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil".

CAPITOLUL III

**Extrase din presa vremii și reproduceri
de documente edite și inedite privind unirea
Maramureșului cu Țara Mamă**

Motto :

Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte,

.....

Acum ori nici odată crește-ți alina soarta.

.....

Frați Români Maramurășani !

Au căzut lanțurile robiei de veacuri.

A sosit ceasul marelui al eliberării.

O lume nouă își la astăzi filință din ruinele trecutului și soarele dreptății a resărit biruitor pe cerul nostru.

Pătrunși și noi în toată filința noastră, de dreptul sfânt de a ne ferici singuri pe noi înșine, subsemnații în ziua de 11 Noembrie 1918, ne-am constituit în un Sfat național român provizor al comitatului Maramurăș, ca afiliat a Sfatului național român central cu sediul în Brad.

Provocăm toate comunele românești din comitatul Maramurăș, să aleagă și trimită o delegație de cel puțin 3 membrii, la adunarea de constituire, ce se va ținea în ziua de Vineri 22 Noembrie a. c. la 11 oare. a. m. în Sighet în localul băncii „Maramurășana” (Erzsébet főtér 25.) cu următorul program :

1. Constituirea Sfatului național român definitiv al comitatului Maramurăș.

2. Decis cu privire la organizarea secțiilor rurale a Sfatului național român a comitatului Maramurăș și a gardei naționale române, pentru susținerea ordinii și ajutorare reciprocă.

Inteligența română ; mai ales preoții și învățătorii români maramurășani, să țină de datorința patriotică, a corespunde chemării lor, în vremurile aceste de mare însemnătate, pentru viitorul neamului și să se prezinte în fruntea delegațiilor la adunarea de mai sus.

Să ne arătăm vrednici de mărirea vremurilor ce trăim!

Sighet la 11 Noembrie 1918.

Joan Balya de Jód
not. com. penz.

Simion Balya de Jód
preot gr. cat.

Joan Biltz Dancuș
învățător

Florentin Biltz Dancuș
învățător

Dr Grigorie Bota
notar la jud. cerc.

Vasile Cziplé
preot gr. cat.

Augustin Darabanth
preot gr. cat.

Nicolau Doros
preot gr. cat.

Dr Titu Doros
avocat

Demetriu Kiss
casier, învățător penz.

Georgiu Németh
învățător

Dimitrie Ponoran
jude de tribunal

Dr Josif Pap
avocat

Julu Rednic
preot gr. cat.

Mihail Sabadț
econom

Emil Stolca
contabil

Vasile Timiș Filipan
contabil

Membrii provizorii al Consiliului național român a comitatului Maramurăș.

MOTO:

Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte

.....

Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte

.....

Frați români maramureșeni!

Au căzut lanțurile robiei de veacuri,

A sosit ceasul măreț al eliberării.

O lume nouă își ia astăzi ființă din ruinele trecutului și soarele dreptății a răsărit biruitor pe cerul nostru.

Pătruși și noi în toată ființa noastră de dreptul sfânt de a ne fericii singuri pe noi înșine, subsemnații, în ziua de 11 noiembrie 1918 ne-am constituit în un Sfat național român provizoriu al comitatului Maramureș, afiliat la Sfatul Național Român Central cu sediul în Arad.

Provocăm toate comunele românești din comitatul Maramureș să aleagă și trimită o delegație de cel puțin trei membri, la adunarea de constituire, ce se va ține în ziua de vineri 22 noiembrie a.c. la 11 ore a. m. în Sighet în localul băncii "Maramurășana" (Erzsébet főtér 25), cu următorul program:

1. Constituirea Sfatului național român definitiv al comitatului Maramurăș

2. Decis cu privire la organizarea secțiilor rurale a Sfatului național român a comitatului Maramureș și a gardei naționale române, pentru susținerea ordinii și ajutorarea reciprocă.

Inteligența română, mai ales preoții și învățătorii români maramurășeni să-și țină de datorința patriotică a răspunde chemării lor, în vremurile aceste de mare însemnătate pentru viitorul neamului și să se prezinte în fruntea delegațiilor la adunarea de mai sus.

Să ne arătăm vrednici de mărimea vremurilor ce trăim!

Sighet la 11 noiembrie 1918

Ioan Balea de Ieud, notar comitatens pensionar
Simion Balea de Ieud, preot greco-catolic
Ioan Biț Dăncuș, învățător
Florentin Biț Dăncuș, învățător
Dr. Grigore Bota, notar la judecătoria cercuală
Vasile Țiple, preot greco-catolic
Augustin Doroș, preot greco-catolic
dr. Titu Doroș, avocat
Demeteriu Chiș, casar, învățător pensionar,
Georgiu Nemet, învățător
Dimitrie Ponoran, jude de tribunal
dr. Iosif Pop, avocat
Iuliu Rednic, preot greco-catolic
Mihail Săbădăș, econom
Emil Stoica, contabil
Vasile Timiș Filipan, contabil
Membri provizorii ai Consiliului național român a
comitatului Maramureș.

“Apel” – Foaie volantă tipărită la Sighet.

Transcriere după original care se găsește în Arhiva
Muzeului Maramureșului, Fond Artur Koman.

Drumul spre Alba Iulia

Alba Iulia! Oraș sfânt al Românilor! Câte surveniri
glorioase și dureroase se renasc în sufletele noastre la amentirea
acestui nume vrăjitor!

Gloria legionarilor lui Traian, a dorobanților lui Mihai
Viteazul, suferinților martirilor noștri naționali: Horea, Cloșca și
Crișan, protestele noastre nenumărate în contra voiniciei și
asuprirei milenare toate le-ai văzut tu Alba Iulie! Principiile lui
Wilson ne-au slăbit lanțurile seculare, cari ne ferecau la
“integritate”. Și noi alergam cu toții cu un trup, cu un suflet la
Tine Alba Iulie, să rupem lanțurile ruginoase și slăbite, să
manifestăm singurul nostru dor: de a dispune noi înșine asupra
sorții noastre, de a fi liberi și uniți!

La apelul Consiliului Național Român Central ca tot cercul electoral unde locuiesc Români se-se reprezenteze la Adunarea Națională din Alba-Iulia. prevăzuți cu credenționalele cercului Sighet. și cu ale Reuniunii Învățătorești și Florentin Bilț-Dăncuș cu credenționalul corpului ofițeresc român maramurășan am plecat din Sighet 7 inși în frunte cu dr.-ul Vasile Kindriș președintele Sfatului nostru comitatens. Veseli. enervați, de nerăbdare nu cumva să ne întârziem de la Adunare am plecat Joi în 28 Nov. st. n. la 8 oare dimineața. În Berbești ne-o așteptat, dl. student în drept Ilie Lazar, ca să ne avizeze. ca Berbeștenii au plecat deja. În Giulești odată observăm o grupă mare de Români, îmbrăcați toți sărbătorește. Când sosim la ei ne fac ovații o surprindere plăcută pregătită de bravul student I. Lazăr și părintele I. Ardelean din Văleni. Bravii Giuleșteni ne-au așteptat cu 10 care. ca se ne ducă în cinste pînă la Crăcești. iar doamna văduvă Lazar ne-o așteptat cu un dejun bogat' pentru care-mare mulțămăita! Cântând am plecat pe 3 care mai departe. Pe toate satele pe unde treceam Românii ne făceau ovații însuflețite. Ajungând în Crăcești am prânzit în cărciuma unui Jidan-român. Neașteptându-ne carele, care să ne treacă peste Gutii. am fost anevoiți să ne rugăm de badea Ion și Pârja din Giulești, cari ne-a adus și pînă aici, se ne treacă. și peste deal și ei ne-au și trecut cu cea mai mare plăcere, pentruce foarte le suntem recunoscători. Inveseliți de glumele lui badea Ion din Giulești-abia observarem, că suntem deja la poalele Gutiiului, unde ne-am dat din car "ca se-i cruțăm marțina" lui badea Ion contra protestarilor lui.

Adevărul a fost, că noi am preferit a face pe jos calea cea mai scurtă prin romanticele păduri ale Gutinului, decât lungile serpentine cu carul. Abia observăm, și suntem deja la fântâna lui Pinte. unde observăm un car borborosind în amurgul serei, sunt Berbeștenii: doctorul G. Bîrlea cu cu taicăl-seu. dl. protopop și cu părintele Fuciec și câțiva țărani de pe diferite sate. La crucea de pe vârf i-am ajuns. și pînă ne-au sosit carele. ne-am "încălzit" din plosca Dlui protopop.

Sosiți la 4 oare, am plecat în jos prin codrii Gutinului spre Baia-Sprrie. Când suntem în vale la casa pădurariului ce surprindere plăcută, ne iese înainte o grupă de Dșoare și domni cu steaguri românești, făcându-ne ovații însuflețite, sunt Baiasrienii: Dșoarele Anca, frații Lupan, frații Nistor și mai mulți alți domni. Grupa noastră crește cu tot pasul. Steagurile fâlfăiesc, carele par că sboară, iar bătrânul Gutii răsună de: “Deșteaptă-te Române din somnul cel de moarte la care te adânciră barbarii de tirani. Acum ori nici odată croiește-ți altă soarte, la care se-să'nchine și cruzii tăi dușmani”

În Baia Sprrie înaintea, “Coroanei” ne așteaptă deja tot orașul în frunte cu Dl. protopop din loc - totodată președintele sfatului Național local. La mesele “Coroanei” suntem oaspeții lor bine văzuți; le mulțumim din inimă călduroasa primire! Suntem deja o grupă mare! Mai încolo la Baia Mare! Badea Ion nu ne lasă din:

“Să horiți măi una”. În Baia Mare ne fuge înainte un soldat Român și ne avizează, că Ungurii ne așteaptă deja cu 2 mitraliere și 100 soldați. Las să ne aștepte! De acea mai tare cântam:

*“Hai se dăm mână cu mână/ Cei cu inimă română/
Să'nvărtim hora frăției/ Pe pământul României/ Iarba rea din
holdă piară/ Piară dușmanul din țeară!”* etc.

Insă nime nu ne-o zis nimica. In piața înaintea hotelului principal ne primește Dl protopop Breban, Dl protopop Dobossy, cu mai mulți domni Sătmăreni și Ugoceni. In hotel după cina comună fiind obosiți ne punem la odihnă, când colo cătră miezul nopții iată părintele Balea din Săpânța cu 8 Săpânțeni! In zori de zi plecăm la gară, când mai plecăm sosește părintele Anderco cu dl. învățător Țiplea și mai mulți leudeni! Au venit din leud până la Baia-Mare cu carul! Iza, Mara și Tisa s'au întâlnit deja, dar unde-i Vișeu? Ne așezăm cu toții într'un vagon și scriem pe el “Marmația”, apoi “Trăiască România-Mare!” La toată gara călătorii se sporesc. Însuflețirea e nespūsă; cântecele naționale nu mai înceată, drapelele românești se tot sporesc. E ceva lucru lipicios însuflețirea, odată vedem și

pe conductorul nostru cu tricolorul pe chipiu! La toată gara ne dăm jos, facem cunoștințe noi, cântam de resuna dealurile de:

“Murim mai bine'n luptă cu glorie deplină

Decât se fim sclavi iarăși pe vechiul nost pământ!”

“Români din patru unghiuri, uniți-vă în cuget, uniți-va'n simțiri”.

Vagonul nostru e situat între vagoanele: “Țeara-Oașului” și “Sălajul”. Pe toate ferestrele se ved fețe însuflețite, chipiuri treicolorate. În Dej ne aștepta câteva mii de oameni în frunte cu protopopul Boroș și inteligența locală; drapelul nenumărate, cântece, ovațiuni etc. În Gherla tot așa. Se alătură de noi clerul diecezan și ceilalți trimiși ai Gherlei. Insuflețirea nu o poți descrie! În Cluj ne așteaptă garda noastră națională și ne conduce în casarma gardei, unde ne pun chilii la dispoziție. A 2-a zi cătră amiază a plecat trenul separat la Alba-Iulia. În tren ne întâlnim cu domnii Dr. Aurel Sabo, V. Timiș și mai mulți alți Vișovani. Marmăția e deja întreaga! În trenul nostru vine și un despartământ de gardiști Români cu 2 mitraliere, spre a ocroti trenul contra atacurilor eventuale din partea Ungurilor. Vagonul nostru “Marmăția” a avut onoarea de a primi mai mulți bărbați de-ai noștri ca oaspeți d.e. pe Reverendisimul domn hegumen al Biesadului, care ne-a donat un steag mare, ca se avem sub care se ne grupăm. La Adunare am avut plăcerea de a auzi povețele Dlui Dr. Tripon din Bistrița, și a ne delecta în cântecele renumitului cântăreț al nostru român Vălean, ungurean și voluntar în Armata română. Ai noștrii ziceau “Nici odată n'am auzit așa de frumos a hori românește”. În gările mai mari ca mai înainte toți călătorii a gardiștilor intonează: “Deșteaptă-te Române”, apoi “Hora”, și în jurul orchestrului se încinge horă mare! Domnișoare, doamne, domni, țerani și țerance dau mâna la olaltă și joacă “hora frăției”.

În Cociarda auzim, că husarii ungari au sfârticat un drapel român. Într'o clipă sar jos călătorii și desarmează pe husari, cari au văzut de bine se o tulească la sănătoasa dinaintea “Valahilor înfuriați”. Sosind în Teiuș ne așteaptă deja un căpitan ungar, care cere scuză pentru faptele “neprecugetate” ale husarilor.

Aici auzim, că bătrânul luptător al intereselor neamului românesc: George Pop de Băsești călătorește pe trenul nostru împreună cu un general din România. În câți bați în palmi ne-am strâns cu toții sub fereastra lui "Badea George", cântând făcându-i ovații. Nu se auzea alta ca: "Trăiască România-Mare", badea George, Unirea, Trăiască Regele nostru Ferdinand, Regina Maria" etc. Capul cărunt al bătrânului iese pe fereastră și cu lacrimi în ochi ne mulțumește ovațiile. Abia plecăm din gara Teiuș, când deodată auzim pușcături parcă am fi la Isonzo. Soldații unguri au pușcat în trenul nostru și gardiștii au replicat. Acuma se cunoșteau cei ce n'au fost cătane din enervarea lor. Un leudean zice: "*Pagubă că n'avem câțiva pari la îndemână, că i-am învățat noi la omenie.*" Se fac hazuri pe spatele noastre, că Maramureșenii se pricep bine la "manipularea" parilor. În Alba-Julia sosind auzim dureroasa veste, că jertfa e un mort. Eroul, care a căzut jertfă, e: Ion Arion, stegariul unei grupe sătenești. În gară îl pun jos, și cu mare pompă îl petrecem în cetatea lui Mihai-Viteazul, unde mai târziu îl așează la odihna eternă în pământul unde își dorm somnul și ceilalți eroi naționali: Horea, Cloșca și Crișan!

Locuința noastră e destinată în gimnaziul din cetate. Cei ce au venit la Alba-Julia ziceau: "S'a meritat a veni la Alba-Julia numai pentru călătoria făcută, dar încă pentru ce a fost acolo!"

Cum așteaptă băieții seara de Crăciun, așa am așteptat noi ziua Adunării! Demineța la 7 oare episcopii ambelor confesiuni au ținut serviciu divin. După slujbă sau început predarea sărbătorească a credenționalelor. Toate grupele sătenești, orășenești și comitatene sub table cu înscrisuri și steaguri naționale, au început defilarea în o lungă coloană de paradă, din cetate până-n piață tot om după om era. Pe ambele lături de stradă stau legionarii ardeleni îmbrăcați în alb, ca Mihai Viteazul, și cu pușca la picior. Ce flăcăi harnici! Ce zeloși! Din ochii lor să vedea cu ce siguranță cred ei, că ziua libertății și a unirii a sosit! Cât de măreț li se ridică capul, cât de isteț și bine disciplinați se puneau în "Drepti!" când dau onor grupelor treicolorate și fieștecăruia steag românesc! Și aceștia, erau

câteva mii flăcăi și înarmați bine! Îți sălta inima de bucurie. când îi vedeai cum veghiau la porțile cetății lui Mihai Viteazul cu mitralierele!

Sosând în piață, ne așezam față-în-față cu hotelul principal. Acolo era comisia, care prelua credenționalele. Maramurășenii bine disciplinați se grupează mai înainte, după ei alte grupe. Am căpătat ovații nenumărate din toate părțile. Noi n'am avut tablă pe steag, dar ne cunoșteau de pe gube, cine suntem! Predând credenționalele, delegații au intrat în sala adunării, unde oamenii abia încăpeau, atâția erau. La 10 oare sa'u început adunarea. Cum ni se spune, decursul adunării a fost un lanț de ovații. Toate vorbirile după fiecare cuvânt au fost întrerupte de puternice aplauze. Toate propunerile s'au primit cu o însuflețire unanimă, însuflețire eruptă din inima fiecăruia. Lacrimele de bucurie scilipeau în ochii tuturor. Condei nu este să poată scrie măreția ciasurilor pârute de minute.

Până ce decurg consfăturile, noi eialați, am plecat în coloană de paradă înapoi prin cetate la câmpul Marțial, pe câmpul unde au murit ruși în roată muceniciei noștri naționali: Horea, Cloșca și Crișan. Ne așezăm chiar lângă tribuna principală. Era 4 tribune, cam de vreo 4-500 pași una de alta. În dreapta, în stânga, înaintea și înapoia tribunelor cât vedeai cu ochii era o masă de oameni, numai capete omenеști și mii de steaguri și table cu inscripții. Dar steagul și stegarul nostru domină. Era cel mai mare steag și cel mai înalt steagar în toată adunarea!

În baltă până-n glesne, cu nervozitatea'n inimi, așteptam, ce vor hotărî delegații. Muzica militară a legiunei din Cluj intonează: "*Deșteaptă-te Române*", "*Pe al nostru steag e scris unire*", "*Imnul regal*", etc. De odată să ivește o grupă de călușeri sprinteni, și pe tribuna primă, spre mai marea noastră admirație, jucau călușeriul de'l rupeau. Erau bănățeni din comuna Cujir. După acea un cor bărbătesc cântă diferite bucăți.

Vremea trecea de nu o observam, când deodată iată un banderiu de călăreți, cu steaguri fâlfâitoare în mâni. călăresc în ruptul capului. Erau avangardele delegaților.

Mulțimea face uliță pentru ei, se opresc înaintea tribunei prime. După ei un șir de trăsuri cu cai înpodobiți ca la paradă. Din prima sar jos capurile bisericilor noastre: episcopul din Gherla; dr. Hosszu, și simpaticul bătrân, episcopul g.or.dr. Cristea, înconjurați de dr. Aurel Vlad, dr. Aurel Lazar și alți fruntași ai neamului. Se urcă pe tribuna noastră, între ovații însuflețite. Bătrânul episcop Cristea face semn, că voește a vorbi. Într'o clipă să face tăcere. Bătrânul prin o vorbire raportează adunării despre cele ce s'au hotărât în casa delegaților. Ne dă de știre, că s'a hotărât ruperea părților locuite de Români de către Ungaria, și unirea în o sângură țară-mare, mare și nedespărțită, care se va întinde dela Nistru pân'a Tisa! O sută de mii de Români adunați în jurul tribunelor, uniți în același cuget și aceleași simțiri, cu același foc al însuflețirii, izbucnesc într'o singură strigătură: "*Trăiască Unirea tuturor Românilor! Trăiască regele nostru Ferdinand I.! Trăiască regina Maria!*" Poporul era ca beat de bucurie. Să vede, că toți simțeam ca unul! Jucau, strigau, se înbrățișau de bucurie.

Numai o grupă mică chiar înaintea tribunei striga, protesta din răspuțeri, par'că ar voi se strige peste larma făcută de 100 mii de oameni. Uimiți se uită toți acolo. Se face tăcere. Grupa mică strigă: "Protestăm în contra devizei "dela Nistru pân'a la Tisa"; nu pentru aceia am venit noi din Maramurăș, de peste Tisa aici, ca pe noi să ne lăsați altora! Noi încă voim să fim uniți cu România-Mare! Trăiască România-Mare: dela Nistru până peste Tisa!"

Ovațiuni ne mai pomenite. "*Trăiască România-Mare până peste Tisa! Trăiască Maramurășenii*" strigă toți din toate părțile. Episcopul dr. Cristea vorbește iarăși. "*De sâne se înțelege, că România-Mare în Maramurăș va fi până peste Tisa, până în Carpați. Numai la Seghedin ca fi pân' la Tisa!*" Aplaudamente generale. Maramurășenii încă se liniștesc îndestulți.

După aceasta episcopii ambelor confesiuni se prind de brațe-în semnul unirei. Apoi episcopul nostru dr. Hosszu cetește hotărârea delegaților din punct în punct. După fieștecare punct

aplauze unanime! După aceea d-nii dr. Ciceu Pop și dr. Aurel Lazar vorbesc către popor, desfășurând programul de activitate al Consiliului Dirigent. Aplauze însuflețite! În timpul acesta de pe celelalte tribune vorbeau ceilalți membri ai Cons. Dirigent, și alți fruntași ai neamului, adunați din toate țările românești.

După aceasta muzica întonează "Deșteaptă-te Române!" O sută de mii de oameni cântă cu același foc:

"Murim mai bine'n luptă, cu gloria deplină. Decât să fim sclavi iarăși pe vechiul nost pământ!". Cu aceasta adunarea oficioasă s'a finit. După aceasta odată s'au pornit 100 mii de oameni în o sută de direcții. Ce priveliște încântătoare! Pe câmpia largă a lui Horea vedeai cete reslățite de oameni grupați sub un steag național, și cântând. La poarta din apus a cetății un general din România vorbea în numele României.

Noi, ca cei de mai departe, ne-am gândit la 'ntors-acasă. D.a. la 4 oare am părăsit cu trenul Alba-Julia, cu simțeminte înbucurătoare. Călătoria înapoi cu privința la ferestrele sparte din vagoane era cam neplăcută, însă a decurs fără de nici un incident. Un țaran de-al nostru zicea: "În viața mea lucru așa de frumos românesc n'am văzut. Și nepoților mei le voi povesti ce-am văzut în Alba-Julia!"

Ioan Bilțiu Dancuș.

Articol publicat în "SFATUL", organul oficios al C.N.R.C. din Maramureș, intitulat "Drumul spre Alba Iulia" și semnat de Ioan Bilțiu-Dăncuș.

Fondul documentar al Muzeului Sighet, "SFATUL", Anul I nr.1 din 7(20) Dec.1 1918; Anul I nr.2 din 14(27) Dec. 1918; Anul II nr.1 din 1(14) Ian. 1919.

22 Novembre 1918.

A fost ziua cea mai frumoasă, cea mai aleasă a Maramurășului românesc.

S-au adunat Românașii din toate satele comitatului, ca la un semn; cu steaguri, cu cocarde în treicolor românesc.

Eram adunați 5-6000 de oameni, fieștecare cu dor sfânt în inimă. Cu dorul arzător de a arăta lumii întregi, că neamul românesc din Maramurăș, știe să-și croiască viitorul; știe să-și aleagă oamenii; și mai ales vrea să dovedească, că stă ca stânca pe lângă marele sfat național românesc.

Buna rânduială ce o am ținut cu toții, a fost ca în poveste. Chiar și străinii au recunoscut că ne-am purtat cu toată cinstea.

Însuflețirea a fost la culme. Cuvintele, ce s-au spus, toate erau rupte din inima noastră.

Și când, părintele din Săpânța Balea: l-a jurat pe președintele sfatului comitatens Dr. Vasile Kindriș, sub steagul și pe steagul românesc bucuria ne-a fost fără margini. Lacrimi în ochi, și bucurie pe fețele tuturor vestiau că ni se împlinește "visul neîmplinit" al moș-strămoșilor noștri.

Cinste și recunoștință se cuvine, celor ce au ostenit, ca 22 Nov. 1918 să fie temeliea noii vieți a româniei din Maramurăș.

Hotărârile adunării, aduse cu unire desăvârșită, au arătat drumul pe care avem să mergem.

S-au ales membrii sfatului comitatens.

Președintele ales a dat lămuririle de lipsă pentru întemeierea sfaturilor sătenești, și cântând cântarea noastră națională: "Deșteaptă-te Române" jucând cu foc, pe lângă celea mai frumoase nădejdi ne-am depărtat la vetrele noastre, pentru a zidi lumea nouă, ce s'a început.

Am pus pe hârtie numai foarte puțin, din ziua măreață, înălțătoare, avem însă nădejdea și hotărârea, că în viitorul apropiat și mai amănunțit, vom da seamă despre celea întâmplate în 22. Nov.

Mulți n-au putut fi de față, pentru că greul vieții adesea nu iartă și pe aceștia însă dorim să-i facem părtași, după puțină, bucuriei ce o am avut, fiindcă știm, că întregul neam românesc din Maramurăș, atunci, dinpreună cu noi a serbătorit.

Articol publicat în “SFATUL – organul oficios al C.N.R.C. din Maramureș”, Anul I, Sighet, Vineri 7 (20) Dec. 1918, Nr. 1. Autorul articolului Ioan Bilțiu-Dăncuș.

1918 noiembrie 20, Sighetu Marmției. Raportul căpitanului de poliție din Sighet către vicecomite în care-și exprimă îngrijorarea pentru ordinea publică din ziua de 22 noiembrie 1918 când s-a convocat o adunare populară pentru constituirea Consiliului național român al comitatului Maramureș.

Máramarossziget Rendezett Tanácsa,
Korona Város Rendőrhatósága
10896/1918.

Alispán Úr!

Községeimtől beérkezett jelentések szerint a román nemzeti tanácsnak folyó hó 22-ére tervezett alakuló gyűlésén a vármegye községeinek lakossága is meg fog jelenni.

Tekintettel arra hogy a jelzett napon hetivásár is tartatik, a népgyűlés megtartása aggályosnak mutatkozik.

Minthogy elegendő karhatalom rendezavarások esetén rendelkezésre nem ált, kérem alispán urat szíveskedjék közölni ki vállalt felelősséget abban a tekintetben, hogy a népgyűlésből kifolyólag rendezavarások történni nem fognak.

Máramarossziget, 1918 november 20.

ss. indescifrabil
rendőrkapitány

Arh. St. Baia Mare, fond Prefectura județului
Maramureș, actele subprefectului, act. nr.
10896/1918, orig., l. maghiară.

TRADUCERE:

**Oficiul de poliție al orașului de coroană
cu consiliul Sighetu Marmației**

Domnule vicecomite!

Conform rapoartelor primite de la comunele din
subordine-mi la adunarea de constituire a Sfatului Național
Român, prevăzută pentru ziua de 22 a lunii curente (noiembrie
n.n.), vor fi prezenți și locuitorii comunelor județului.

Avînd în vedere că în ziua indicată are loc și târgul
săptămînal ținerea adunării populare se arată a fi îngrijorătoare.

Deoarece în cazul conturbărilor ordinei nu se dispune de
forțe suficiente pentru reprimare, rog pe domnul subprefect
să-mi comunice cine și-a asumat răspunderea că din această
adunare populară nu vor izvorî acțiuni de conturbarea ordinei.

Căpitan de poliție
ss. indescifrabil

*Maramaros Szighet, 1918. XI.21
ss. indescifrabil*

Textul explicativ, trimiterile și documentele sunt
preluate din V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim
“Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate
națională. Documente 1848-1918; București, 1981,
p. 312-313.

Protocol de constituire al Sfatului Național Român din comuna Bârsana, copie autentificată din Arhiva Muzeului Maramureșului din Sighetul Marmației, Fondul Ioan de Kovats.

Sfatul Național Român din Bârsana

Protocol

susceput din adunarea mare a Românilor din comuna Bârsana ținută la 24 Novembrie 1918.

Prezenți:

alegătorii români ai comunei în număr de peste 900 și o mulțime de alți ascultători români.

Obiectul:

Constituirea definitivă a Sfatului Național și a Gardei Naționale. Părintele Iuliu Ardelean preotul din Văleni și administratorul parohiei din Bârsana deschide adunarea cu o bine simțită vorbire apreciind însemnătatea zilelor de azi și scopul adunării, constată ca Sfatul Interimal și până acum a condus afacerile comunei spre mulțumirea tuturor, provoacă adunarea, ca să aleagă Sfatul Național Român Definitiv.

Se alege cu aclamare: de președinte: Dr. Ion de Kovats avocat; de vicepreședinte: Vasile Godja notar și Petru Bârsan al lui Grigore; de secretari: Vasile Ilniczki și Sandor Cora al lui Ion; de membri: 1. Sandor Ofrim al lui Ion, 2. Bârsan Ștefan, 3. Ion Pop al lui Mihai, 4. George Roșca al lui Vasile, 5. Mihai Ilieș al lui Ion, 6. Petru Știopei al lui Toader, 7. Nuțu Pop al lui Grigore, 8. Vasile Bârsan al lui Ion, 9. Vasile Roșca al lui Grigore, 10. Vasile Pop al lui Mihai, 11. Alexa Pop, 12. Nuțu Bârsan al lui Vasile, 13. Ion Roșca al lui Ion, 14. Carol Frâncu, 15. Vasile Bârsan al lui George, 16. Ion Bologa al lui Toader, 17. Petru Popan, 18. Ion Cora, 19. Ion Petrovai.

Părintele Ardelean provoacă pe cei aleși să facă jurământul, cei aleși au depus jurământul.

Părintele Ardelean predă cuvântul președintelui ales Dr. Ion Kovats avocat. Președintele vorbește, adunarea joară credință Sfatului Național Român să declamită cu toți românii de pretutindeni, hotărăște pe diregatorii satului aleși de Sfatul Național Român, hotărăște înființarea gardei naționale, comanda căreia o concrede sergentului Ioan Pop al lui Mihai. În gardă fac parte: Petru Știopei al lui Toader, Ștefan Muntean al lui Tanasie, Șandru Cora al lui Ioan, Petru Rad al lui Ion, Teodor Pop al lui Petru, Grigore Bârsan al lui Petru; Vasile Bârsan al lui Petru, Vasile Pop al lui Mihai, Vasile Pop al lui Ion, Petru Pop al lui Mihai, Petru Pop al lui Ion, Alex Pop al lui George, Ștefan Petrovai al lui Lupu, Petru Roman al lui Grigore, Ioan Știopei al lui Vasile, Ștefan Boris, Petru Roman al lui Vasile, Vasile Petrovai al lui Ion, Teodor Pop al lui Petru a Nastafei, Vasile Boris al lui Mihai, George Vălean, Petru Covaci al lui Ion, Șandru Varga, Vasile Roman al lui Vasile, Nuțu Știopei al lui George, George Godja al lui Nuțu, Petru Godja al lui Mihai, Vasile Pop al lui Vasile, Vasile Ciocotiș, Șandru Bârsan, Mihai Apan, Ștefan Ardelean, Mihai Ofrim, Vasiliu Ofrim.

Garda Națională intră în slujbă, jurământul solemn îl va face când armele încă necesare vor fi câștigate. atunci garda va fi întregită la un număr și mai mare.

Vicepreședintele Vasile Godja și Petru Bârsan vorbesc despre grija ce să o poarte poporul de avutul comun și de avutul străinilor... .. Se ascultă și primește.

Părintele Ardelean închide adunarea ... care hotărăște ca steagul nostru, cu care au fost la adunarea de constituire a Sfatului Național Român Comitatens să fie așezat în turnul bisericii celei noi, ca să arătăm că suntem sub scutul tricolorului român.

Adunarea se dizolvă și delegații așează pe turn tricolorul nostru.

Dat ca mai sus

I.S. SS. Dr. Ion de Kovats

adv. Pres. Sfatului Național Român din Bârsana

Vicepreședinți:

s.s. Vasiliu Godja

s.s. Petru Bârsan al lui Grigore

Secretar:

S.S. Alexandru Cora

Verificatori:

S.S. Alexandru Ofrim

S.S. Ion Pop al lui Mihai

S.S. Alexa Popp

Pentru autenția copieii!

Sighet la anul 1919 Octomvrie 15.

(S. originală) Dr. Vasile Chindriș

(Sigiliu aplicat) SS. D. Ion de Kovats

Lista cuprinzând membrii gărzii naționale – grupa I de pe lângă Sfatul Național Român din Comuna Bârsana – Copie autenticată, Arhiva Muzeului Maramureșului din Sighetu Marmăției – Fondul Dr. Ioan de Kovats.

Grupa I

A társaság létszáma és behajlására adható tétel intézkedések	A ténylegesség					Jegy
	befizetésének			leírásának		
	kelte	összege		előreleírt kimondott határozat kelte és száma	összege	
	kor.	all.	hol számlázott el			
<i>Gărză națională din comuna Bârsana</i>						
<i>în ziua de 24 Noiembrie 1918</i>						
<i>Asociația noastră</i>	<i>Grădă în sine</i>		<i>Ștefiuș Icaș</i>			
1	<i>Dr. Ioan de Kovats</i>	<i>Președinte</i>	<i>X/18</i>	<i>XII/21</i>	<i>XII/21</i>	
2	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
3	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
4	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
5	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
6	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
7	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
8	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
9	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
10	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
11	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
12	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
13	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
14	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
15	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
16	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
17	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
18	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
19	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	
20	<i>Dr. Ștefiuș Icaș</i>	<i>Comitet</i>	<i>XII/25</i>	<i>XII/26</i>	<i>XII/25</i>	

1918, noiembrie 24, Bârsana.
Garda Națională din Bârsana, grupa I

Protocol de constituire al Consiliului Național Român local din comuna Petrova. Originalul în Registrul de procese-verbale “Ziuariu...” al Parohiei greco-catolice Petrova, în Fondul documentar al Muzeului Maramureșului din Sighetul Marmației.

Protocol

Susceput la 17 noiembrie 1918 din adunarea generală a locuitorilor români din comuna politică Petrova a.m. la 11 ore.

Obiect

Constituirea Consiliului local român din Petrova, conform apelului Consiliului Național Român Central din Arad.

Fiind de față:

1. Darie Vlad, preot. gr.cat. român al Petrovei, Elie Doroș docinte confesional român gr.cat., Georgie Mihalca poștameșter, Gavril Filipciuc, Georgie Găborean primar, Vasile Găborean, Șandru Găborean cel Tânăr, Simeon Găborean, Ionaș Filipciuc cel Bătrân, Ionaș Filipciuc cel Tânăr, Iuliu Pop, Ilieș Nuțu Cudriceanu, Glodean Vasile Cătană, Vasile Hodoroabă, Vasile Mihalca al lui Grigore, Ioan Mihalca Cârțul, Iuliu Fucec, cantor, Vasilie Pop, George Văsieș Crețu, Georgie Văsieș (Bătrân), Ioan Savu Pagu, Ioan Bilașcu al Ioanei, Ioan Găborean al lui Simion, Mihaiu Ivanic, Georgie Petrovay, Gavril Petrovay, Petru Miculicean, Georgie Ardelean al lui Nuțu, Ioan Rednic, Vasile Ienci al lui Gavril, Ioan Ienci Todica, Vasile Bilașcu a lui Ioan a Ioani, Vasile Bilașcu al lui Ioan Lupsay, Vasile Pălcuș, Nuțu Pălcuș, Vasile Pălcuș al lui Petru, Gavril Petrovay al lui Gavril, Ioan Petrovay al lui Lupu, Lupu Petrovay, Ioan Bilașcu al lui Ioan I.Lupsay, Vasile Mihalca al lui Vasile, Georgică Mihalca, Vasile Mihalca al lui Grigore, Grigore Mihalca al lui Grigore, Ioan Mihalca a Ciorâchi peste râu, Lupu Mihalca al lui Grigore peste râu, Vasile Rozovlean peste râu, Ioan Anișoreac

Bâstri, Vasalie Rațiu, George Ivanic, George Savu al lui Ilieș, George Zerni, Ioan Savu a Petri. Simeon Nicoricu, Ioan Haidamac al lui Petru, Georgie Iura, Ioan Grigor. Ioan Turda, Ioan Mârza, Ioan Miclea al lui Petru, Ioan Ardelean, Ioan Maristoc, Vasile Ungur, George Zvunca al lui Ioan, Ioan Zvunca Mocira, Vasile Jogolea, Petru Iurac, Ioan Prodan al lui George, Petru Turda, Ioan Crețu, George Honto, Ioan Caina, Vasalie Pop, Ioan Rognean, Vasile Coșa al lui Haihidj, Vasile Bilașcu a Patroaiei, Ioan Rednic Bălin, Vasile Gaborean al lui Simeon, George Anișorec Vezer și alții mulți, muieri și locuitori români din Petrova, Petrova Crasna și Petrova Bâstri, în număr aproape de 800 locuitori.

Daric Vlad, preotul satului ca prezide ad-hoc a adunării declarând ședința deschisă prin cuvinte înflăcărare arată scopul adunării: curând toate popoarele din lume își croiesc o soartă nouă, a se stăpâni ei pre sine, a nu fi subjuțați la neamuri streine, când președintele Republicii America a enunțat că orișicare popor e de sine stătător, are drept ași croi fericirea și viitorul său, când din sângele eroilor noștri, care s-au luptat pentru scopuri străine, contra voinței și convingerii noastre, totuși a răsărit și pentru noi românii din această țară soarele libertății, a egalității și a drepturilor noastre politice. - lanțurile s-au rupt și sfărmat, stăpânitorii șovini de acuma alungați, avem drept și sfânta datorință națională conform apelului cetit a Consiliului Național Român Central din Arad a ne constitui în Sfat Național local, a cere, ca administrația, miliția să fie pusă în conducerea oamenilor noștri români care au încrederea poporului, apoi provoacă pre cei prezenți a alege și a constitui Sfatul Național local din comuna Petrova.

Art. 1 Cei prezenți cu exclamațiune unanimă a constituit Consiliul Național Român din comuna Petrova în următoarea ordine:

Deciziune:

1: Președinte: Dr. George Bilașcu, medic în Budapesta, posesor în comuna Petrova

Vicepreședinte: 1. Dr. Vasile Filipciuc, avocat, care e încredințat cu constituirea gardei naționale române din localitate și pe apa Vișeului, - 2. Darie Vlad parohul român al Petrovei, - care e încredințat a conduce agendele și toate treburile necesare ale Consiliului Național local, -

3. Notar: Ilie Doros docinte confesional și George Mihalca poștameșterul din localitate,

4. Comitetul Consiliului Național local: Gavril Filipciuc, George Gaborean, Vasile Iurca notarul comunei, Sandru Gaborean cel Tânăr, Iuliu Pop, Iuliu Fucec, Ionaș Filipciuc cel Tânăr, Ioan Mihalca Cârțiul, Vasile Gaborean, Simeon Petrovay al lui Simeon, Vasile Pop, Ioan Bilașcu al lui Ioan al lui Lupsay, Vasile Bilașcu al lui Ioan a Ioanei, Ioan Bilașcu al lui Ian a Ioanei, Vasile Glodean al Catanii, Petru Miculicean, George Savu al lui Ilieș, George Ivanic al lui Nuțu, Ioan Crețu, Ioan Caina, Vasile Hodoroabă, Ioan Savu Pagu, Vasile Pălcaș.

5. Se delegă la constituirea Sfatului Național a Comitatului Maramureș pre 22 noiembrie: ca plenipotențiați Consiliului Național local, de a primi și a supune cu totul deciziunii acestui Consiliu Național Român Comitates următorii membri: Darie Vlad vicepreședintele Consiliului Național local - în caz de împedecare Ilie Doros docinte confesional, Dr. Vasile Filipciuc, Ionaș Filipciuc cel Tânăr, Ioan Mihalca Cârțiul, Vasile Bilașcu al lui Ian a Ioanei, Iuliu Papp, Iuliu Fucec, Ioan Bilașcu al lui Ian Lupsay,

II. Darie Vlad președintele adunării spune celor prezenți, ca să țină ordine în comună, să nu fie jafuri, certe, turburări, să respecte bunul altuia, crâșmele să fie închise, alcoolul requirat și nimicit, - să viețuiască în bună înțelegere cu cei concetățeni: jiduci, unguri și ruteni, - să se constituiască garda și păzitori naționali a comunei care apoi absolvindu-se de la jurământul pus pre garda și Consiliul Național Unguresc, - au a ține respecta cu sfințenie și a pune următorul jurământ a Consiliului Național Român: Eu: N.N. jur sărbătorește înaintea atotputernicului Dumnezeu, că voi fi cu credință neclătită față de Consiliul sau Sfatul Național Român pe care îl voiu cinsti și

apăra: voiu împlini toate poruncile lui și voiu îngriji în caz de lipsă chiar și cu arma de viața și averea concetățenilor mei, fie aceia de orice neam. Așa să-mi ajute Dumnezeu. "Amin." Cetindu-se acest formulariu a jurământului Dr. Vasile Filipciuc roagă pre cei prezenți, ca pre Garda Națională Română din localitate să spună acest jurământ. Art. 2. Cei prezenți în număr de 40 de inși foști glotași soldați au voit a depune jurământul, - însă strajameșterul jandarmilor din localitate Veisz Mátyás a oprit depunerea acestui jurământ, a oprit constituirea Consiliului Național din localitate, a zis, că și cu forța și arma a oprit orice constituire, până ce nu vom avea concesiune de la pretura Vișeului, - Dr. Vasile Filipciuc și Darie Vlad a spus acestui jandarm, că n`avem lipsă de nici o concesiune, noi facem toate acestea pe baza legală, - numitul strajameșter a voit a deține pre Darie Vlad și Dr. Vasile Filipciuc și ne-au făcut responsabili pentru orice turburare și ne-a relatat telegrafic la Ministerul de Interne și a Miliției a ungarilor, - noi am protestat contra acestui act violent și dur a jandarmului Veisz și pre el l-am făcut responsabil pentru turburarea buneii înțelegeri și a liniștei din comună, - s-a decis, ca acest protest să se trimită imediat președintelui Consiliului Național local lui: Dr. George Bilașcu - Budapesta, ca dânsul prin întrepunerea la Consiliul Național Român Central - să fie transpus numitul jandarm din comună, - să se mijlocească apărarea personală a vicepreședinților și a Consiliului local, - căci contra-pacea va fi răsturnată în comună, - deci depunerea jurământului s-a amânat pre timp mai acomodat și numai Darie Vlad preot Român a depus jurământul în biserica în mânele Dr. Vasile Filipciuc.

3. Darie Vlad președintele ad-hoc. a adunării, cu lacrimi în ochi mulțămind celor prezenți pentru viaa interesare de soarta noastră și conduita națională română - emitând: ca pentru memoria celor repausați în război în tot anul în sâmbăta Sânicolaiului să se facă pomenire cu numire și parastas, - totodată numele lor să fie scris pe o tabelă pentru vecinica pomenire în altariul bisericeii parohiale române din Petrova, apoi, începând a cânta "Hai să dăm mâna cu mâna, cei cu inima

română” și “Deșteaptă-te române” imnul național român, între lacrimi de bucurie și mare însuflețire declara adunarea închisă.

Pentru verificarea protocolului se aleg membri: Ilie Doros, Iuliu Fucec, și Gavrilă Filipciuc. D.C.V.

Darie Vlad

***prezidentele adunării generale,
ca vicepreședinte Consiliului Național Local
din Petrova, preotul paroh al comunei.***

Acest protocol se verifică:

Dat la 19 nov. an 1918

S-a revăzut

membri verificatori:

22.IV.1919

s.s. ind*escifrabil

preot român

* *Vezi faximilul după documentul original (alăturat)*

Protocol

Amueptat la 17 noiembrie anul 1918 din d.
discutiilor generale a locuitorilor români
din comuna politicană Petroșani ca urmare a

Obiect

Constituirea comitetului local român
din Petroșani conform oportunității acuzată
de administrația Română din districtul din Cămin.

Fundatori

1. Ioan Dorobanț preot român a Petroșani;
Mie Dorobanț elveț român, George
Mitulescu poeză român, Gheorghe Filipciuc Geo-
rgie Jilboran, Vasile Jilboran, Vasile Jilboran
cel mare, Simion Jilboran, Ioan Filipciuc cel
mic, Ioan Filipciuc cel mare, Petre Pop, Mă-
ria Măria cel mare, Gheorghe Măria cel mare, Mă-
ria Măria cel mare, Vasile Mitulescu l. Grigore, Ioan
Mitulescu cel mare, Petre Filipciuc cel mare, Vas-
ile Pop, George Măria cel mare, Ioan Măria
(cel mare), Ioan Ioan poeză, Ioan Bălășcu
a Ioan, Ioan Jilboran l. Vasile, Mihail
Ivan, George Petroșani, Gheorghe Petroșani,
Petre Măria cel mare, George cel mare cel
mare, Ioan Petroșani, Vasile Ioan l. Grigore,
Ioan Ioan cel mare, Vasile Bălășcu l. Ioan
Ioan, Vasile Bălășcu l. Ioan, Lupșanu cel
mare, Vasile Petroșani, Vasile Petroșani
l. Vasile, Ioan Petroșani l. Grigore, Ioan Petro-
șani l. Ioan, Ioan Petroșani, Ioan Bălășcu l. Ioan
l. Lupșanu, Vasile Mitulescu l. Vasile, George
Mitulescu, Vasile Mitulescu l. Grigore, Geo-
rgie Mitulescu l. Grigore, (Ioan Mitulescu
l. Vasile) Vasile cel mare, Lupșanu cel mare

si spre care, stăruindu-se naționalu compunere
 expuneri celik a Comisiunii Naționalu la
 Marea Colectivă din Arad și să se constituie
 în sfârșit naționalu local, și care, ca și până
 în prezent, s-a putut să se facă prin în com-
 uncaționare comună cu naționalu românesc, ca și
 veni în creșterea poporului, și să se promoveze
 procesul de lucru și să se constituie în
 fel naționalu localu comunu Român.
 Art. 1. Legea propusă cu determinarea unu
 sau a două comisiuni naționale
 românești din comunu Român în urmări-
 țura ordinu.

Deciziune

1. Președințe: Dr. George Wilkesu,
 medic Budapesta, profesor în comunu Ro-
 mân.

2. Vicepreședințe: Dr. Vasile Filipciuc,
 om de știință, care e încredințat cu consti-
 dența generală naționalu românesc din
 loc și în Apu Vîșciului.

3. Șef: Marie Mord parțial român ad-
 vocat, care e încredințat, și conduce
 agenda și să se încredințe necesari
 a Comisiunii Naționalu local.

4. Membru: Ilie (doamna doamna) compozi-
 tor și George Mădăraș profesor
 de literatură.

5. Comitetul Naționalu local: Gavril Filipciuc, George Găbr-
 roanu, Vasile Mord membru comunu
 Român Găbrroanu cel mare, Ștefan
 Găbrroanu cel mic, Ștefan Popș,

de la jurământul pus pe gâră și condi-
tional național și românesc, - și a ține
respectul și sfidarea și a pune în miș-
care jurământul și consiliul națio-
nal românesc: Și: H. H. jur să scribă-
rește și nouăta Atotputernicului (Șimonești,
cu vruți și cu credință neclădită față de
consiliul său și față de național românesc, pe
care-l vruți și opozi: Vruți și plăini
toate promisiunile lui și vruți și îngrădiți în
caz de lipsă chiar și în cazul de viață
și avere și consistoriilor mei, fie ceea ce dor-
tesc sau. Ală să-mi ajute (Șimonești
Alăsim). Le înțeleg această formulare
a jurământului Dr. Vasile Filipciuc
noaptea pe cei prolești, ca pe gâră
naționalului românesc și să se pună în
jurământ, și.

Art. 1. Cei prolești și numai
de 40 înși față de național și vruți și
deputați jurământul, și să se înțelegă
și să se înțelegă de la noi: Veșt și alții
și opoziți deputații vruți și jurământul,
și opoziți consistoriilor naționali
naționali, și ei, și ei și față de și
și opoziți consistoriilor, și ei și nu
vruți și să se înțelegă de la noi
și vruți și - Dr. Vasile Filipciuc și
Șimonești și opoziți vruți și prolești,
și să se înțelegă de la noi și să se înțelegă
și să se înțelegă de la noi și să se înțelegă
și să se înțelegă de la noi și să se înțelegă

-1

Bisericii patriarhale române din
Pohor, așii în raportul a căruia
"Lăsa se citim marea cu marea, ca
cu inimă românească" și "Desceplă
de Așii" în anul național român
sub conducerea de breșie în mare în
sufletire dectura ordumera de in-
stien.

Pleu verificarea protocolului și
aley marea: Llie Doras, Iuliu Fu-
craș, Găință Filipeșcu: c. v.

Charlie Doras
președinte Secțiunii
de generație, și vice-
președinte de consiliu
național sec. alin
Pohor, - președinte
Comisiei.

Acet protocol și verificat.

Dec 2 la 19 nov. a. n. 1918

Prorocul
22. IV. 1919

22-6
f. d. d.

11201111 Verificat

Protocol de constituire al Consiliului Național Român Comitatens din Maramureș – Reprodus după o copie autenticată aflată în arhiva Muzeului Maramureșului din Sighetu Marmației, provenită din Fondul Dr. Ioan de Kovats.

No. 1/1918, PROTOCOL luat în adunarea de constituire a Consiliului Național Român din Maramureș ținută în Sighetul Marmației în 22 noiembrie 1918 oarele 11. Prezenți: Ca reprezentanți ai comunelor din cercurile administrative Vișeu, Iza, Șugatag și Sighet 300 fruntași și conducători și popor în număr de 5000.

Ca președinte ad-hoc părintele Simeon Balea din Săpânța prin cuvinte înflăcărate deschide adunarea și roagă prezenții să se constituiască numind de notar pe domnul Dr. Vasile Filipciuc.

Domnul Dr. Tit Doroș prezintă propunerile conferinței prealabile, și să primesc cu însuflețire a celor prezenți și Sfatul Național să constituiește în modul următor:

De președinte a fost proclamat domnul Dr. Vasile Chindriș, de membri în Sfatul Național Comitatens au fost aclamați domnii: Alexandru Cuza Anderco, Dr. Aurel Szabo, Dr. Ilie Chindriș, Dr. Izidor Anderco (preot greco-catolic), Emil Bran (preot greco-catolic), Artemiu Anderco (preot greco-catolic), Ștefan Ilniczki, Emil Stoica, Longin Mihalyi, Demetriu Kiss (preot greco-catolic), Simeon Balea (preot greco-catolic), Dr. Ioan Rednic, Dr. Ioan de Kovats, Dr. George Bârlea, Dr. Titu Doros, Ioan Doros (preot greco-catolic), Nicolae Doros (preot greco-catolic), Dr. Vasile Filipciuc, Simeon Sierbul, Iuliu Ardelean (preot greco-catolic), Ioan Biț (Dăncuș), Ioan Bârlea, Bazil Iurca, Vasile Țiplea, Ioan Balea, Alexandru Miclea, Dr. Grigore Bota, Dr. Ilie Lazar, Vasile

Timiș (Filipan), Petru Salca, Valer Pop, Nicolae Pop, Simion Coman Pop, și Ștefan Pop.

Președintele Dr. Vasile Chindriș și membrii prezenți ai Sfatului Național prestează în fața adunării pe steagul național român jurământul prescris.

Domnul președinte al Sfatului Național Dr. Vasile Chindriș propune ca Sfaturile Naționale Sătești să trimeată câte doi delegați în Sfatul Comitatenz Central, asemenea corporațiunile preoțimeii, învățătorilor, a notarilor români, a funcționarilor români de stat precum și secțiunea social democratică a muncitorilor români, adunarea primește unanim.

Atât adunarea cât și Sfatul Național unanim hotărăște următoarele:

a./ Consiliul Național Comitatenz ca singurul organ local chemat a conduce viața publică a poporului român din Maramureș aderează Consiliului Național General Român cu sediul în Arad și să supune întru toate hotărârilor și poruncilor acestuia ca și singurul organ român chemat și exclusiv îndreptățit a hotărî și porunci în numele poporului român din Ardeal și Ungaria.

b./ Mulțumesc domnului deputat Dr. Alexandru Vaida Voevod pentru reprezentarea vrednică a idealului național prin vorbirea ținută în 19 octomvrie a Camerei Ungare.

c./ Hotărăște înființarea Sfaturilor Naționale Sătești pentru păzirea ordinii, organizarea gardelor naționale.

d./ Mulțumește domnului Alexandru Cuza Anderco pentru darul național de coroane una suta de mii și constată ca prin acest dar princial domnul Alexandru Cuza Anderco a intrat în șirul marilor mecenai români.

Nefiind alte propuneri concrezându-să președintele ca urgent să se pună în conțelegere cu Consiliul Central Român din Arad, adunarea se declară încheiată.

D.C.S. Dr. Vasile Filipciuc m.pr. notar, Dr. Vasile Chindriș m.pr. Președinte.

1918, noiembrie (14)/27, Sat-Slatina (cercul electoral Sighet)

Proces-verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral Sighet din comitatul Maramurăș ținută în Sat-Slatina la 27 Novembre 1918.

Prezident Dr. Titu Doroș, Notarial Ion Biltz Dancuș.

Prezidentul dă cetire ordinului venit dela Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin comunele aparținătoare cercului dnii Dionisie Vereș, Ion Șimon din Apșa de jos , George Steț, Ioan Marina din Apșa de mijloc , Iuliu Rednic, Văsălie Mich din Iapa, Petru Cozar, Vasile Pop din Seraseu, Constantin Pavel, și Petru Bota din Sat Slatina, Augustin Darabanth și George Șimon din Biserica Albă.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii: Dr. Vasilie Kindriș din Sighetul Marmației, 2. Ilie Filip, din Apșa de jos, 3. Dr. George Bîrlea din Sighetul Marmației, 4. Vasălie Mich din Iapa, 5. Mihail Dan din Apșa de mijloc.

Ca urmare prezidiul declară pe dnii: Dr. Vasile Kindriș, Ilie Filip, Dr. George Bîrlea, Vasalie Mich, Mihail Dan,

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român

încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidială aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 11.

D.c.m.s.

Dr. Titu Doroș prezidentul adunării electorale, Ion Biltz-Dancuș notarul adunării electorale, Dionisie Vereș, Ioan Simon, Iuliu Radu, George Stețu, I. Harnicu, Mich Văsălie, Petru Koza, Constantin Pavel, Papp Văsilie, Petru Botta, Augustin Darabant, Simion Gyorgy,
bărbați de încredere din comunele cercului.

În "... 1918", Documente, vol. IX p. 3, Arhiva Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom III, p. 5-6; (vezi facsimilul alăturat).

Proces verbal

Iuat în adunarea electorală a cercului electoral Sighet
din comitatul Maramureș ținută în Sat. Hlatina
la 27 Noiembrie 1918.

Prezident: Dr. Sita Doros
Notariș: Ion Filip Danuș

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă a 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s'a vestit de cu vreme în toate comunele din c. c. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin comunele
apartinătoare cercului dnil
Simonu Vereș, Ion Simuș din Apșa de Jos, George Ștef
Ștefan Ștefan din Apșa de Mijloc, Iuliu Bădăluș, Vasile Ștef
din Ștefăuș, Petru Chiriac, Vasile Ștef din Șerăș, Constantin
Ștef, și Petru Ștef din Sat. Hlatina, delegații Doru
Ștef și George Ștef din Șerăș.

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutinului făcut de biroul adunării se constată că majoritata voturilor au întrunit dnil unanimitatea

1. Dr. Vasile Kindriș, din Sighetul Marmureș
2. Dr. Ilie Filip, din Apșa de Jos
3. Dr. George Gîrleaș, din Sighetul Marmureș
4. Vasile Mich, din Șerăș
5. Mihail Dan, din Apșa de Mijloc

ca urmare prezidiul declară pe dnil:

Dr. Vasile Kindriș, Ilie Filip,
Dr. George Gîrleaș, Vasile
Mich și Mihail Dan

1115 -

Proces-verbal al cercului electoral Sighet

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleși deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parte a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre.

Despre-ce luându-se acest proces verbal în 2 parti, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 11.-----

D. c. m. s.

D. Titu Doros

prezidentul adunării electorale.

Ion Jilt-Dancus

notar adunării electorale.

Stancu Ionel

Ion Simion

Yuliu Radu

George Holu

Tharmit

Al. Cioc

Petr Kory

Constantin Roca

Doppo

Petr Popov

Augustin Daraband părtăci de încredere din comunele cercului.

Simion

1918 noiembrie 27, Sighetu Marmației.

**Credențional prin care cei cinci delegați ai
cercului electoral Sighet au fost împuterniciți să
participe la Marea Adunare de la Alba Iulia.**

Credențional

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Sighetului din comitatul Maramureș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dñii:

1. Dr. Vasile Khindriș din Sighetul Marmației, 2. Ilie Filip din Apșa de Jos, 3. Dr. George Bîrlea în Sighetul Marmației, 4. Văsălie Mich în Iapa, 5. Mihail Dan în Apșa de Mijloc cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral al Sighetului ținut în ziua de 27 Novembre 1918.

Dr. Titu Doroș prezident, Ion Biț Dancuș notar,

Dionisie Vereș, Ioan Șimon, Iuliu Radu, George Stețu, I. Harnicu, Mich Văsălie, Petru Cozan, Constantin Pavel, Papp Vasile, Petru Botta, Augustin Darabant, Simion Gyorgy, bărbați de încredere din comune.

În ..., 1918 la români. Documentele Unirii, vol. IX, p. 4, Arhiva Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom III, p. 17, 19, 21, 23, 25 (cinci exemplare); (vezi facsimilul alăturat).

Publicat și în V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim, "Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională. Documente 1848-1918", București, 1981. p. 343 – 344.

Credențional.

Subsemnatii adevărim, că în cercul electoral al Sighetului
 din comitatul Maramures s'au ales azi ca delegați ai acestui
 cerc electoral dñii:
 1. D. Vasile Kindric în Sighetul Marmatiei
 2. Ilie Filip în clasa de jos
 3. D. Georǎ Girlea în Sighetul Marmatiei
 4. Nasalie Misk în clasa
 și 5. Mihail Dan în clasa de mijloc

cu majoritate de voturi
unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu
 vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul
 Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la
 alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în de-
 cursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la decidera
 asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul
 Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral
 ținut în ziua de 11 Noemvrie 1918.

Sighet

M. Titu Doros
 president.

Ion Piltz-Dancuș
 notar.

Francis Kral
Ion Gurnan
Juliu Radny
George Pletz
J. Haras
Edith Finckel
Petrus Porion
Lambertus Paul
Peter Vogel
Peter Dally
Augustin Dan
Simon

bărbați de încredere din comuna.

Credențional al cercului electoral Sighet

1918, noiembrie (14)/27, Giulești (cercul electoral Ocna Șugatag)

Proces-verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral Ocna Șugatag din comitatul Maramurăș ținută în comuna Giulești la 27 Noiembrie 1918.

Prezident Iuliu Ardelean, Notari: Ilie Lazăr.

Prezidentul dă citire ordinului venit dela Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin adunare cu unanimitate dnii Dr. George Bîrlea și Iosif Fucec.

Prezidentul deschide votarea care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii: Iuliu Ardelean din Văleni, Ilie Lazăr din Giulești, Emil Fucec jun. din Sîrbi, George Moiş din Berbești, George Nemniș din Călinești.

ca urmare prezidiul declară pe dnii Iuliu Ardelean, Ilie Lazăr, Emil Fucec, George Moiş, George Nemniș aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în

decursul acestui an și la Adunările, care eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidială aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele ...

D.c.m.s.

Iuliu Ardelean prezidentul adunării electorale, Ilie Lazăr notarul adunării electorale, Georgiu Pop, (...), Georgiu Rad, Ioan Cupcea, (...), Văsălie Moldovan, Alexandru Pop, Georgiu Pop, Gavril Simon, Vasilie Pop, Emil Fucec, Vasile Cupcea, (...), Petru Bîrsan, Vasile Pop, Alexa Vișovan, Michail Rednic, bărbați de încredere din comunele cercului.

În "... 1918 Documente", vol IX, p. 1-2, Arhiva Muzeului Unirii Alba Iulia, Fond Marea Adunare Națională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, Tom III, p.3-4; (vezi facsimilul alăturat).

Proces verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral Ocna Șugatag
din comitatul Maramureș ținută în comuna Giulești
la 27. Noiembrie 1918.

Prezident: Juliu Ardelen

Notari: } Ștef. Săvâr

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă a 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s'a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numescă 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin adunare

cu 12 membrii ai sale dnl
George Șirlea și
Yosif. Fucec

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că majoritatea voturilor au întrunit dnl
unanimitatea

Juliu Ardelen din Vădeni
Ștef. Săvâr Giulești
Emil Fucec Sirbi
George Mois Serbești
George Nemniș Călineni

ca urmare prezidiul declară pe dnl:

Juliu Ardelen
Ștef. Săvâr
Emil Fucec
George Mois
George Nemniș

- 1113 -

Proces-verbal al cercului electoral Ocna Șugatag
(județul Maramureș)

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidială aleși deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre.

Despre-ce luându-se acest proces verbal în 2 pari, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele _____

D. c. m. s.

Julian Ardeleanu
prezidentul adunării electorale.

Sticlogaru
notarul adunării electorale.

Georgiu Pop

George Pop
Gavruș Sîmbria

Paul Măce

Vasile Pop
Căruș Lucieș

Georgiu Rad

Vasile Căpățan

Ion Ciupa

Ion Pop

Ioana Măsturea

Vasile Pop

Vasile Haldeanu

Adrian Pop

Alexandru Pop

Michael Pop

bărbați de încredere din comunele cercului.

1918, noiembrie (14)/27, Giulești
(cercul electoral Ocna Șugatag)

Credențional

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Ocnei Șugatag din comitatul Maramurăș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Iuliu Ardelean preot în Văleni, Ilie Lazăr jurist în Giulești, George Moiş proprietar în Berbești, George Nemniș proprietar în Călinești și Emil Fucec junior preot în Sîrbi cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral ținut în ziua de 27 Noemvrie 1918.

Iuliu Ardelean prezident, Ilie Lazăr notar, Georgiu Pop, (...), Georgiu Rad, Ioan Cupcea, (...), Văsălie Moldovan, Alexandru Pop, Georgiu Pop, Gavril Simon, Vasilie Pop, Emil Fucec, Vasile Cupcea, (...), Petru Bîrsan, Vasile Pop, Alexa Vișovan, Michail Rednic,

bărbați de încredere din comune.

În "... 1918 Documente", vol. IX, p. 2, Arhivele Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom III, p. 5, 7, 9, 11, 13 (cinci exemplare); vezi facsimilul alăturat.

Credențional.

Subsemnății adevărim, că în cercul electoral al Ocna Șugatag
din comitatul Maramureș s'au ales azi ca delegați ai acestui

cerc electoral dñii:

<u>Juliu Ardelean</u> președ	în	<u>Văleni</u>
<u>Blăcuț</u> președ	în	<u>Giulești</u>
<u>Eugen Săvescu</u> președ	în	<u>Sorbi</u>
<u>George Moț</u> președ	în	<u>Șerban</u>
și <u>George Măruș</u> președ	în	<u>Calucești</u>

cu autoritate de votant
anonimizată.

Drept-ec susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral
ținut în ziua de 27 Noembrie 1918.

Juliu Ardelean
președ.

Mocșaruș
notar.

Georgiu Popa
Paul Măruș
George Bărb
George Măruș
Măruș

Grigore Lăscu
Vasile Șof
Emil Săvescu
Vasile Șof
Vasile Șof
George Șof
George Șof

Marcel Haldeanu
Măruș
George Popa

Michael Șof

bărbați de încredere din comună.

Credențional al cercului electoral Ocna Șugatag
(judetul Maramureș)

APELUL CONSILIULUI NAȚIONAL ROMÂN DIN MARAMURĂȘ

Fruntașii poporului român, precum și poporul român din Maramurăș, uzând de dreptul liberei dispunerii asupra sorții și viitorului națiunii, s-au constituit în consiliul național român local și după matura dezbateră am hotărât următoarele:

1. Aderăm și ne supunem hotărârilor Consiliului național român central și exprimăm mulțumită D-lui deputat dr. Al. Vaida, că în fața lumii a exprimat și reprezentat în chip clasic idealurile și dorințele întregului neam românesc din Transilvania și Ungaria în ședința din 18 oct. a parlamentului ungar. Exprimînd încrederea noastră deplină, ne rugăm să nu se uite de drepturile naționale ale nepoților lui Dragoș și Bogdan, care de veacuri peregrinează le sf. morminte de la Putna și Suceava și se roagă pentru pacea, libertatea și buna înțelegere lumii întregi. Consiliul național român îl cunoaștem ca singurul organ chemat a reprezenta, hotărî și porunci în numele națiunii române din Transilvania și Ungaria. Îi oferim viața și avutul nostru pentru cît mai mareața înfăptuire a idealului național.

2. Consiliul național român local roagă conducătorii satelor să înființeze în competența lor consilii naț. române sătești, să intre în legătură prin Consiliul național local din Maramureș cu Consiliul național român central din Arad, să lucreze la păstrarea ordinii și paza avuției naționale. Întru toate avem să ascultăm de consiliul național român.

3. Rugăm poporul român să respecte ordinea, buna înțelegere și să aștepte în liniște hotărîrea mare a Consiliului național român, care la rîndul său va asculta întreg neamul. Și pînă vom fi chemați a răspunde la această mare întrebare a viitorului nostru, vă rugăm să vă supuneți Consiliului național român, să păstrați și să păziți ordinea, să nu ascultați de îndemnuri incendiare străine și dușmane cu scop viclean de a îneca viitorul națiunii române în nerînduială, în anarhie și sînge.

Fraților! Sîngele nevinovat ne-a adus răsplătire, martiriul libertatea. Dumnezeuul popoarelor ne-a pus soarta neamului nostru în mîinile noastre proprii.

Deșteaptă-te Române! și tu vrednic de măreția zilelor de azi.

*"Hai să dăm mîna cu mînă
Cei cu inima română."*

Frați și români în unire să punem fundament tare viitorului românesc!

Vișeu de Sus, 14 Nov. 1918

Din încredințarea Consiliului național român din Maramureș, Comitetul Executiv: Emil Bran. dr. Ilie Kindriș, dr. Aurel Szabo, Valer Pop, Darie Vlad, George Bran, Ioan Tarția, Nic. Pop, dr. Vasile Filipiuc, dr. Ștefan Kiss.

"Foaia poporului român" (Budapesta), an. VII.
nr.241 din 6/19 noiembrie 1918.

*1918 noiembrie 27, Vișeu de Jos. Proces-verbal al
adunării electorale a cercului Vișeu-Iza pentru
alegerea celor cinci delegați la Marea Adunare
Națională de la Alba Iulia.*

Proces-verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral Vișeu-Iza din comitatul Maramureș ținută în Vișeu de Jos, la 27 Novembre n. 1918.

Prezident: dr. Aurel Szabo. Notari: Grigore Cziplu.

Prezidentul dă cetire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi

convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin Dl. președinte dnii Emil Bran și Titu Demian.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii Alexiu Dragomir din Dragomirești, Vasile Pleș Văsilicu din Ieud, Ion Iusco Dolhuțiu din Vișeu de sus, Mihail Costea din Vișeu de jos, Gavrilă Coman, jun., din Vișeu de jos.

ca urmare prezidiul declară pe dnii: Alexiu Dragomir, Vasile Pleș Văsilicu, Ion Iusco Dolhuțiu, Mihail Costea și Gavrilă Coman

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiale aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre-ce luîndu-se acest proces verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 12. D.c.m.s.

D.c.m.s.

Dr. Aurel Szabo, prezidentul adunării electorale, Grigore Cziplu notaru adunării electorale

Emil Bran, Tit Demian, Dunca Ioan, (...), Vasiliu Nasui, Ion Popp, Ilie Pascu, Teodor Popp, Grigore Costea, George Sarasan, Ioan Gyendea, Ioan Tomoiagă, Mihai Brana, Teodor

Brana, Samson Sinatovici, Arthur Anderko, Vasiliu Chimpean, Vasile Coman, Ioan Papp, Vasile Senetariu. Vasile Simon, Vasile Roșca, Alexa Andreica, Ilie Vancia, Ilie Tomoiagă, Ion Andreika, Vasile Bilt, Vasile Tomoiagă, Ioan Simon. Mihaiu Costea, bărbați de încredere din comunele cercului.

În “ ...1918, Documente”, vol. IX, p. 6, Arhivele Muzeului Uniri Alba Iulia, Tom III, p. 39-40; (vezi facsimilul alăturat).

Publicat și în V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim, Op. cit. p. 341.

Proces verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral Heseu - Ica
din comitatul Maramureș, ținută în și Heseul de jos
la 27 November 1918.

Prezident: St. Aurel Sabo
Notari: Grigore Ciuple

Prezidentul dă ceteră ordinului venit
de la Consiliul Central Național Român,
prin care se ordonă alegerea urgentă a
5 delegați în Marea Adunare Națională
Română, care va fi convocată în scurt timp.
Constată că publicarea alegerii de azi s'a
vestit de cu vreme în toate comunele din
cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi
provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Prezidentul deschide votarea, care
decurgând în ordine, pe baza scrutiniului
făcut de biroul adunării se constată că
majoritatea voturilor au fost în d. n. unanimitatea

Alexiu Dragomir din Orghenimint
Hanel Plos din Șeica
Ion Jucos din Heseul de jos
Michael Costea din Șeica
Jurcău din Heseul de jos

ca urmare prezidiul declară pe d. n.:

Se numesc de atari prin St. Aurel Sabo
Emil Jucos
Michael Costea

Alexiu Dragomir, Hanel Plos,
Ion Jucos, Michael Costea,
Jurcău

- 119 -

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiale aleși deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parte a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre.

Despre-ce luându-șe acest proces verbal în 2 pari, dintre cari unul se va păstra în Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 7 1/2.

D. c. m. s.

Stancușanu
prezidentul adunării electorale.

Gregoreșcu
notari adunării electorale

Ioan Pop
Stancușanu

Ioan Pop
Vasile Cornon

Ioan Pop

Ioan Pop

Andrei Pop

Vasile Scutari

Vasile Pop

Vasile Pop

Ioan Pop

Andrei Pop
Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Andrei Pop

Proces-verbal al cercului electoral Vișeu-Iza

**1918 noiembrie 27, Vișeu de Sus. Credențional
prin care cei cinci delegați ai cercului Vișeu-Iza
au fost împuterniciți a lua parte la Marea
Adunare Națională de la Alba Iulia.**

Credențional

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral Vișeu-Iza din comitatul Maramureș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Ion Iusco Dolhuțiu în Vișeu de sus, Gavrilă Coman jude comunal în Vișeu de jos, Antoniu Anderko preot în Ieud, Vasile Pleș în Ieud, și Vasile Timiș Filipanu în Borșa cu unanimitate.

Drept-ce susnumiți delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan. Dat din colegiul electoral al cercului electoral Vișeu-Iza ținut în ziua de 27 Noemvrie 1918.

Dr. Aurel Szabo, prezident, Grigore Cziplea, notar

Emil Bran, Tit Demian, Ioan Dunca, Teodor Popp, (...), Grigore Costea, George Sarasan, Ioan Popp, Ilie Pascu, Vasiliu Chimpean, Ioan Ghendea, Ioan Tomoiagă, Ioan Semeon, Teodor Brana, Vasile Simon, Vasile Senetariu, George Rohuian, Ilie Vancia, Alexa Andreica, Ion Andreika, Vasile Bilt, Grigore Tomoiagă, Vasile Tomoiagă, Grigore Tomoiagă, Mihai Brana, Ilie Mircea, Gavril Popp, Mihaiu Costea,

bărbați de încredere din comune.

În “ ... 1918, Documente”, vol. IX, p. 7, Arhivele Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom III, p. 41, 43, 45, 47, 49 (cinci exemplare); vezi facsimilul alăturat.

Publicat și în V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim, Op. cit., p. 342–343.

Credențional

Subnumații adevărate, că în cercul electoral al Vișeuului din Maramureș s'au ales aici ca delegați ai acestui cerc electoral Dni:

Jon Gyoco J. în Vișeu de sus
 Gavril Com. în un com. Vișeu de jos
 Artim în un com. Vișeu de jos
 Feri în un com. Vișeu de jos
 Feri în un com. Vișeu de jos
 Feri în un com. Vișeu de jos

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv al la un a. Național Român ce se va convoca prin C. C. R. R., în luna viitoare Românilor din acest cerc electoral și la alce a. a. Românilor cari eventual (cari eventual) și mai fie convocați în demersul acestui acestui ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciziarea asupra sorții viitoare a neamului Românesc din Transilvania, Ungaria și Banatul Român.

Șal din colegiul electoral al cercului Vișeu din Maramureș dinut în ziua de 17 Decembrie a miea noamă vite. opt optee.

Emil Buan
 H. J. J.
 Ioan Muth
 Mihail Postea
 Ilie Puscu
 Jan Popp
 P. P. P.
 Triga Corste
 G. G. G.
 N. N. N.
 J. J. J.

Parson J. J.
 Gavril J. J.
 Ilie J. J.
 Stefan J. J.
 Vasile J. J.
 Gigan J. J.
 G. G. G.
 P. P. P.
 J. J. J.
 J. J. J.
 J. J. J.

Credențional al cercului electoral Vișeu - Iza Original, scris de mână

1918, noiembrie 14/27 Săpânța
(cercul electoral Teceu)

Proces-verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral Teceu din comitatul Maramureș ținută în Săpânța la 14/27 Novembre 1918.

Prezident Simeon Balya, Notari: Mihail Serban, George Stan,

Prezidentul dă cetire ordinului venit dela Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere. Se numesc de atari prin adunare: Ion Popp I. Ion, Dumitru Stan I. Toader.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii Simeon Balya din Săpânța, Toader Popp I. Ion din Săpânța, Ion Stan Mihăeșu din Săpânța, Ion Steț I. George din Săpânța, Ion Popp a Tomii din Săpânța ca urmare prezidiul declară pe dnii Simeon Balya, Toader Popp I. Ion, Ion Stan Mihăeșu, Ion Steț I. George, Ion Popp a Tomii aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual, le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidialii aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal se va trimite imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre-ce luîndu-se acest proces verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 11 a.m.

D.c.m.s.

Simeon Balya, prezidentul adunării electorale, Mihail Șerban, George Stan, notarii adunării electorale,

Dumitru Stan I. Toader, George Popp, Ion Popp I.Ion, George Holdiș I. Grigore.

În “ ... 1918, Documente” vol. IX, p. 4–5, Arhivele Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom III; p. 27-28, (vezi facsimilul alăturat).

Proces verbal

Lucr. în adunarea electorală a cercului electoral Teceu (Teceu)
din comitatul Haramures ținută în Lăpăunța (Haramures)
la 11/2 Harmonie 1918.

Președinte: Simion Belya
Notari: Mihail Lebeș
George Stan.

Președintele, de către ordinul
venit, dale Comisiunii Central. Națio-
nal. Române, prin care se ordonă
alegera urcătoare prin 5 delegații în
Marea Adunare Națională Române,
care se fi convocată în scurt timp,
Comisiunile și publicașe aleșii de
ași și a ordet de cu venit în toate
comunașe prin care. Lașite pe
aleșătorii propunți și în formaș și
cu meșet și hieșet și inușet.

A murșet de așii prin adunare :

Ion Popș și Ion
Dumitru Stan și Teșet.

Președintele, deschide votareș,
care docurgend în ordet, pe hese
secușionășii fecuș de fecuș a-
dunării și comșet și unani-
mitateș votareșilor au inușet
amș:

Simion Belya din Lăpăunța
Teșet Popș și Ion " "
Ion Hese Mihășet " "
Ion Teșet și George " "
Ion Popș și Dumitru " "
pe murșet propșionul deșet și amș:

- 117 -

Proces-verbal al cercului electoral Teceu
Original, scris de mână.

Lincoln Beliza
Traian Popa & Ion
Ion Nicol Stănilă
Ion Stănilă l. George
Ion Popa & Ion

alei, din partea Românilor din acei
zile, cu vot univocal, ca delegați ai re
cului electoral îndreptățit și îndel
răți a lui parte cu vot decisiv în Ma
joritatea Națională Română, care se
convoacă din partea Consiliului Cen
tral Național Român încă în plină
acțiune, an fi le sălăvășite, care por
tural, le va convoacă în decursul an
lui următor.

Președintele dispune ca în ur
ma acestui pronunțări prezidențiale și
alei deputați să fie procedați cu
credinționale, iar o parte a pres
tului proces verbal să se trimite în
subiect Consiliului Central Na
țional Român.

Într-o scrisoare.

Despre ce liându-se acest proces verbal în 2 părți, dintre
care unul se va păstra la Consiliul Național Român din partea po
milităriei, actual de plătire se încheie la anul H. a. m.

D. p. m. s.

Lincoln Beliza
președintele adunării centrale.

Dumitru Stănilă l. Traian
George Popa.

Mihail Iacob
George Stănilă
notarii adunării centrale.

Ion Popa & Ion
George Stănilă l. Traian.

1918 noiembrie 14/27, Săpânța. Credențional prin care cei cinci delegați ai cercului electoral Teceu au fost împuterniciți pentru a lua parte la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

Credențional

Subsemnații adevărim, că în Cercul electoral al Teceului din comitatul Maramureș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Simeon Balya în Săpânța, Toader Popp I. Ion în Săpânța, Ion Stan Mihăeșu în Săpânța, Ion Steț I. George în Săpânța, Ion Popp a Tomi în Săpânța cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Teceu, ținut în ziua de 14/27 Noiembrie 1918, în comuna Săpânța

Simeon Balya, prezident, Mihail Șerban, George Stan, notari, Dumitru Stan I. Toader, Gheorghe Pop, Ioan Popp I. Ioan, George Holdiș I. Grigore
bărbați de încredere din comune.

În “ ...1918 Documente”, vol. IX, p. 5, Arhivele Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom III, p. 29, 31, 33, 35, 37 (cinci exemplare); vezi facsimilul alăturat.
Publicat și în V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim, Op. cit., p. 345.

Credeñional.

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Teceului (Ficsu)
din comitatul Maramureș s'au ales azi ca delegați ai acestui
cerc electoral dñii:

<u>Simion Palge</u>	în	<u>Șepente (Șepente)</u>
<u>Ioan Popș I. Ion</u>	în	"
<u>Ion Hănușcă</u>	în	"
<u>Ion Popș I. George</u>	în	"
și <u>Ion Popș I. Ioni</u>	în	"

cu majoritate de voturi
asemnătate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu
vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul
Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la
alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în de-
cursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la decidera
asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul
Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Teceu (Ficsu)
ținut în ziua de 11 noiembrie 1918, în comune Șepente - Șepintea

Simion Palge
prezident

Mihail Șerban
George Șan
notari

Simion Șerban
George Șan

Ioan Popș I. Ion
George Hănușcă

bărbați de încredere din comune.

Credeñional al cercului electoral Teceu (județul Maramureș)

Credențional.

Subsemnatii adeseam, ca în cercul electoral al Tecuului
(Teceu) din comitatul Maramureș s-au ales ca delegați ai a-
cestui cerc electoral din:

Simion Balga	în Săpânța (Săpânța)
Teodor Pop	" "
Ion Stan	" "
Ion St. George	" "
Ion Pop	" "

cu unanimitate.

Orice se susnumitii delegați sunt prin aceste autografe
a lua parte în vot deciziile la Marea Adunare Națională Română, și
de se consoce prin Consiliul Central Național Român, în numele
tuturor Romanilor din acest cerc electoral și la alte Mări Adunări
Naționale Române, care eventual, și să mai fie convocate în de-
cursul anului acestuia și în anul următor și să contribuie cu
votul lor la deciderile asupra întregii noastre a neamului românesc
din Transilvania, Ungaria și România.

Dat din Colegiul electoral al cercului electoral Tecu (Teceu)
ținut în ziua de 14/27 Noiembrie 1918, în comună Săpânța-Săpânța

Simion Balga
președinte

Michail Sarban
George Stan
notari.

Dumitru Stan L. Teodor Pop L. Stan
George Pop

1918 noiembrie 27, Sighetu Marmăției. **Credențional prin care cei trei delegați ai Gărzii naționale române din comitatul Maramureș au fost împuterniciți să participe la lucrările Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.**

Credențional

Subsemnații adevărim că pentru Garda națională din comitatul Maramureș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii:

D. Aurel Szabo căpitan în Vișeu de Sus
Florentin Biltz-Dancuș lt în Sat Slatina
Ioan Ivanciuc sergente în Iapa, cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin această autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral, și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor, și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral, ținut în ziua de 27 Noemvrie 1918.

Dr. Vasile Chindriș
prezident

Ion Biltz-Dancuș stegar
notar

Grigore Cziple sublocot.
bărbat de încredere

În “ ...1918 Documente”, vol. X, p. 222, Arhivele Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom I, p. 805, 807 (două exemplare).

Publicat și în V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim, Op. cit., p. 344.

1918 noiembrie 27, Slatina. **Credențional** prin care Reuniunea învățătorilor români din comitatul Maramureș împuternicește pe învățătorii Ion Biltz-Dăncuș și Grigore Țiple să participe cu vot decisiv la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

Credențional

Subsemnații adevărim că în numele Reuniunii Învățătorilor Români din comitatul Maramureș s-au ales azi ca delegați ai acestei Reuniuni

Ion Biltz-Dăncuș înv. în Sat-Slatina

Grigore Ciple în leud

cu unanimitate.

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor învățătorilor Români din acest comitat, și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la decidera asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Ioan Doros

Prezident adm.

vicarial în Maramureș ca

prezide subs. Al Reuniunii

Dionisie Vereș

notar

Sigiliu

În " ...1918 Documente", vol. X, p. 67, 68.
Arhivele Muzeului Unirii Alba Iulia, Tom I, p.659;

Publicat și în V. Căpîlnean, I. Sabău, V. Achim,
Op. cit., p. 348-349.

CAPITOLUL IV

***Personalități maramureșene
Participanți activi la
Unirea de la 1 Decembrie***

**Lista delegaților oficiali cari au luat parte la Adunarea Poporului
Român, din 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, ca trimiși ai
Maramureșului**

Plasa Ocna-Șugătag

Iuliu Ardelean preot Văleni
Dr. Ilie Lazăr universitar
Giulești
Emil Fucec preot Sârbi
Gheorghe Moiş proprietar
Berbești
Gheorghe Nemiș proprietar
Călinești

Plasa Sighet

Dr. Vasile Kindriș avocat
Dr. Gheorghe Bîrlea medic
Ilie Filip Apșa de jos
V. Mich Iapa
M. Dan Apșa de mijloc

Plasa Teceu

Simion Balea
Toader Popp I. Ion
Ion Stan Mihăescu
Ion Șteț I. Gheorghe
Ion Pop a Tomii
toți din Săpânța

Plasa Vișeu

Ion Iusco Dolhuti
Vișeu de Sus
Găvrilă Coman jude
Vișeu de Jos
Artemiu Anderco preot
Vasile Pleș ambii din leud
Vasile Timiș Filipan Borșa

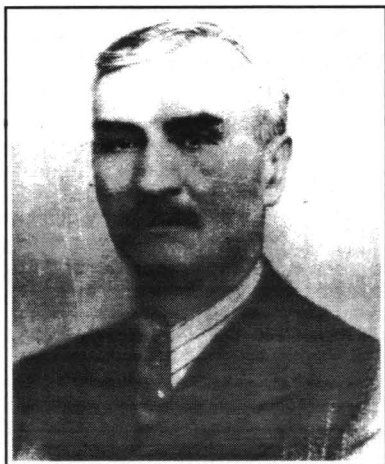
Membrii de drept

Petru Bîrlea protopop Berbești
pt. preoțime
Ion Bîlțiu Dancuș
din Sat-Slatina
Grigore Țiplea
căp. Dr. Sabo Aurel
Vișeu de Sus
serg. Ion Ivanciuc Iapa
sub lct. Florențiu Bîlțiu
Dancuș
Sat-Slatina

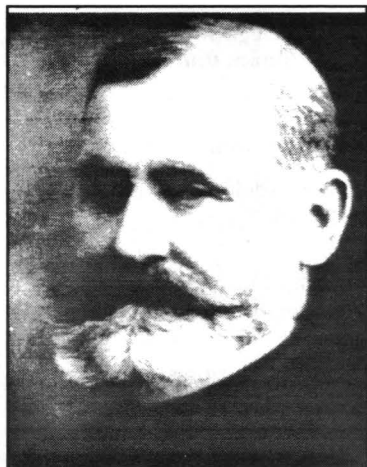
**Membrii Marelui Sfat
Național Român
aleși dintre Maramureșeni**

Dr. Vasile Chindriș
avocat Sighet
Ioan Doroș protopop
Sat-Slatina
Dr. Salvator Iurca
avocat Sighet
Simion Balea protopop
Săpânța
Dr. Vasile Filipciuc cand.
de avocat Petrova

*Din Gazeta Oficială a consiliului Dirigent,
din Colecția de documente Dr. I. de Kovats*

Dr. Vasile Chindriș, președintele Consiliului Național Român din Maramureș, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

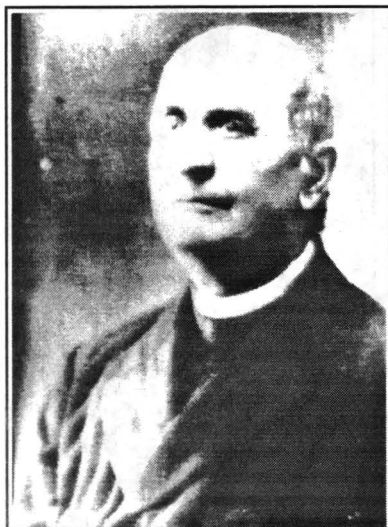
Părintele protopop gr. Catolic Simion Balea care a luat jurământul Președintelui Dr. Vasile Chindriș și Consiliului Național Român Comitatens din Maramureș, participant cu drept de vot la Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918.

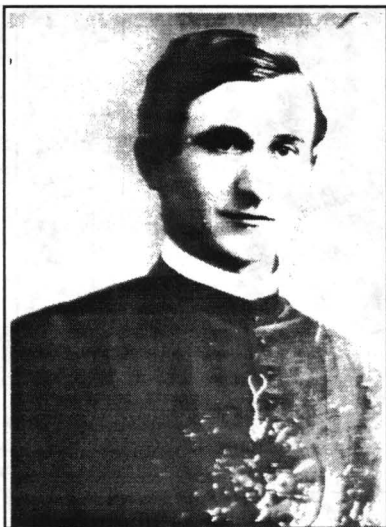
Ioan Bîlțiu Dăncuș delegat cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Florentin Bîlțiu Dăncuș delegat cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Petru Bârlea, protopop greco-catolic, delegat la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Preot greco-catolic Artemiu Anderco, delegat al Plasei Vișeu, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Vasile Lazăr din Giulești participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Pop Gheorghe Chitru din Săpânța, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Gavrilă Hotico Herenta participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

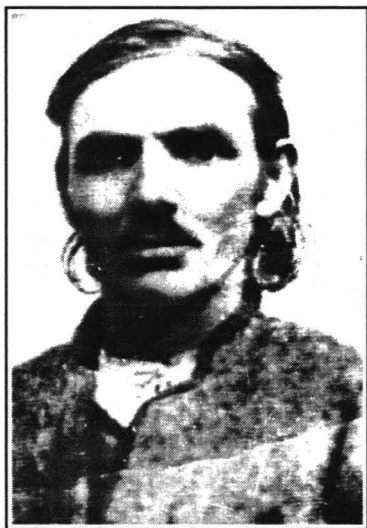
Dr. Ilie Lazăr, delegat al Plasei Ocna Șugatag la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Ioan Stan Mihăescu (pe scaun, primul în stânga) participant din Săpînța în delegația Plasei Teceu la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Longin Mihalyi, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

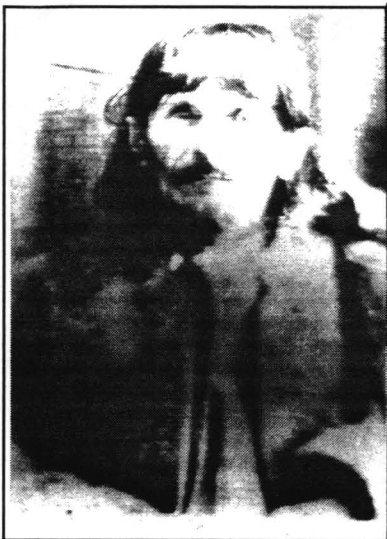
Gheorghe Tite, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

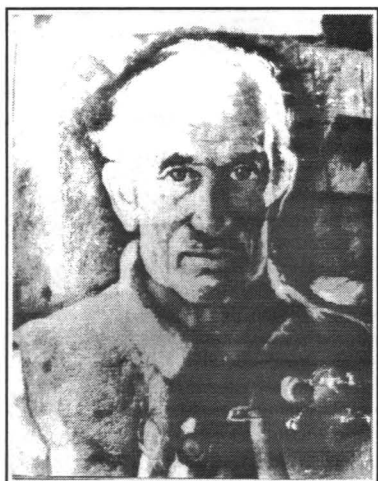
Toader Pop al lui Ioan, participant din Săpânța cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

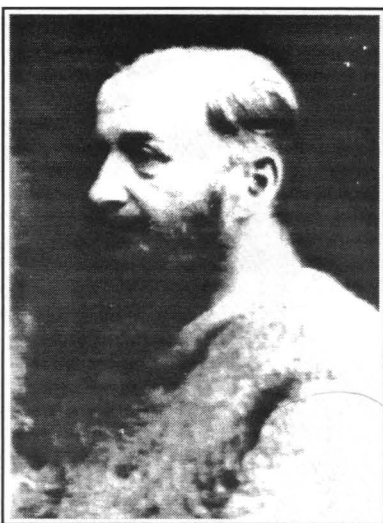
Dumitru Stan Toader, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie.1918

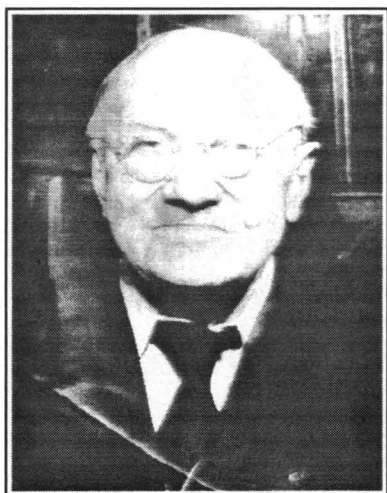
Gheorghe Pop al Tincului, participant cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Vasile Hotea din Hoteni participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

Ion Dunca, preot greco-catolic în leud, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Emil Fucec, preot greco-catolic reprezentant al Plasei Ocna Șugatag la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

ing. Artur Coman, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Sigismund Pop, participant la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

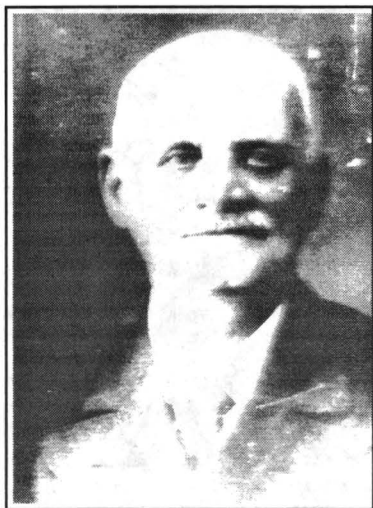
Emil Bota semnatar al Apelului pentru convocarea adunării populare de alegere al C.N.R. al Comitatului Maramureș

Ioan Balea din leud, semnatar al Apelului pentru convocarea adunării populare de alegere al C.N.R. al Comitatului Maramureș

Învățătorul George Nemeth, semnatar al Apelului pentru convocarea adunării populare de alegere al C.N.R. al Comitatului Maramureș

Dimitrie Ponoran semnatar al Apelului pentru convocarea adunării populare de alegere al C.N.R. al Comitatului Maramureș

Ion Iusco Dolhuțiu (dreapta jos), delegat cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

Colonel Teodor Gheorghiu, comandantul Regimentului 14 infanterie, unitate a armatei române ce a eliberat Maramureșul în ianuarie - martie 1919.

Căpitanul Constantin Luca, eroul din lupta de la Vadul Izei din 4 ianuarie 1919

Detășamentul care a intrat în Maramureș din Regimentul 14 Infanterie care a eliberat orașul Sighet la 4 ianuarie 1919.

Festivitatea de inaugurare a monumentului ostașilor români căzuți în luptele pentru eliberarea Maramureșului (ianuarie - martie 1919).

Fotografii din Fondul Dr. Ioan Mihalyi de Apșa

Lucia Mihalyi de Apșa,

la împlinirea vârstei de 95 de ani (22 mai 1998).

*Participant activ la Adunarea de constituire a Consiliului Național
Român Comitatens, de la Sighetul Marmației, 22 noiembrie 1918.*

2585
6 Aprilie 1924

Sub-lt. Reș. Lazăr Ylie
Strada cămină victoriei nr. 98

Comuna București, Jud. București, R. M.

Revizuiți a înainta de urgență o declarație
care arată următoarele:
a/ Luptele care a-ți luat parte / dela până la
b/ În ce calitate;
c/ Comandanți avuți;
d/ Corpul și distincțiuni primite.

Această declarație se va scrie pe o coală de
hartă la marginea stângă de sus în jos se va la-
sa 3 cm. liber, pentru a se putea prinde la memo-
riul original.

Ve-ți înainta tot odată și adresa precisă unde
domiciliați iar pe viitor orice schimbare de
domiciliu se va raporta imediat Batalionului 10
Vânători Munte Sighet.

Sighet, 6 aprilie 1924

Adresă a Serviciului de Adjutanță al Batalionului 10 Vânători de Munte
către Ilie Lazăr, locotenent în rezervă, prin care i se solicită să prezinte printr-o
declarație participarea la primul război mondial.

Ministerul de Războiu

Președ.

Din Inaltul Ordin

Majestății Sale Regelui
Ferdinand I

Șa conferit Soldatului PETREUȘI
Andrei din Batalionul 7 Vânători de Munte.

"Crucea Comemorativă a războiului
1916-1918" fără barete.

În numele Ministrului de Războiu

Comandantul Bat. 7 Vânători de Munte
Lt. Col. Ștefan Ștefan

No 108

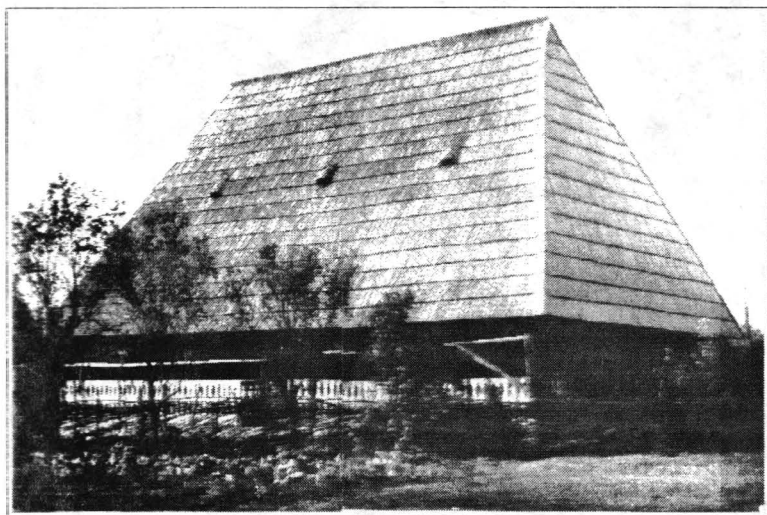
anul 1925 luna decembrie

Brevet privind decorarea soldatului Petreuși Andrei din
Batalionul 7 Vânători de Munte cu medalia "Crucea Comemorativă a
războiului 1916-1918" fără barete.

Inedit, Copie xerografiată după original.

Muzeul Maramureșean. Fond A. Coman.

Casa LAZAR din Giulești - Maramureș, monument istoric și de arhitectură tradițională, azi muzeu local.

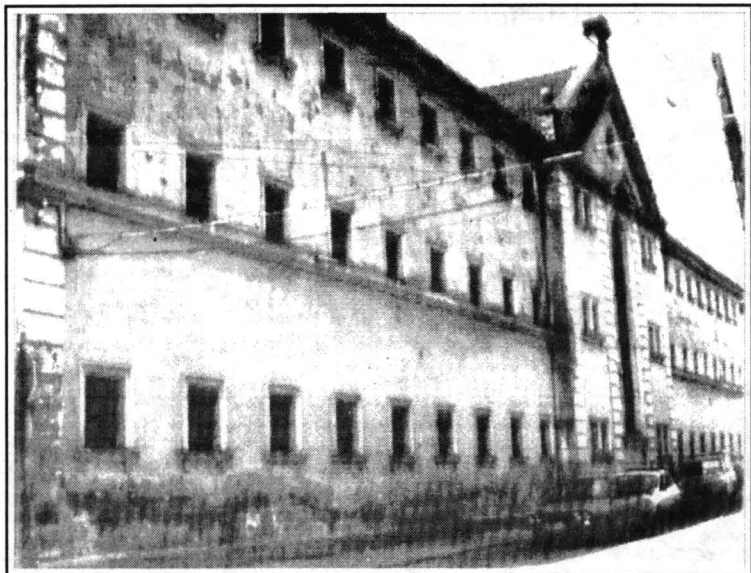
Casa a aparținut inițial parohului protopop greco-catolic Basilu Mihalyi și a fost edificată în anul 1826 (vezi inscripția latină). Pe versoul meștergrinzii stă săpată în lemn inscripția "urmaș Lazar", cele două familii fiind înrudite.

În această casă la 28 noiembrie 1918 Dr. Ilie Lazar a convocat delegații maramureșeni cu credențional pentru a pleca la Alba Iulia unde la 1 Decembrie 1918 vor semna pe veci unirea Maramureșului cu Țara Mamă. Casa este conservată și restaurată "in situ".

Anno 1826 Domus Haec Aedificata est per Basilium Mihalyi Parochi Șugatagului & Vadiacorum Koszarovensei
Consistorii Vicariatus For. ac Tabulae Sudriae Assessorum

Inscripția în limba latină de pe meștergrinda casei, în traducere are următorul text:

"Casa aceasta a fost construită de către Basiliu Mihalyi, paroh al Șugatagului, vadiacon de Cosău, reprezentant pentru al cincelea consistoriu vicarial și asesor prin Tabula Sudria".

Închisoarea politică din Sighetu Marmăției – (1990)

Închisoarea politică de tristă amintire din Sighetul Marmăției, astăzi, prin grija Fundației Academia Civică și a instituțiilor locale este organizată ca Muzeu-Memorial și în perspectivă institut de cercetare asupra totalitarismului.

Curtea Memorialului adăpostește un Monument – Spațiu de reculegere – proiectat de arh. Radu Mihăilescu, și realizat printr-o substanțială donație a distinsului Domn Mișu Cârciog și a Doamnei Margaret Holmes de la Londra.

***Aici, în această închisoare au pățimit și au murit
pentru cauza neamului românesc bărbați de
seamă care au făcut România Mare și modernă:***

**CONSTANTIN
ARGETOIANU, 1871-1955,
Președinte al Consiliului de
Miniștri**

**AUREL BACIU, 1886-1953
istoric**

**VICTOR BĂDULESCU,
1892-1953
Subsecretar de Stat**

**SEVER BOCU, 1875-1951
Ministru**

ALOIZIU BOGA, 1886-1954

**SEBASTIAN BORNEMISA,
1890-1953**

**CONSTANTIN I.C.
BRĂTIANU, 1887-1950
Președinte P.N.L.**

**GHEORGHE I.I.C.
BRĂTIANU, 1898-1953
Istoric - academician**

**DUMITRU BURILEANU,
1878-1954
Guvernator Banca Națională**

**ION CĂMĂRĂȘESCU,
1882-1953
Ministru**

**TITU LIVIU CHINEZU,
1904-1955
Episcop gr.-catolic**

**HEINRICH CIHOSCHI,
1874-1950 Ministru**

**DANIEL CIUGUREANU,
1885-1950 Ministru**

**TANCRED
CONSTANTINESCU,
1878-1951 Ministru**

**ION CRISTU, 1895-1953
Ministru**

**VALERIU TRAIAN FRENȚIU,
1875-1952
Episcop gr.-catolic**

**GRIGORE GEORGESCU,
1886-1952**

**STAN GHIȚESCU, 1881-1952
Ministru**

**ALEXANDRU GLATZ,
1882-1953
General Subsecretar de Stat**

**NICOLAE IONESCU GRUIA,
1902-1953**

**ALEXANDRU LAPEDATU,
1876-1950
Președintele Academiei.
Ministru**

**ION MACOVEI, 1885-1950
Ministru**

**AUGUSTIN MAGHIAR,
1880-1951 Canonic gr.-cat.**

**IULIU MANIU, 1873-1953
Președinte P.N.Ț. și Președintele
Consiliului de Miniștri**

**MIHAIL MANOILESCU,
1891-1950
Ministru**

ION
MANOILESCU-STRUNGA,
1889-1951
Ministru-secretar de stat

NICOLAE MAREȘ, 1875-1953
Ministru

MIHAIL MĂGUREANU,
1886-1951
Subsecretar de Stat

VALERIU MOLDOVAN,
1875-1954
Subsecretar de Stat

DUMITRU
MUNTEANU-RÂMNIC,
1887-1950
Subsecretar de Stat

NICOLAE PAISI, 1886-1952
Ministru

IOAN PELIVAN, 1876-1954
Ministru

ION POP, 1902-1953
Ministru

DURU POPOVICI, 1873-1950
Ministru

ION POPOVICI, 1861-1951
Ministru

ALBERT POPOVICI-TAȘCĂ,
1885-1951
Ministru

RADU PORTOCALĂ,
1888-1952
Ministru

VIRGIL POTÂRCĂ, 1888-1954
Ministru

MIHAIL RACOVIȚĂ,
1889-1954 General

MIHAIL
RACOVIȚĂ CEHANU,
1864-1954 General

IOAN RĂȘCANU, 1878-1952
Ministru

RADU ROȘCULEȚ, 1895-1951
Academician și Ministru

NICOLAE SAMSONOVICI,
1877-1950 Ministru

IOAN SUCIU, 1907-1953
Episcop gr.-catolic

GHEORGHE TAȘCĂ,
1875-1951
Academician și Ministru

ALEXANDRU TĂTĂRESCU,
1888-1951
General

CONSTANTIN TĂTĂRANU,
1893-1952
Guvernator Banca Națională

GHEORGHE VASILIU,
1892-1954
General

AUREL VLAD, 1875-1953
Ministru

IULIU HOSSU
Episcop greco-catolic

și mulți alții ...

CAPITOLUL V

Consolidarea Marii Uniri Anul 1919 în Maramureș

2/15 Noemvrie 1918, Arad. Apelul prin care Consiliul Central Național Român cheamă clerul român din Transilvania la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918.

Dela Consiliul Central Național Român

Ad _____/1918.

Consiliul Central Național Român în vederea meritelor neperitoare ale Bisericilor noastre naționale câștigate în decursul veacurilor în serviciul salvării ființei noastre etnice și totodată ca recunoaștere a legăturii sfinte dintre poporul credincios și slujitorii cei credincioși ai Bisericilor Sale: a decis să invite la Marea Adunare Națională Română, care se va convoca în cel mai scurt timp, pe toți Arhiereii noștri și respective pe locțiitorii de Arhieri personal și pe lângă PP. SS. Lor;

a) pe Conzistoarele și Capitlurile noastre, ca să participe prin un esmis al Lor;

b) pe toți Vicarii episcopești personal;

c) pe toți protopopii tractuali aflători în funcție, personal;

d) pe toate reuniunile învățătoarești confesionale române, ca să participe prin un esmis al lor și

e) pe toate colegiile profesorale ale institutelor noastre superioare și medii de învățământ, cari asemenea au să participe prin câte un esmis al lor;

În urmare ne adresăm PP. SS. Voastre cu rugarea, să binevoiți a aviza cu posibila urgență pe susatinsele corporațiuni și susatinșii domni din dieceză ca să binevoiască a lua spre știre invitarea noastră și respective, ca corporațiunile sus atinse să grăbească a-și numi cu urgență pe esmișii lor.

Esmișii au a fi provăzuți cu un credențional din partea corporațiunei lor.

Terminul și locul Adunării Naționale Române se va statori în cel mai scurt timp.

Vă Rugăm să primiți mulțumita noastră pentru aceste intermedieri.

Arad, 2/15 Noemvrie 1918.

Consiliul Central Național Român.

Locul adunării e Alba Julia. Terminul 1 Decemvrie a.c.

Cătră toți Românii din comuna _____

Fraților!

Vă aducem la cunoștință, că pe baza dreptului de liberă dispunere peste soartea sa s-a constituit și din sânul poporului român Conziliul național central, iar la recercarea acestuia s-a constituit Conziliul național românesc și pentru comitatul Solnoc-Dobâca.

Subsemnatul Birou al acestui Conziliu din însărcinarea Conziliului național românesc central vă recercă. să îndepliniți fără întârziere și cu toată conștientiositatea următoarele:

1. Să instituți un Conziliu național românesc comunal din atâția membri, câți aflați de potrivit după împrejurările din comuna D-voastre, Consiliul să-și aleagă apoi Biroul: dintr-un president, unul sau doi vicepresidenți și unul sau doi secretari. Despre constituirea Consiliului și alegerea Biroului să binevoiiți a ne aviza momentan.

2. Consiliul comunal, în frunte cu Biroul său, va avea să îndeplinească toate îndrumările primite dela Conziliul național românesc comitatenz și dela Conziliul național românesc central, și se rezoalve toate agendele ce vor cădea în sfera sa de acțiune.

3. În primul rând vi se impune datorința mare și urgență, ca să grijiți de susținerea ordinii obștești în comuna D-voastre și de siguranța personală și a averii tuturor locuitorilor fără deosebire de neam și confesiune.

Astfel numai ne vom putea afirma ca popor matur și element de ordine înaintea marelui Areopag al lumii, vrednici deci de dreptul de liberă dispunere peste soartea noastră.

4. Vă conjurăm deci, să împedecați cu toată forța orice încercare de tulburări, jafuri, devastări, pustiiri, silnicii etc. Nime să nu se facă judecător în cauza sa, ci orice neîndreptățire l-a ajuns în trecut, ori va întâmpina în viitor, să se adreseze, pentru repararea dreptului violat, prin Biroul Consiliului D-voastre la noi.

5. În scopul de a preveni orice tulburare, orice crimă: să înființați fără zăbavă o Gardă națională română din membrii de

încredere și cât se poate de număroși. Garda națională să pășească momentan în acțiune, de câte ori ordinea obștească, siguranța personală, ori averea oricărui particular, precum și averea oricărei corporațiuni e amenințată.

Poporul român și în cele mai vitrege timpuri și-a păstrat cumpătul și virtuțile creștinești, cu atât mai mult trebuie să țină la aceste însușiri distinse acum, când au răsărit zorile libertății și independenței naționale și pentru el.

Primiți salutul nostru frățesc!

Deș, 3 Novembre st. n. 1918,

*Conziliul național românesc
al comitatului Solnoc-Dobâca:*

*Dr. Liviu Micșa avocat
prezident*

*Teodor Hermann protoprezbiter gr.-or.
Ilariu Boroș protopop gr.-cat.
viceprezidenți*

*Dor. Iosif Boca avocat
Ioan Moldovan secr. de bancă
secretari*

1918, noiembrie (10)/23, Blaj (jud. Alba de Jos)

(Circulară)

Tuturor conducătorilor de oficiu protopopesc

Prea mult onorate în Hristos frate!

Notificăm frăției tale că Consiliul Central Național Român din Arad cu scrisoarea sa de datul 2/15 noemvrie 1918 a decis să convoace în scurt timp o Mare Adunare Națională Română.

La adunarea aceasta care se va ține în Alba Iulia Duminecă în 1 Decembre n. 1918 orele 10 a.m. sunt invitați toți conducătorii de oficiu protopopesc și cite un esmis din toate reuniunile învățătorești confesionale române.

În consecință te rog cu toată încrederea și dragostea frățească ca atât frăția ta, cât și cite un esmis al Reuniunii învățătorești districtuale să luați parte la Marea Adunare Națională Română.

În scopul acesta după ce frăția ta ești invitat la numita marea adunare personal, alăturăm aici un exemplar din credenționalul de lipsă pentru esmisul Reuniunii învățătorești,

pe care subscris de membrii Reuniunii învățătorești, îl veți prezenta înaintea comisiunii de verificare a credenționalelor delegaților la adunare.

Blaj la 23 novembre 1918.
vic cap:

*Arh. St. Alba, Fond Mitropolia Română
Unită Blaj, Arhiva generală, doc.54/1918,
f 2.*

3/13 noiembrie 1918, Dej. Circulara președintelui C.N.R. Central, Teodor Mihali, în care cere organizarea poporului român în sfaturi și gărzi naționale comunale și satești în toate teritoriile locuite de români.

SPRE ORIENTARE

D-l deputat Dr. Teodor Mihali președintele Consiliului Național Român Central a trimis următoarele informații tuturor președinților organizațiilor române comitateneze.

De dreptul liberei dispoziții asupra sorții neamurilor mari și mici vrea și pretinde națiunea română să se poată folosi.

Viitorul întregului neam nu poate fi obiect de samsarlicuri!

Nu se poate permite ca independența hotărârilor națiunii române să fie profanată prin uneltiri viclene și considerații oportuniste. Libertatea neamului nostru trebuie să se nască nepătată și strălucitoare!

De aceea țin să atrag atențiunea tuturor oamenilor noștri de bine asupra următoare fapte dătătoare de

DIRECTIVA:

1. Factori, asupra cărora consiliul național român central (C.N.R.C.) nu are puțință să exercite vre-o influență provoacă conștient și inconștient zăpăceală în șirurile noastre lansînd faime necorespunzătoare adevărului. Nu le dați crezămînt acestor faime!

Comitetul partidului național român și consiliul național român central exmis din sânul comitetului stă neclintit pe baza "declarației" făcute în ședința parlamentului din 18 Octombrie st. n.a.c. de D-I deputat Dr. A. Vaida în urma însărcinării și conform hotărârei unanime a conducerii partidului național român și primită și din partea organizației române a partidului social-democrat din Ungaria și Transilvania.

Cu aceasta declarație s-au solidarizat și consiliile naționale române militare organizate până în momentul de față.

Toate acțiunile și declarațiile ce s-au făcut și se vor face pe viitor au fost și vor trebui făcute strict în minuțioasă conformitate cu aceea declarație obligătoare pentru toți fii buni și cinstiți ai neamului românesc.

În sinul Consiliului Național Român central domnește cea mai frățască înțelegere și cea mai desăvârșită solidaritate.

Cauze fizice și tehnice (comunicația, serviciul postal, telegrafic și telefonic se găsesc în stare anarhică) face cu neputință desmițirea știrilor eronate născocite de presa maghiară, de-asemena refuzul redacțiilor respective de a da loc desmițirilor.

În fața acestei stări de lucruri repetez: Numai ceea ce apare în foile noastre românești cu iscălitura colectivă a Consiliului național român central, ori a biroului C.N.R.C., ori a vre-unui membru a C.N.R.C. - corespunde adevărului. Aceste foi sunt: "Drapelul", "Gazeta de Duminecă", "Adevărul" și "Foaia poporului român".

2. C.N.R.C. a fost completat prin șasă membri din conducerea organizației române a partidului social-democrat din Ungaria și Transilvania, și se va întregi îndată ce consiliul militar român central își va fi terminat opera de organizare spre a-și putea designa membrii cari se participe la lucrările C.N.R.C.

3. Confrății din Arad, membri ai C.N.R.C. sunt însărcinați ca îndată ce vor găsi momentul potrivit să convoace conferința națională care va avea să se pronunțe în înțelesul "declarației", luând poziția în chestia privitoare la forma constituției (monarhie ori republică) a viitorului stat național român.

4. În fiecare comitat să se constituie un consiliu național român comitatenz (C.N.R.Com.) afiliat consiliului național român central, prezidenții și delegații acestor consilii naț. rom. comitatense dimpreună cu comitetul partidului național rom. vor avea să formeze marele Conziliu al Națiunei române din Ungaria și Transilvania.

Fiecare C.N.R.Com. să înființeze de urgență în toate comunele comitatului secții comunale ale C.N.R.Com.

5. Din sinul acestor C.N.R.Com. va fi exmis după trebuință și conform împrejurărilor un număr corespunzător de membri, cari vor lua dispozițiile trebuincioase spre asigurarea ordinii publice, a siguranței vieții și averii publice în acord cu exmișii organizațiilor similare ale altor neamuri.

6. Baza pe care au să se pună toți membrii C.N.R. Com. C.N.R. Militare cât și ai secțiilor din singurăticele localități, și dela care nici într-o privință nu e permis să se abată nici chiar în discuții particulare sunt principiile determinate și fixate în "declarația" C.N.R.C. adusă la cunoștința lumii în ședința camerei din 18 Octomvrie.

7. Să nu se uite la nici o ocazie, că Conziliul Național Român nu este subordonat Conziliului Național Maghiar, ci este organizația echivalentă românească a acestuia.

Tratativele nu se pot deci face fuzionând aceste două organizații, ci discutând ca partide independente și cooperând prin intermedierea membrilor exmiși.

8. Interesul nostru este să ne găsească ocupația iminentă organizați până în comune spre a ne putea desvolta activitatea recerută spre paralizarea oricăror influențe dușmănoase cauzei viitorului neamului.

9. In timpul, care va trece între ocupație și între congresul de pace trebuie să fim cu cea mai mare băgare de seamă să nu se ivească astfel de momente (jaf, omor, brutalități) în contra neromânilor, cari ar putea servi de bază dușmanilor noștri spre a încerca să schimbe rolul lor de acuzați în al acuzatorilor.

10. Toate dușmaniile de natură personală și locală trebuiesc sistate. Numai celor cari au comis crima. fățișei calomnii și tradări în contra neamului lor, nu li se poate acorda iertare. In toate celelalte cazuri să fim iertători ca frați unii față de alții. Dreptul de a cvalifica cina și a-i pedepsi pe cei vinovați cade însă exclusiv în competența congresului național român și nu și-l poate aroga astăzi nici comitetul Partidului Național Român, nici C.N.R.C. și cu atât mai puțin omul particular.

Despre cele, ce le ve-ți executa, ori plănuiți să le executați Vă rugăm să trimiteți informație expres subsemnatului la Deș, ori D-lui Dr. Ștefan C. Pop la Arad.

Deș, la 3 Nov. st. n 1918

Dr. Teodor Mihali
prezidente C.N.R.C.

**Scrisoarea preotului Gh. Petrovay din Poieni
către Episcopul de Gherla, în care îi prezintă
situația grea cu care se confruntă în
evenimentele revoluționare din decembrie 1918.**

Ilustrisime Domne Episcope!

Părinte Prea Grațioase!!!

În anul curinte l dechemvrie și în comuna Poieni sau constituit sfatul N.R. ca și în tote comunele locuite de romani și s-au făcut dispușețiunile primite din partea sfatului N.R. Comitatens și central.

Deci cu dorere indresnesc a relata Ilustrității Vostre, ca prin aceste dispușețiuni incat privesce subsistinția mea, au reeșit forte reu, intru atâta ca la o septamena sau strins credincioșii din Poieni la școla conf. rom. și pe toți oficianții comunali și bis. până la cel din urma iau denunțiat de lipsiți și și-au pus alții noi din sinul lor.

Invațietorului conf. rom. i-a pus termin ca în 15 zile se-se depărteze din comuna, era plata mea mi-a redus-o la 4 corone, care până acuma am primit-o în natura una mierție malaiu și una mierție oves cam de la 50-55 poporeni, și de la vre-o 80 credincioși parte cu lucru parte în bani, și în urma de la vre-o 40 credincioși nimic pana acuma, și neci de acuma. Așea ca de la 135 fumuri = 540 corone voiu avea sa capat pe an deca voesc. era deca nu, ași vor cere ei preot cu plata de 540 corone pe an.

Ilustrisime Domne Episcope!

Parinte Prea Gratiose!!!

Deorice cînd am venit în Parohia Poieni, am făcut asiediment cu poporeni unde apoiat sa spune ca sa obliga a-mi da în natura una mierție malaiu și una mierție oves fiesce care colon și acesta asiediment, nul pot strămuta nici scăriții pana voiu fi intredemis.

Apoi se dovede apoiat și din rațiunile bis. ca în comuna Poieni nu sunt peminte parohiale pentru agonisirea malaiului neci de-o mierție, deci în aceste zile și imprejurări grele în comuna acesta mica și poporeni săraci eu cu familie cu aceasta plata nu pot subsista.

Deci umilit me rog de Ilustritatea Vostra ca se binevoiți la 2 sau 3 preoți sa iasa pe față locul și să complaneze cauza - și deca credincioși mei nu-și vor stramuta decidera lor de mai sus umilit me rog a dispune m.on. Domn Prot trac al Izei ca pe un

temp neterminat să-mi conceda administrarea parohiei Rozalia până la dispunerea definitivă a Ilustrității voastre.

Pre lângă sarutarea S. Drepte a Ilustrității Voastre remanu în Poieni la 20 dechembrie 1918.

*A Ilustratei Voastre umilit serv
Gheorghe Petrovay
parochul Poienilor*

*Transcris "ad litera" după original,
Muzeul Maramureșean Sighetul Marmației,
Fond A. Coman*

SFATUL organul oficios a C.N.R.C. din Maramurăș

"Ce voim?" Articol de fond în "Sfatul" Anul I,
nr. 1 din 1/7 decembrie 1918, p.1.

Ce voim?

Voim să muncim – cu ajutorul lui Dumnezeu – pentru întărirea, ajutorarea, înaintarea româniei din Maramurăș.

Și avem multe de lucrat.

Răsboiul lumii, pe lângă multele dureri și năcazuri ne-a adus și cel mai mare bine ca adecă suntem și vom fi, stăpâni noi înșine în trebile noastre ceea ce - mai ales în zilele ce le petrecem - cere dela noi multă jertfă, multă trudă. - O știm aceasta, dar cauza ne e dreaptă și datori suntem a munci, a lupta pentru învingerea ei.

Firește, ca să putem ajunge toate celea bune dorite, - e de lipsă ca să fim una, noi între noi; și una să fim - dupăcum limba, legea una ne e - cu româniea înviată din somnul cel de moarte.

Durerile, dorințele drepte suntem hotărâți a le asculta, a le vindeca, a le duce la învingere.

Așteptăm însă și aceia ca tot natul, să ne sprijinească în munca noastră.

Acest sprijin îl vom avea îndeosebi atunci și așa dacă fiecare din noi va asculta de povețele, de îndrumările mai marilor puși de noi.

Peste comitatul - ormeșia - noastră avem cărmuitorii noștri, cari durerile și jalbele sfaturilor sătenești, și plângerile drepte ale singuraticilor - le vor asculta, lecui și totdeauna vor sta la îndemâna celor neîndreptățiți.

Așteptăm ca fiecare din noi să-și țină de cea mai sfântă datorință susținerea bunei rânduieli de prin satele noastre.

Cinstea românească pofteste aceasta.

Ne este nespūsă bucuria, ca și până azi din părțile românești a comitatului numai de bine am auzit.

Doară noi, suntem oameni blânzi - așezați - și nu vom suferi, ca niște pierdevara, - să ne facă supărări.

Păcătoșii cari râvnesc după sudoarea, truda altora - sunt oamenii noștri, și vom avea mijloace ca să-i scoatem dintre noi - "iarba rea din holdă piară."

Astfel, e datorința noastră cea dintâi să ascultăm de sfaturilor sătenești, de sfatul comitatens.

A doua, a susținea buna rânduială în satele noastre.

Nu fie cu îndoială nimeni, cei mai buni ai noștri chibzuiesc, cu totdedinsul pentru învingerea cauzei noastre drepte.

Ca albinele în jurul matcei - să ne strângem toți pe lângă conducătorii, cari au jurat jurământ sfânt pe steagul român.

Steagul și jurământul sunt cuprinse în inimile noastre și până când va bate inima românească, acolo vor rămânea.

Știm preabine că ranele trecutului sunt multe și mari; știm, că avem multe-multe neajunsuri; dar știm și aceia că uniți în cugete și'n simțiri, cu ajutor binevoitor și împrumutat - le vom învinge toate.

Primim mâna de ajutor, sinceră, românească a oamenilor de bine; dar fără milă ne vom face socoteală cu toți cari vor încerca a strica rândurile noastre.

Și când dăm în mâna cititorilor foaia noastră, - o facem în nădejdea, în convingerea, că prin dânsa muncim pentru tot ce e bine și folositor neamului românesc din Maramureș, care și el e o odreaslă sănătoasă, în marele stejar românesc.

Steagul strălucească...!

Cu Dumnezeu înainte!!

***** “Ocuparea Sighetului”, Articol din
“Sfatul” în care se relatează intrarea trupelor
române eliberatoare în Sighetul Marmăției.**

Ocuparea Sighetului

În ziua de 4 Ian. 1919. st. v. trupele române (Reg. român Nr. 14) având ordin de a ocupa leagănul Moldovenismului - Maramureșul - au întâmpinat rezistență din partea trupelor Ucraniene conduse de Lt. Vorobeț, care ocupase Sighetul și împrejurimile cu 24 oare înainte de sosirea trupelor române, cu pretenția de a ocupa definitiv Sighetul ca fiind centrul Maramurășului, unde locuiesc Ruteni în majoritate.

Prima luptă a avut loc la satul Vad, unde Ucraniienii fiind bătuți s-au făcut 40 prizonieri cu arme cu tot; iar restul au rupt-o de fugă înapoi.

A doua luptă a avut loc la intrarea în Sighet unde după lupte de stradă Ucraniienii au fost iarăși învinși făcându-se 130 prizonieri.

A treia și decisiva luptă cu adevărat crâncenă a avut loc lângă stațiunea Cămara, unde Românii au avut ca pierderi: 2 răniți și pe eroul Sergent Iosif Gabor, care a căzut mort.

Aci Ucraniienii au fost definitiv înfrânți lăsând în mâna Românilor (Căpt. Luca C.) 240 prizonieri, 12 ofițeri, 30 morți, 50 răniți și bogat material de resboiu.

În aceste lupte s-au distins oficerii Batalionului II. din Reg. 14, în fruntea cărora stau L.-Col. Gheorghiu comandant al întregului detașament. Maior Popovici C., care a condus acțiunea de front și iscusitul erou Căpitan Luca Constantin, care a condus trupele de manevră.

A.C.

*“Sfatul”, Anul II Sighet, nr. 2-3 din 11/24
ianuarie 1919, p.7.*

1919, ianuarie, Sighet. Articolul "Bine ați venit!" din "Sfatul", în care se descrie bucuria maramureșenilor la intrarea armatei române.

Bine ați venit!

Avem nespusă bucurie, nemărginită mângăiere, că din 17 a lunii curente bravii ostași ai României sunt în mijlocul nostru.

Iubirea de neam, nobila însuflețire pentru dreptatea cauzei - le-au dat îndbold, putere, ca să învingă, să dea la o parte toate piedicile, și după o călătorie grea de tot, după o luptă, a cărei însemnătate numai puțini o știu - să ajungă în centrala Maramurășului.

Cuvine ei-se toată recunoștința pentru mărețele fapte săvârșite, și noi știm că pentru jertfele aduse, datori suntem a le păstra, mici și mari, dragostea toată, ce este în inimile noastre.

Dintre toate plaiurile unde a străbătut oastea română pământul Maramurășului credem noi este pământul fără de ocuparea căruia, visul moștrămoșilor noștri ar fi fost vis neîmplinit.

Istoria Maramurășului din timpurile celea mai vechi străbate adânc în viața neamului românesc.

Voievozii din secolul XII-XIV erau înrudiți cu voevozii Maramurășului.

Au ținut totdeauna celea mai strinse legături cu pământul acesta, bătut mai târziu de atâta amar.

Inceputurile literaturii române, semnele celea dintâi a limbei vorbite de Români după cum ne învață savantul Iorga își au rădăcina în Maramurășul nostru.

Țara lui Dragoș Vodă, înaintea Românilor de pretutindenea a avut un farmec deosebit; din frământările pentru unirea neamului românesc, acest colț de pământ n-a fost uitat niciodată.

Peste acest pământ aleargă râul care e marginea etnicității noastre - Tisa.

Prin urmare când oștirile române, au eliberat Maramurășul, când suntem alăturați corpului viguros, sănătos al României - scrisul, ori cuvântul e slab se exprime tot ce simțim.

Mărire, mărire lui Dumnezeu - pentru că ne-a învrednicit a ajunge acestea zile înălțătoare.

Și am avea multe multe de spus în acestea momente - ajungă însă atâta, că fără iubirea, interesul, bunăvoința fraților de peste Carpați, fără sprijinul bravilor ostași - poate, pe lângă toată strădania și zbuciumul nostru, ne pierdeam fără de urme.

Iată, de ce este mic tributul de recunoștință ce-l putem da și trimite bravilor soldați, ofițerilor, și valorosului comandant.

Bine au venit în mijlocul nostru, și când "Nistrul și Carpații dau mână ca frații" - din vrednicia lor - în bucuria noastră să fie mândrii, că lor li s-a dat a săvârși, a împlini mărețul fapt, care ne unește.

Dela Nistru pân-la Tisa.

Dr. Titu Doros.

*"Sfatul", Anul II, Sighet, 11(24) ian. 1919.
Nr. 2-3, p. 1-2.*

Ioan Bilițiu Dăncuș, "Iosif Gabor". Articol din "Sfatul", în memoria sergentului Iosif Gabor din Regimentul 14 Infanterie, căzut în lupta de la Cămara Sighet.

Josif Gabor

Jos cu pălăria Maramureșenilor, când cetiți acest nume! Numele acesta să vă fie sfânt din ziua de azi incolo, căci e numele unui erou, a unui martir național, a unui ostaș român, mort pentru eliberarea Marmației în lupta dela Cămară, în 3/17 Ianuarie.

"Vulturul vultur naște" zise dl. Ciosu - preotul regimentului la înmormântarea eroului ca un vultur care își apără cuibul, așa s-o svărlit sergentul Gabor în marea inamicilor, ca se ne elibereze scumpa noastră Marmație de năvălirea dușmanilor.

Cu dor nespus a venit acest erou de pe apa Moldovei la noi, a venit ca să vadă locul de unde a plecat Dragoș Vodă, a venit să prăznuiască cu noi împreună sfânta zi a eliberării, a unirei.

Un glonț inamic însă i-a strebătut nobila-i inimă, chiar când a văzut țara fâgăduinței, a carei libertate atâta a dorit-o.

Suflet de erou, cui i-a fost puține 17 gloanțe primite în giganticile lupte dela Oituz, chiar aci a trebuit să mori, unde te așteptam cu brațele deschise, cu un dor nespus de a te cunoaște!

Dar durere, soartea Ta a fost aceasta. Și în contra destinului Tău nu ajută nici lacrimile noastre, nici ale camerazilor și ofițerilor Tăi. Ba chiar nici ale muerei Tale, și ale micuțului tău copilaș, cari de geaba așteaptă reîntoarcerea-ți acasă. Dumnezeu însă i-va mângâia.

Catafalcul eroului a stat în biserica română din Sighet. Preoții noștri cu preotul ortodox împreună au celebrat la înmormântare. În biserică au ținut vorbire dl. preot Ciosu dela regimentul român No 14 din Roman. La groapă dl. dr. V. Kindriș președintele Ç.N.Ř.C. și dl. căpitan: Luca. - Din biserica română coștiugul, care ascundea corpul eroului, l-a dus soldații dela regimentul Lui, pe arme. L-a petrecut și l-a plâns oficerii și feciorii regimentului, în frunte cu dl. colonel Gheorghiu și toată inteligența română din Sighet, și jur, ba chiar tot orașul. Văzut-am noi oare pân-acuma, ca colonelul să-și plângă ostașul ca un tată, și să-i dea ultima sărutare ca o mamă? În armata împărătească inimi așa nobile nu era cunoscute !

Osemintele eroului le-au așezat în cimiteriul român din Sighet, pe lângă salve de onor și marș funebral.

Dormi în pace eroule! Numele Tău va fi pomenit și scris cu litere de aur în istoria neamului. Tu ești și vei fi sfântul nostru, căci al nostru ai fost și până acuma. Strămoșii Tăi de aici au plecat la Moldova, de unde ai venit spre a ne elibera.

În veci te vom pomeni. Dormi în pace!

La Cons. N. R. din Sighet se deschide o colecție pentru sprijinirea văduvei eroului și a copilășului seu ramas orfan, care de geaba așteaptă reintoarcerea părintelui sau. Se roagă toți oamenii marimonioși de a începe o colecție în favorul eroului mort pentru independența Marmăției. Sumele incassate să-se trimită la adresa Cons. Naț. Român din Sighet. Sumele trimise se vor publica în foaia noastră.

Ioan Bilțiu Dăncuș.

*“Sfatul”, Anul II, Sighet, 11(24) ian. 1919,
nr. 2-3, p. 4-6.*

***** “Românii de peste Tisa”. Articol din ziarul “Sfatul”, în care sunt prezentate manifestările românilor din dreapta Tisei pentru unirea cu patria mamă, România.**

Românii de peste Tisa

Părintele Episcop Dr. E.M. Cristea din Caransebeș la memorabila adunare din Alba-Iulia și-a încheiat vorbirea frumoasă, cu cuvintele:

Pân-la Tisa, spunând prin acestea că dupăce Nistrul e sub stăpânire românească, cealaltă graniță a imperiului român are să fie Tisa.

Pe noi, pe Maramurășeni granița aceasta, care de altfel din partea celor ce nu ne cunosc - a fost socotită de graniță pentru totdeauna - ne vatâmă, ne sfășie chiar, dureros!

Dincolo de Tisa, avem satele fruntașe: Sat-Slatina, Biserica-Albă, Apșa-de-Jos, Apșa-de-Mijloc și Ocna Slatinei cu locuitori peste 20000 toți Români de viță veche.

E de înțeles deci că cu toții dar îndeosebi cei de peste Tisa, au fost îngrijorați, nedumeriți, asupra sorții lor, căci un sânge suntem, o lege avem; în trecut în bine și-n rău laolaltă am dus greul vieții.

E de înțeles, că cei de peste Tisa țărani și cărturari deopotrivă, cu lacrimi în ochi priviau la toate mișcărilor ce s-au făcut pentru întregirea României-Mari cu Maramurășul, fără de dâșii.

N-au fost de ajuns vorbele de îmbărbătare, n-au fost de ajuns asigurările că tot ce e cu puțință se face, și că avem nădejdele celea mai bune - au mișcat toate, n-au cruțat, și nu vor cruța nimic, ca soarta lor să fie aceiaș, cu a celorlalți Români.

Cu acest gând, cu aceasta însuflețire de cauză au pășit în 11 a l.c. pe terenul faptelor, făcând din ziua amintită, o zi cu adevărat de sărbătoare.

Pe la 11 ore din zi, Vinerea trecută, un banderiu dintre cei mai aleși a satelor de peste Tisa - la 200 călăreți s-au prezentat înaintea consiliului comitatens, cerând ca dorința lor de-a nu rămânea despărțiți, rupți de corpul românesc să fie adusă la cunoștința comandantului oștirilor române.

Îți era mai mare dragul să-i vezi defilând, urmați de cară încărcate cu țărani conștii despre însemnătatea momentului.

Fără îndoială bun lucru, bun început au făcut!

Suntem mândrii, având așa oameni.

Și li s-a dat prilejul, ca dorința lor să o exprime chiar înaintea dlui colonel Gheorghiu.

Vorbirea însuflețită a veteranului luptător d. învățător Dionis Veress din Apșa-de-Jos, și cuvintele înțelepte ale fruntașului țaran Grigore Bota, din Slatina - au adus la cunoștința tuturor durerea ce o au la inimă dorința fără de împlinirea căreia, n-ar avea liniște nici în mormânt.

Le-a răspuns d. colonel Gheorghiu în un limbaj ca un fagure de miere cu niște idei și asigurări, pe cari tocmai le-am

dorit cu toții și cari până la extas i-au însuflețit pe cei de peste Tisa.

Suntem recunoscători d-lui colonel. Și tot pe-atâta le mulțămim și țărenilor, cari cu astfel de pășiri ne ușurează mult lupta grea, în mijlocul căreia, pot fi siguri că nici un moment nu ne-am uitat de dânșii.

*

În cinstea sărbătorii intelectualii din Maramurăș seara s-au adunat în ospătăria "Coroana". Aci părintele Dărăbant din Biserica Albă a accentuat cu cuvinte alese însemnătatea praznicului.

Românii de peste Tisa sunt oameni de ispravă!

*"Sfatul", Sighet, 18(31) ian. 1919, Nr. 4,
p.1-2.*

***** "Ioan Bilțiu Dăncuș". Articol din "Sfatul" privind personalitatea lui Ioan Bilțiu Dăncuș și arestarea lui de către bandele maghiare.**

Ioan Bilțiu-Dăncuș

În fruntea foii noastre am pus numele unuia dintre cei mai aleși tineri, ce-i avem.

Cetitorii îl cunosc, fiindcă mai multe articole de samă, scrise prin dânsul au împodobit ziarul nostru.

Colegii lui, învățătorii români din Maramureș recunoscând vredniciile, iscusința, mintea deșteaptă, caracterul lui, l-au așezat în fruntea reuniunii învățătorilor, cu toate că a fost și este aproape cel mai tânăr dintre ei.

Noi îl știm, îl cunoaștem ca pe un bărbat tăcut, adânc cugetător, cu inimă de aur, - și hotărât. Se ține de zicala, că tace și face.

Întâmplările zilelor de mai de aproape, mișcările dușmănoase a așa numiților săcui i-au dat fratelui Bilțiu prilejul, în urma căruia este vrednic de toată stima, iubirea și încrederea noastră.

S-a întâmplat adecă că în săptămâna trecută, așașiții săcui, au intrat în frunțașă comună românească Săpânța.

În ochii lui Bilțiu faptul acesta a fost mai mult, decât, ca să poată fi suferit. În inima lui caldă a resimțit durerile, năcazurile,

la cari vor fi expuși Săpânțenii, - a știut că sunt oameni bravi și ar avea lipsă numai de oarecareva organizare, ca să respingă pe vrăjmaș.

Fără multă resgândire, s-a hotărât, să sare în ajutorul lor.

Dela Câmpul-Lung, - aproape singur - trece în Săpânța și aici îl ajunge soarta nemiloasă, aci se întâmplă cu el aceea, pentruce numele lui se înalță, se ridică peste rândurile noastre.

Dușmanul îl cunoaște pe învățătorul din Sat-Slatină, și-i succede, rănit și sângerând - a pune mâna pe el.

Ne spun oameni vrednici de toată încrederea, că l-au văzut abia viu, - sângele îi curgea vale din cap, nas și urechi - îl purtau alții.

Iată o jertfă a idealismului, iată o pildă vie, cum e respectat la cei de dincolo un bărbat care ia în serios principiile lui Wilson atunci, când de dincoace câți spioni toți cel mult dacă sunt arestați pe câteva ore; atunci când o legiune întregă din cei cari s-au purtat nevrednic față de neamul românesc - sunt sub scutul românimei, fără a li se întâmpla ceva.

Casul învățătorului Bilțiu ne este bun exemplu cum avem să ne purtăm față de cei ce ne vrăjmașesc; și mai ales e un bun exemplu pentru mulți români, cari se îndeasă și aleargă să fie recunoscuți între cei dintâi.

Da! Fapte de -asemenea, ca alui Bilțiu; ținută hotărâtă, ca alui Bilțiu: îi asigură fieștecui loc de frunte, dar acei, cari la trecutul lor nu au alte de înșirat, decât că sunt Români născuți, - să fie puțin mai modești, până când îi va ști lumea că ținuta lor e peste valurile zilelor, împrejurărilor, și conjuncturilor.

*“Sfatul”, Sighet, Anul II nr. 10 din 1(14)
martie 1919, p. 1-2.*

Petru Pop, "După război". Articol din "Sfatul" în care sunt rememorate suferințele îndurate de românii combatanți în marea conflagrație mondială.

După război

Numai ce s-a sfârșit! Nu se mai aud pocniturile și bubuitul armelor ce au stâns atâtea vieți și au stors atâtea lacrimi. Rând pe rând ne adunăm la vetrele noastre.

În patru ani mai bine, am bătut multe văi și munți, au trecut multe rele peste noi, foame, frig, de multeori eram în primejdii de moarte, părul ne-a albit înainte de vreme și s-au lăsat crețe pe frunțile noastre. Când eram mai tare strămtorați, și un fir de păr ne despărțea de moarte, gândeam: numai odată să scap teafăr, că nici pe o muscă n-oi asupri-o.

Atâta am suferit, încât puteam zice: mai este oare în lume durere ca durerea noastră?

După atâta amar, ce am îndurat pentru interese streine, ar trebui să ne odihnim puțin. N-o putem face, trebuie a ține rânduială bună, nu numai în casă, ci și în sat. Sunt printre noi de aceia, cari nu mai voiesc a lucra, vânează după bunul altuia, strică pădurile composesoratelor, ba și fură, ridică mâna asupra fratelui său, zicând, că și așa nu-i lege.

Ei știu că după rău vine și bine și acel bine ar fi cel luat pe nedreptul. Dar nu au drept! Cât am umblat prin țări streine, am vorbit cu tot felul de oameni, am văzut multe lucruri bune și multe rele, am și învățat mult.

Am văzut, cum duce Italianul pe spate coșul cu gunoi sus pe vârful stâncilor, cum lucră dacă vrea să trăiască?

Și Wilson a zis că de-acuma înainte, cine n-a lucra, n-a trăi!

Noi de moși strămoși am tot tras ca vita la jug, generația de azi e menită să se bucure de rodul muncii lor de sute de ani. Răsplata e deja peste prag; să ținem deci una cu toții, ca trecând pragul să nu ne potignim. Cei mai luminați să deștepte pe cei slabi de înger, să se pună pe lucru, să nu strice rânduiala bună, trăiască pe cale cinstită, aibă încă puțină răbdare și nu aducă rușine neamului.

*Petru Pop
învățător*

*"Sfatul", Sighet, Anul II,
25 ianuarie (7 februarie) 1919. Nr. 5, p. 2.*

*** "Știri din Maramureș". Relatări din "Sfatul" privind jafurile bandelor maghiare (săcuie) în Săpânța și despre constituirea Sfatului național român în Rona de Sus.

Știri

Jafurile bandelor săcuesți nu mai încetă în Săpânța.

Săcuii își fac de cap în Săpânța, sărăcesc dea binele pe bieții românași. Le strâng tot ce au în jurul căsii, ba cei mai mulți, la urmă își bat și joc de năcazul omului. Unei biete femeii văduve Pop Ileana Vlădicoaie i-au dus 50 ouă; femeia îl roagă să-i plătească barăm ceva pentru ele, unгурul mărinos îi dă un bilet în care recunoaște că a cumpărat ouăle, pe cari le-a plătit cu 24 coroane. Femeia se prezintă cu biletul la comandant pentru ași primi plata, unde însă e improșcată afară sub titlul că cere de două ori prețul. Lui Pop Toader I. Dumitru Muscalul i s-a dus slănina dela 2 porci: și acesta a primit un bilet în care era îndrumat să meargă la Dzeu să primească prețul. Au spart prăvălia sătenească, ducând ca 5 saci făină și peste 2000 coroane. O să plătiți în curînd scump batjocurile ce le faceți!

Șfat național român în Rona de sus.

În zilele trecute, ne-a făcut o plăcută surpriză rusinii din Rona-de-sus. S-a prezentat înaintea președintelui Dr. Kindriș o delegație în frunte cu Mihai Bodnariuc, predându-i protocolul de constituire a Sfatului național român. Am trăit totdeauna în pace, frăție și bunăînțelegere cu românii - a zis conducătorul delegației, cu ei dorim a viețui și în viitor.

Noi cari le-am fost frați de suferință, le asigurăm din partea noastră toate drepturile câștigate pe urma eliberării din robia ungurească.

*"Sfatul", Sighet, Anul II nr. 20
din 1(14) martie 1919, p. 4.*

***** "Apel". Apel al Comandamentului trupelor din Maramureș către populația din zonă pentru menținerea ordinii publice și a bunei conviețuirii între locuitori.**

Apel

Armata română aflătoare pe teritoriul strămoșesc al Maramurășului - leagănul lui Dragoș Vodă - are între altele și misiunea de a menține cea mai strictă ordine în oraș și la sate.

Aceasta armată bine educată și instruită modern; însuflețită de cele mai nobile sentimente; conștientă de valoarea ei, mândră de faptele vitejești de la Mărășești, Mărești, Oituz, Jiu, Siret și Nistru, va înțelege cum trebuie să-și facă datoria și pe calea administrativă și polițienească și va pune toată asprimea legii de război contra răufăcătorilor și călcătorilor de lege și contra turburătorilor ordinii publice.

Pentru a preveni însă măsuri represive regretabile, facem apel la autoritățile comunale de la orașe și sate, la preoțime și intelectuali, să sfătuiască pre oameni a nu molesta sau păgubi pe nimeni ori de ce credință sau neam ar fi.

Prin asemenea fapte ne punem pe aceeași treaptă cu bandiții și bolșevicii de peste hotarele României-Mari, cari au ajuns cu nebunia până a pângări biserica și a o preface în cârciumă și local de petrecere și desfrâu.

Noi, Românii de peste tot, civili și militari, bătrâni și tineri, trebuie să arătăm lumii că cine suntem, nu numai în lupte dar și la vetrele noastre. Să arătăm că aparținem celei mai nobile rase, că suntem Latini, că suntem civilizați, ordonați, omenoși și vrednici de încredere mondială și mai ales vrednici de ceea ce am făurit numai prin virtuțile noastre și prin cinste - vrednici de "România-Mare și nouă".

Comandamentul trupelor din Maramurăș.

"Sfatul", Sighet. Anul II nr. 13 din 22 martie (4 aprilie) 1919, p. 1.

“Martirul subloc. D. Popescu”. Relatarea din “Sfatul” despre moartea eroică în apărarea hotarelor României Mari a sublocotenentului D. Popescu.

Martirul subloc. D. Popescu

Un atac mișelesc a bandiților bolșevici de peste linie a cerut jertfa tinărului viteaz subloc. D. Popescu în vârstă de 22 ani în apărarea hotarelor noastre, a României-Mari. Cinstea de pe urmă i s-a dat cu pompa cuvenită Marți după amiază din biserica română. Au servit d-l protop. Romul Buzila și dl. păr. Simeon Balya ambii refugiați de urgia Ungurilor și dnii preoți N. Doroș și I. Rednic. De car mortuar a servit un tun împodobit de brazi și cununi dus de 6 cai albi. L-a petrecut tot corpul ofițerilor în frunte cu simpaticul d. general Marcel Olteanu, Consiliul Național Român cu președintele Dr. V. Kindriș, toți Românii din loc și multă lume streină. Cuvântările rupte din durerea proprie a d-nilor Balya și Buzila în biserică, cuvintele elogioase și pătrunzătoare ale d-lui gen. Olteanu și sărutul dat fratelui - ca semnul împărtășirii în durerea familiei - și cuvintele înecate în lacrimi ale d-lui maior Clement comandantul baonului *) viteazului - a stors lacrimile durerii celor de față. Companiile de onoare a dat salvele și onorul cuvenit.

Ne-am despărțit de mormânt cu gândul: Doamne până când vei pofti jertfe?! Martirul nostru, dormi în pace în țara lui Dragoș Vodă.

*“Sfatul”, Sighet, Anul II nr. 13,
din 22 martie (4 aprilie) 1919, p. 5.*

**) un termen arhaic, denumind un steag, o grupare militară*

***** "Din suferințele noastre". Articol din "Sfatul" în care sunt prezentate suferințele îndurate de românii maramureșeni din partea dușmanilor României Mari.**

Din suferințele noastre.

După prăbușirea puterii ungurești, frații români din Ardeal s-au pus pe lucru și s-au organizat constituind sfaturi naționale. La dușmanii noștri nu-le plăceau lucrurile acestea și unde s-au simțit mai tari, au făcut abusuri și volnicii. Iată câteva exemple. În comuna Iosicafalu curat românească de lângă Cluj au pușcat pe vreo 30 țărani, iar trupurile lor le-au ars. Au fost între cei pușcați mulți încă vii. Ce suflet creștinesc au unгурii! În comuna Lăpușul-Românesc au pușcat cu mitralieră (mașină de pușcat) într-o adunare românească și au omorât 14 români și pe mai mulți i-au rănit. La Arad, când s-au prezentat românii la gară se facă primire generalului francez Berthelot, care a cutrierat toate ținuturile românești, să se convingă despre noi, dorințele și totodată și necazurile noastre, garda ungurească a tras salve de pușcă în garda română omorînd mai mulți români, între ei și ofițeri. Cu ocasiunea aceasta au pușcat și în generalul francez rănind conducătorul (șoferul) automobilului. Tot cu ocasiunea primirei generalului francez în Sătmar i-au bătut pe români, cari s-au presintat să-l primească. Iar mai nou în jurul Aradului au desarmat gardele române omorînd cu ocasiunea aceasta mai mulți români între cari a fost și muierea unui avocat. Iată că și de muieri se leagă! Ba într-un caz lângă Zălău și armata română au atacat-o mișelește, însă resplata a fost foarte aspră. Acestea sunt casuri mai mari, dar câte sunt mai mici!

Din așa mari năcazuri har Domnului; noi Maramurășenii n-am avut parte, însă ne-au maltratat și pe noi destul. Ne-au luat vitele, fânul, mălaiul, ovăsul cum și când le-o plăcut dându-ne pentru ele un preț foarte mic sau nimică. Pe unii jandarmii unğuri ne-au deținut și chinuit fără vină. În comuna Borșa un jandarm fără vină a omorât un fecior român, tot așa au împușcat pe un fecior în Așsa de Mijloc. Pe d-l învățător Micle din Șăieu l-au internat, pentru că n-a voit ași pleca de tot capul înaintea cârmuirei ungurești. Gardiștii jidano-unguri au împușcat un fecior român în Biserica-Albă, tot așa caz s-a întâmplat în Șugătag. Acuma mai nou așa numiții "săcui", cari sunt adunătură din niște oameni mișăi cu scopul de jefuire, au intrat în comuna

fruntașă Săpânța, bătând pe bieții oameni, iar averea lor prădând-o și furând-o. Pe d-l învățător bătrân, pensionat, Șerban, l-au bătut, iar fructul și un purcel i l-au luat cu sila. Cu ocasiunea intrării în Săpânța au prins pe d-l învățător I. Bilțiu-Dăncuș, pe care l-au dus cu ei bătându-l de moarte. D-l părinte Balya s-a refugiat din comună lăsându-și pradă toată averea.

Jidanii de la cârma din Budapesta astăzi se țin pe averile domnilor și a bisericilor vrând a-le împărți și vrând prin asta totodată a atrage ura poporului de pre ei însuși, ca să poată scăpa cu capitalul uriaș câștigat în resboiu din sudoarea bietului țaran. Nu credeți minciunile promițătoare a lor, căci ei nici n-au drept a face așa ceva, că nu stau pe baza legii, ei stau pe baza forței, pe baza nedreptăței; astăzi domnesc, iar mâine se pot prăbuși și cu ei dispar și făgăduelile și fărădelegile lor. Ei ca să rămână la putere ne promit ceriul și pământul, de fapt însă ne împușcă, ne iau cu sila averea și ne bat.

Considerând toate acestea se nu le credem lor, se le iertăm, dar se nu le uităm păcatele, și fiind încontinuu precauți să ne punem la munca grea, care cere multe jertfe de la noi, care cere jertfe de bani, ba chiar dacă e lipsă și de viață. Se participăm Fraților și noi, după puterile noastre la depunerea temeliei statului nostru, se putem zice privind îndărăpt, că am făcut ispravă frumoasă. Se arătăm lumii mari, că suntem urmașii demni a viței nobile, a Latinilor; se arătăm, că suntem nepoții adevărați ai lui Dragoș Vodă; să arătăm, că suntem demni de a ne numi urmașii lui Trăian, și că vrem trăi liberi, pentrucă și poetul a zis, că poporul nostru viitor de aur are.

*“Sfatul”, Sighet, Anul II, nr. 9
din 22 februarie (7 martie) 1919, p. 2–3.*

*** "Din Maramurăş". Relatări privind atrocităţile comise de bandele maghiare în Săpânţa.

DIN MARAMURĂŞ

Calvarul comunei Săpânţa.

În săptămâna trecută se lăţise vestea, că se apropie de oraşul nostru bande ungureşti. Cu toţii tremuram pentru soarta ce-o se aibă comuna Săpânţa, ştiind că pică afară de linia demarcaţională şi nu poate conta la ajutorul miliţiei române. Nopti de-a rândul au veghiat Săpânţenii, înarmaţi cu coasă şi furci, să le iee voia unguşilor de-a ocupa comune româneşti. În dimineaţa de 27 Faur, după ce locuitorii înarmaţi după o noapte de veghe să împrăştie liniştiţi pe la locuinţe în speranţa că nu-i ameninţă nici o primejdie, se iveşte pe neaşteptate în număr de 100-120 de inamici. Lucrul prim le-a fost să încunjure casa parochială şi să caute pe preotul Balya, căruia ai succese se fugă chiar în momentul suprem. În furia lor hunică, că nu li-se sfeclise să pună mâna pe preot, au început a maltrata şi şicana familia preotului.

Pe învăţătorul Mihail Şerban, om bătrân şi bolnăvicios l-au bătut, ducându-i toată carnea şi slămina dela un porc ce l-a fost tăiat nu de mult.

Au deţinut şi desarmat pe toţi gardiştii, cari încă au fost bătuţi. În special a fost rău bătut gardistul Ion Pop I. Ştefan, care la întrebările lor că ce e, a răspuns că e român şi voeşte să moară ca român.

La vestea barbariilor comise de aceste bande s-au prezentat o mulţime de flăcăi din satele din jur, pentru ca să fie înarmaţi şi trimişi spre eliberarea fraţilor lor.

*"Sfatul", Sighet, Anul II, nr. 9 din
22 februarie (7 martie) 1919, p. 4.*

*** "La arme!". Articol din "Sfatul" prin care maramureșenii sunt chemați la arme pentru apărarea României Mari.

La arme!

Pentru apărarea vetrei strămoșești, pentru înălțarea cinstei, numelui de Român - Consiliul dirigent din Sibiu a chemat sub steag, la slujbă cătânească, pe feciorii de 21, 22, 23 ani.

Poate pentru depărtarea prea mare, noi Maramurășenii - încă nu am fost înșirați între acei, cari trebuie să intrăm la slujbă.

Credem însă, nu fără temei, că stăpânitorii, îngrijitorii noștri din Sibiu, sunt de aceia convingere, că fiind Maramurășul nostru la graniță - "acum ori niciodată" - ne vom face datoria față de neam, și fără chemare, și mai cu însuflețire decât dacă am fi chemați.

Nu feștim draci pe păreți, nu netezim minciunile, știm însă atâta, că datori suntem, ca Români. fără a ne socoti mult, a face tot ce ne este în putință.

Afară de apărarea limbei și legei noastre, e întrebare, că vrem să fim stăpâni ori slujii?

Dacă ne e scumpă cinstea, dacă este sânge în noi, - atunci - în lături cu cei nemernici; să dăm deoparte pe cei fricoși, și fiecare, fără întârziere să steie la locul unde este și va fi chemat.

Le scriem acestea din prilejul întâmplărilor și svonurilor din zilele din urmă, - pe cari le cunoaștem fieștecarele, bărbat și femeie, tinăr și bătrân.

E vorba să sprijinim pe frații noștrii veniți de dincolo de Carpați cu arma în mână; și dacă ei își primejduiesc viața pentru avutul nostru, ar fi rușine neștearsă, - dacă noi ne-am uita numai la dânșii ca niște nărozi.

Prin urmare, gata să fie, fieștecare, că atunci când va fi chemat să alerge, nu-i fie frică de nimic, pentrucă acea de ce ne este doară frică astăzi, poate să-l ajungă mâni de streini, fără cruțare.

Să nu uite tinerii noștri, că în toamna trecută, cârmuirea ungurească, - i-a chemat sub steag, nu știm cu ce scop, și cu ce drept, și atunci, - cu știrea, ajutoriul nostru au rămas acasă.

Acum dară să aleagă că vreau să ridice armă împotriva sângelui lor, ori în ajutoriul neamului românesc pentru că - durere -nu trăim atari zile să putem fi fără una ori alta.

Laudă, cinste se cuvine, acelor, cari în număr frumos, la cuvântul cel dintâi au stat în slujbă, - fie siguri, că nu-i vom uita,

și așteptăm că toți adecă atâți, câți vor trebui sunt gata a apăra glia, care-i a noastră, și care, ca să rămână a noastră, atămă și dela noi.

Am avut vreme să ne gândim - acum - numai faptele să vorbească.

Vom vedea!

*"Sfatul", Sighet, Anul II, nr. 9 din
22 februarie (7 martie) 1919, p. 1.*

***** "Scrisoare din Petrova". Articol din
"Sfatul" în care se relatează intrarea armatelor
române în Petrova, la 3 februarie 1919.**

Scrisoare din Petrova.

4 Februar 1919 n.

Cetățenii vechei Petrodave după lungă așteptare ieri au avut norocirea să poată saluta și întâmpina după cuviință armata română reprezentată prin plutonul comandat de dl sublocotenent Vasile Antoniu. La gară a așteptat în frunte cu frunțașii aproape întreaga comuna fără deosebire de naționalitate. Dl Dr. Vasile Filipciuc prin câteva cuvinte salută frații eliberatori: răspunde dl sublocotenent Antoniu și ne asigură foarte mișcat, că ne unim cu România pe vecii vecilor. Vorbirea Dsale stoarce lacrimile bucuriei din ochii mulțimei. În frunte cu tricolorul să pune coloana în mișcare. La poarta triumfală vorbește părintele Darie Vlad și talmăcește foarte emoțional simțămintele comunei față de frații eliberatori și față de România - mamă. În numele plugarilor vorbește Vasile Palcuș iar în numele Ovreilor Gâdale Kasirer și făgăduște în numele comunității izraelite, că vor fi români și supuși loiali României - Mari.

Corul plutonului ne-a reamintit gloria zilelor dela Oituz și Mărești.

*"Ceasul dreptății bate.
Să vărsăm păharul cu amar.
Noi vrem o libertate:
Și Carpații nu-i mai vrem hotar."*

Azi au pornit cu trenul de seară la Sighet petrecuți de întreagă comuna. Ne-au lăsat pe lângă cele mai frumoase amintiri - și părerea de rău, că prea de grabă au pornit.

Cu Dumnezeu înainte fraților, pe drumul de glorie al desrobirii neamului. Inima și dorințele noastre de bine vă petrec, iar de cere România, mergem și noi cu voi.

- Coresp. -

*“Sfatul”, Sighet, Anul II, Nr. 8 din 15(28)
februarie 1919, p. 2-3.*

Ioan Bilțiu Dăncuș “O zi istorică”.

**Manifestările de la Sighetul Marmației cu
ocazia încorporării oficiale a Maramureșului în
hotarele României Mari**

O zi istorică

Dela plecarea lui Dragoș-Vodă din Maramurăș n-a fost nici o întâmplare mai însemnată în istoria Maramurășului - afară de adunarea din Octombrie - ca ziua de 28 Aprilie 1919. În aceasta zi a depus jurământ pe M. Sa Regele României dl prefect al Marmației Dr. Vasile Chiroiu, și totodată prin faptul acesta s-a încorporat Maramurășul în corpul României-Mari.

Visul nostru de veacuri prin mărețul act al depunerii jurământului - s-a împlinit! Suntem români - fii ai României libere și independente!

Trebuie să ne frecăm ochii, oare nu visăm, oare este adevăr? După atâtea încercări și suferințe grele, oare nu e și aceasta numai un vis trecător, nu-i o nălucire?

Nu fraților, aceasta e realitate! Bunul Dumnezeu a îndestulit suferințele milenare ale românilor, și ne-a ajutat! - Și visul nostru s-a împlinit prin puterile și calitățile noastre proprii, s-a împlinit prin glorioasa armată română, care e sângura acuma în lume, care luptă încă pentru desrobirea fraților celor subjuogați! - Adecă a luptat, căci acuma nu mai sunt nici frați subjuogați - ci numai liberi, și nici inamic - l-a zdrobit armata română, și roșiorii noștri zboară ca vântul cătră Budapesta.

Cu brațele deschise primim în mijlocul nostru pre dl. prefect al nostru, sperând, că - după cum ne-a și asigurat, vine între noi în semnul democrației și al naționalismului.

Voim să ne fie un tată povăţuitor şi binevoitor - tata ţăranului român!

Voim să fie primul lucrător în Maramurăş, capul şi sfătuitorul celorlalţi lucrători pentru patrie şi neam!

Credem, că acuma, când se pune fundamentul Ţării-Româneşti el va fi granitul acela tare, pe care se va zidi edificiul măestos al acestei ţări fericite în Maramurăş. Şi zidul acesta trebuie să fie tare, tare mai cu seamă la noi, la marginea ţării - cum zise ilustrul domn Dr. Teodor Mihali - prefectul Solnoc-Dobâcei la installarea dlui prefect. Domnule Prefect, să alegeţi bine dară piatra acestui zid!

Şi să ştiţi Dle prefect, că D.-Voastră vă puteţi făli cu aceea, că aţi avut chiar pe faimosul Dragoş-Vodă de anterior în scaunul ce-l ocupaţi, care cu "opincarii" lui s-a îndepărtat spre a crea o Moldovă liberă, pânăncând Drághffy-ii cu "clasele istorice" a rămas să sărute mâinile ungarilor!

Credem, că Dragoş-Vodă s-a reîntors, deci poporul român din Maramurăş vă strigă cu trup cu suflet un: "Bine aţi venit!"

Ioan Bilţiu-Dăncuş

*"Sfatul", Sighet, Anul II, nr 17 din
19 aprilie (2 mai) 1919 p. 1-2.*

**Cuvânt de îndemn pentru urmarea ordinului
de chemare la arme.**

Circular către clerul şi docenţii din întreaga dieceză

Veneraţi Fraţi şi Preaiubiţi Fii!

Nr. 608 - 1919

X.

Cuvinte de foc am dori să avem, care să pătrundă întraga fiinţa Voastră, când venim a Vă îndruma, să Vă puneţi cu toate energiile sufletului Vostreu în slujba sfântă a consolidării Patriei noastre scumpe. Calea aleasă din partea aceloră în acăror mâni sunt aşezate destinele ei, a fost şi este aceia a dragostei, a buneii înţelegeri, a liniştei şi a stimei împrumutate, a respectării dreptului fiecăruia, după cum sărbătoreşte s-a declarat în istorica adunare a naţiunii române în Alba-Iulia, unde în numele

libertății eșite învingătoare din marea suferințelor, s-a hotărât unirea tuturor românilor și a țărilor locuite de dâșii, cu România și până acum liberă.

Dară asupritorii de veacuri nu s-au putut și nu pot să se împace așa ușor cu gândul, de a pierde pe aceia cari numai pentru a-le lucra și pentru a-i sluji au fost buni în trecut și cari erau judecați la o robie și mai grea pentru viitor. Toate erau pregătite pentru a potența insutit suferințele și durerile veacurilor trecute, îndurate de acest popor nefericit până azi. Când sutele de mii a scumpilor frați, pereau pe toate fronturile blestămate, acasă se aduceau legi draconice, prin cari erau lipsiți de-ași putea cumpăra o palmă de loc, școlile ni-se închideau cu sutele și alte proiecte de legi și mai fărădelege, erau gata pentru a așeza asupra noastră cătușele sufletești și trupești, din cari cu viața să nu mai poată eși acest neam, care se mărturisea cu mândrie de român.

Aceste toate le făureau în numele libertății, despre care aveau o concepție cu totul proprie, necunoscută de popoarele civilizate, pentru a apăra, cum argumentau ei atunci, minoritatea disparentă a maghiarimei din Ardeal, față de masele fără număr ale valahilor, față de marea valahă, care amenință cu perire insulele reslețe ale maghiarilor. Eram mulți, foarte mulți, ba chiar prea mulți în argumentarea lor atunci, când era vorbă de a făuri legi de oprinare și sufocare. Azi, când milioanele și-au ridicat glasul și ca un singur om, în mijlocul unei însuflețiri de nedescris, cu graiul și cu sufletul au hotărât unirea cu frații și s-au alipit cu toată ființa lor de aceea, carea ca mamă scumpă, cu brațele deschise peste veacuri, ăi aștepta, azi, când această hotărâre a masselor apasă în cumpăna judecății marilor neamuri, cari au dus la izbândă stindarul adevăratei libertăți a tuturor popoarelor, fie acelea mari sau mici, azi, nouii reprezentanți ai șovinismului turbat, nu mai pot argumenta ca antecesorii lor cu aceia că suntem mulți, că masele noastre nesfârșite, că marea valahă, amenință minoritatea disparentă a maghiarilor din Ardeal, după cum se indeletniceau a argumenta în parlamentul din Pesta și numai înăinte cu o jumătate an; azi un alt argument le este pe plac: românii sunt puțini nu sunt în majoritate, azi nu mai este vorbă despre neînsemnate insule de maghiari în marea valahă, cari sunt amenințate de perire, azi sunt mai mulți maghiarii, și în cazul cel mai rău sunt în acelaș număr cași românii, și prin urmare nu este îndreptățită hotărârea românilor prin care liber își croiesc soarta pentru viitor. Dară zădarnică este orice încercare. Cu astfel de argumentății nu se mai poate

întuneca lumina soarelui dreptății și a libertății, carea a răsărit și pentru acest neam, însătată cu atâta foc în decursul veacurilor grele a robiei. Nu, nu fraților. Ceiace ochii noștrii au văzut și sufletul nostru a cuprins, nu mai poate fi umbrat de neputincioasele încercări ale oprimatorilor de ieri. Pentru toți ar recunoaște ei libertatea de ași crea soarta, chiar și pentru negrii din America, cu cari ne-au asemănat un deputat de al lor în ședința parlamentară din toamna trecută, numai pentru noi nu.

Și când Noi ne-am împlinit datorința față de neam și luând parte la adunarea din Alba-Iulia, am hotărât și am spus dimpreună cu neamul întreg, ceiace ardea pururea în sufletul Nostru, n-am putut a Ne rentoarce la reședința Noastră episcopoească, căci eram căutați la moarte din partea apărătorilor și vestitorilor libertății maghiare. Clerul nostru gremial huiduit și amenințat cu moarte: și tot aici în fața reședinței Noastre în piața Gherlei au tras salve în poporul pacinic bandele de tâlhari setoase de sânge. Și sânge nevinovat au vărsat în sălbăticia lor.

Aceste bande sălbatice s-au retras apoi dinaintea armatei glorioase a fraților noștri, lăsând în urmă omor și pustiire.

Cruzimile ne mai pomenite a acestor horde le suferă frații noștri în teritoriile încă neocupate. Suspinele fraților au ajuns până la noi și de sălbăticiile acestor bande se înfiorează sufletul Nostru și numai auzindu-le.

Pentru eliberarea fraților și pentru apărarea pământului scump al patriei a dat președintele Consiliului Dirigent român din Sibiu Dr. Iuliu Maniu ordinul de chemare la arme.

Iată, dară rostul cuvintelor Noastre izvorâte din inima îndurerată de Părinte, în vederea suferințelor fraților și fiilor preaiubiți, chiar și din această eparhie de Dumnezeu păzită, ba mai ales din această eparhie.

Apostoli înflăcărați să fiți deci într-o îndemna pe toți cei chemați, ca cu dragoste și însuflețire să dea ascultare ordinului de chemare la arme. Să-și aducă aminte de nesfârșitele dureri și lipse îndurate pentru scopuri vrăjmașe neamului lor, până când acuma merg cu adevărat într-o ajutorul și pentru eliberarea fraților și pentru apărarea scumpului pământ strămoșesc. La arme deci, cu gândul sfânt de a pune capăt fărădelegilor și sălbăticiilor bandelor de tâlhari, cari pângăresc numele de om. Noi dragoste am voit și vrem, bună înțelegere și cinste împrumutată, ei au pus batjocură pe noi și cu jafuri și omoruri cearcă acum să intimideze și să terorizeze sufletele fraților noștri. Dar nu se vor lăsa terorizați și intimidați aceia, cari suferințele veacurilor le-au moștenit dela părinții lor dimpreună

cu tăria sufletului acelora. Și mai ales acuma nu, când a pătruns și la sufletul lor raza adevăratei libertăți îmbrăcate în căldura dragostei de frate.

Noi am arătat și în trecut că suntem un popor cinstit, element de ordine și pacinic; bande pierdute însă cutreieră pământul nostru, jefuind și omorând cu cruzime sălbatică oameni pacinici, și nevinovați, cari nimic nu le-au greșit, decât că voiesc să trăiască liberi și să fie români. Să nu ni se ia dară în nume de rău, dacă ne apărăm vieța și cercăm să mântuim pe frați din gura morții.

Să urmeze deci cu toții cu însuflețire chemării Consiliului Dirigent și să arătăm și prin această statistică, că nici azi nu ne-am împușinat.

Sprijiniți din răspuseri pe aceia, cari se îngrijesc de soarta noastră, stați într-ajutor întru toate autorităților administrative românești, ca să-și poată împlini mai ușor chemarea sfântă și așa să ajungem cât mai îngrabă, să domnească liniște și bunăstare în mijlocul acelora, cari atâta au suferit și au îndurat pe nedreptul. Dreptate vrem și Dumnezeu dreptății va fi cu noi.

Gherla, 20 Februarie 1919.

Episcop Iuliu.

*Muzeul Maramureșean Sighetul Marmației,
Fond fotocopii.*

Cătră poporul român din Maramurăș!

Voia Celui-Atot-Puternic după încercare îndelungată de o mie de ani a reunit poporul Românesc. - Marea adunare națională ținută în 18. Novembre (1 Dec.) 1918 la Alba-Iulia a înfăptuit visul nostru a tuturor de veacuri și a hotărât unirea ținuturilor locuite de Români din Maramurăș, Ardeal, Bănat și Țara Ungurească cu Regatul României, iar glorioasa armată română sub conducerea înțeleptului rege al Românilor Ferdinand I. a înfipt mândrul nostru tricolor pe țermurii Tisei pecetluind cu jertfa sângelui unirea.

Unirea hotărâtă însă trebuie dusă la îndeplinire în toate ramurile vieței. Pentru acest scop se recere timp mai îndelungat. Drept aceea marea adunare națională dela Alba-Iulia până la întrunirea marelui Parlament a României întregite, pentru aceste

teritoriului a rezervat autonomie provizorie și totodată a declarat și principiile conducătoare ale vieții noastre de stat.

Aceste principii, cari sunt menite a pune temelia statului român, sunt principiile Partidului Național Român, pentru cari au luptat și suferit înaintașii noștri și pe cari le-a proclamat în marea adunare de la Alba-Iulia și a căror înfăptuire a luat-o asupra sa tot atunci Consiliul Diriguitor ales de marele Sfat Național în frunte cu providențialul bărbat Dr. Iuliu Maniu.

Aceste principii sunt după moțiunea Unirei votată de adunarea națională din Alba Iulia:

I. Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Bănat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noembrie (1. Decembrie) 1918. decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Bănatul cuprins între râurile Murăș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor susindicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român Adunarea Națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său, și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Înăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe în vârstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desăvârșită libertate de presă, asociere și întrunire, libera propagandă a tuturor gândirilor omenești.

5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființând fidecomisele și în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, i-să va face posibil țăranului

să-și creieze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atât, cât se poată munci el și familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare, e pe de o parte promovarea nivelării sociale pe de altă parte potențarea producției.

6. Muncitorimea industriale i-să asigure aceleași drepturi și avantajii, cari sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea națională dă espresiune dorinței sale ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar in viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare, și uniți cu țara mamă România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entusiasm liberarea națiunilor subjugate până aci in monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă, și ruteană, și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștință tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea Națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea Națională dă espresiune mulțămitei și admirațiunii sale tuturor puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru războiu, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor Națiunii Române din Transilvania, Bănat și Țara Ungurească Adunarea Națională hotărăște instituirea unui mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii, și să ia toate dispozițiunile, pe cari le află necesare în interesul națiunii."

Înfăptuirea acestor principii cere o muncă grea și mare. Această muncă numai prin noi toți, uniți și consolidați se poate face și trebuie să se facă.

Această datorință ne-o-am luat fieștecarele prin glasul și jurământul unanim rostit la Alba-Iulia și repețit de atâtea ori și astfel nu ne putem degaja de dânsa, căci suntem dători nouă înșine și urmașilor noștrii.

Munca aceasta în viața politică a unui stat numai organizați într-un partid se poate îndeplini și acest partid numai partidul național poate fi.

Viitorul de aur a statului român după însăși firea lucrurilor și părerilor tuturor oamenilor politici numai prin pășirea solidară a teritoriilor nou alipite vechiului regat într-un partid, în partidul național cu trecutul lui istoric și munca depusă până acuma se va putea asigura.

Și pentru aceea, pentru că orice altă organizație numai pe baza principiilor statorite la Alba-Iulia se poate face, cari ne asigură pe lângă muncă înfăptuirea tuturor dorințelor drepte ce le avem ca Români. De aceea orice alt partid și toți streinii cu aceea, că lucră împotriva acestui partid, vrea să ne slăbească. În zilele aceste de grea cumpănă să fim cu ochii-n patru ca pentru niște vorbe dulci să nu ne facem unealtă vrășmașilor. Totul atârnă dela noi atât răspunderea, cât și viitorul.

Noi urmașii pământului lui Dragoș și Bogdan-vodă încă trebuie să ne asigurăm rolul în muncă grea dar dulce pentru neam și să ne-ngrădim de dușmani cu vorbe dulci și amăgitoare a neamului făgăduindu-ne că toată munca și viața noastră întreagă o jertfim binelui și fericirii neamului.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

Sighet, în 30 Iulie 1919.

Iuliu Ardelean

secretarul com. int.

Ilariu Boros

președintele comitetului interim.

*Muzeul Maramureșean Sighetul Marmației,
Fond fotocopii.*

Extras din lucrarea "Din lunga timpului bătaic Anul 1918 în amintirile unor martori oculari"

*Constantin Dumitrescu
Editura Dacia, Cluj Napoca, 1978*

Din amintirile juristului Grigore Bota

"În 1914, când a început primul război mondial, am primit licența în drept, iar un an mai târziu titlul de doctor în științe juridice. Imediat am fost solicitat de tribunalul Maramureș nu pentru competență, pentru că o dovedisem în practica judecătorească, ci datorită faptului că eram cotate drept un bun

cunoscător al limbilor română, maghiară și ucraineană. Am prestat așadar mai mult o muncă de interpret în perioada de stagiatură care a durat până în iulie 1918 când am fost atestat la Tg. Mureș ca judecător-avocat.

Satisfacția ajungerii la această funcție nu mai exista însă, pentru că evenimentele se îngrămădeau unul peste altul prevestind sfârșitul războiului și timpul părea foarte scurt, iar noi românii trebuia să luăm cât mai repede cu putință o hotărâre fermă și irevocabilă.

Iată de ce în 11 noiembrie 1918 membrii provizorii ai Consiliului Național Român al Comitetului Maramureș din care făceam parte alături de Ioan Balea, Simion Balea, Ioan Biltiu Dăncuș, Florentin Biltiu Dăncuș, Vasile Ciplea, Augustin Dărăbanț, Nicolae Doroș, dr. Titu Doroș, Dimitrie Kiss, George Nemet, Dimitrie Ponoran, dr. Iosif Pop, Iuliu Rednic, Mihail Sabadâș, Emil Stoica și Vasile Timiș Filipan, au semnat un apel prin care toți maramureșenii erau invitați la o adunare în care urma să se aleagă Sfatul național român definitiv și să se formeze garda națională românească.

Apelul nostru de atunci era foarte patetic.

Sufletul acestei mobilizări generale a fost dr. Titus Doroș. La adunare au venit mii de oameni din plasa Sighet, Ocna Șugataș, Săpânța și din satele de peste Tisa. Părintele Balea din Săpânța l-a jurat sub steagul și pe steagul românesc ca președinte al sfatului comitatens pe dr. Vasile Chindriș. Tot cu prilejul acestei adunări din 22 noiembrie 1918 s-a hotărât ca din fiecare sat să meargă la Alba Iulia câte doi delegați.

Atmosfera era încărcată de tensiune revoluționară. Pe sate au venit mulți soldați cu armele de pe front și cereau direct schimbarea rânduielilor. Notarii au fugit, jandarmii la fel, țărani au început să împartă moșiile celor avuți.

La adunarea de la Sighet nimeni dintre cei prezenți nu se îndoia de reușita unirii și nimeni nu tremura de teama mitralierei amplasată pentru a ne intimida la o fereastră a hotelului "Koroana".

Țin minte că m-am întâlnit la adunare cu un țăran din Breb, unul care purta barbă și plete. În 1915 mă trecuse peste Gutâi în drumul meu spre Cluj. Când am ajuns în vârful muntelui m-am oprit și i-am zis: "acum nu ne aude nimeni. Am să-ți dau o veste mare. Aici va fi România."

Trecuseră trei ani de război și aproape că-l uitasem pe uriașul din Breb. El a fost cel care aici la adunare a povestit tuturor întâmplarea din 1915.

... Cuvântul Consiliului Național Român era și la noi, ca pretutindeni, lege. Am fost delegat cu treburi organizatorice și administrative și în consecință a trebuit să rămân pe loc. La Alba Iulia au mers alții. Dar sufletul nostru a călătorit spre inima Transilvaniei alături de cele peste 100.000 de suflete și bucuria împlinirii unirii a fost a tuturor celor care simțeau românește."

Din amintirile preotului EMIL FUCEC

"Îmi vine greu să rememorez date și fapte legate de primul război mondial. Și aceasta pentru că acest război care a deschis cu lovituri de tun până și ochii celor care mai trăiau în ultimele adieri ale romantismului, acest război pe care abia după aceea istoricii aveau să-i adauge atributul de "mondial" pentru mine a avut un prolog de tristețe și suferință. În 1914 mi-a murit soția și am rămas cu doi copii mici. Grijiilor zilnice legate de creșterea pruncilor li se adăugau cele izvorâte din conștiința mea de român maramureșean, conștiință vibrând la gândul unei posibile eliberări de sub dubla înjosire națională și socială la care era supus poporul nostru de către un imperiu în care numai austriei și ungurii păreau să aibă veșnice drepturi și libertăți. Și tocmai când îndoielile noastre cu privire la intrarea României în război începeau să se risipească pentru că oamenii politici înțelepți de dincolo de munți și-au dat seama că un asemenea moment apare poate numai o singură dată în viața unui popor și că unirea tuturor românilor va cere jertfe nenumite, în aceste zile de după Sîntămărie, când ne ziceam că în acel an, 1916, vom apuca un Crăciun împreună cu toți care suflau și gândeau românește, atunci am fost obligat să mă înrolez în armata austro-ungară. Din acel moment chinurile mele sufletești s-au înmiit, pentru că într-un fel chiar dacă nu mă găseam față în față cu soldații din armata română, am fost trimis în zona Kașovia, simțeam tot amarul participării silnice la o armată care se opunea idealurilor românilor, vedeam și trăiam mizeria de pe fronturi și, cum se întâmplă în asemenea cazuri, aveam sentimentul că tot acest calvar nu se va termina vreodată.

În toamna anului 1917 când revoluția din Rusia a înviorat speranțele de pace și de libertate ale popoarelor, când apăreau tot mai des semnele nesupunerii la disciplina cazonă, am fost transferat la Timișoara. Aici am stat pînă în august 1918 când am fost trimis pe frontul din Franța, la Sedan, unde se aflau contingente însemnate de soldați români. M-am conformat ordinului primit. De ajuns la destinație însă nu am ajuns. La Strasbourg am aflat că armatele imperiale au suferit înfrîngerii

de nedescris și că soldații organizați după naționalități au hotărât să plece spre provinciile de baștină unde presimțeau, cu sensibilitatea oamenilor trăiți patru ani în tranșee, că se vor întâmpla lucruri mari.

Cu chiu cu vai, luînd cu asalt trenurile arhipline, am reușit să mă întorc la Timișoara. Orașul era în fierbere. Ordinea cazonă se spulberase luată de vântul revoluției. Și azi, după 60 de ani, țin minte cum după ce am coborât din vagonul de marfă în care-mi adăpost, un soldat din garnizoana orașului s-a apropiat amenințător de mine și mi-a zis răstit: "Jos cu coroana!" Mi-am descoperit capul și i-am dat chipiul. A tăiat cu un cuțit coroana, mi-a dat înapoi chipiul și din cauza emoției n-am fost în stare să-i zic decît: "mulțam".

Mai țin minte că nu se găsea absolut nimic de mâncare. Bucătarii plecaseră spre casele lor și valurile de soldați care se dădeau jos din trenuri, hămesiți și însetați, erau nevoiți pînă când prindeam un alt tren să îndure ca și mine o foame cum doar cei supuși asediilor îmi închipui că au mai îndurat.

Cu căruța, cu trenul, cu calul, ba chiar și pe jos am ajuns nesperat de repede acasă, în Maramurăș. Ce pot să vă mai spun este că știrile cele însemnate circulau ca purtate de vânt. Existau unii care lansau zvonuri înfricoșătoare despre viitorul nației românești: că ne va ocupa cutare sau cutare armată, că marile puteri nu vor accepta unirea tuturor românilor sau că dacă vom încerca prin propriile noastre puteri ne vom expune la represalii sângeroase. Dorința de înnoire era așa de mare însă, încât nici o forță a naturii nu i-ar fi putut opri din drum pe români. Ca și alte popoare noi ne dădeam seama că trebuie să acționăm chibzuit "acum ori niciodată", cum ne învață și frumosul nostru cîntec de libertate.

S-au ținut adunări populare în tot Maramurășul, adunări despre care aveam cunoștință îndeaproape. Formarea consiliilor naționale românești, a gărzilor naționale și mai ales alegerea liberă, fără de constrângere a delegaților pentru adunarea de la Alba Iulia, sunt momente pe care nu le poate uita nimeni. În satul Giulești s-a ținut o mare adunare populară, adunare cu oamenii de pe apa Mării unde s-au ales reprezentanții acestor locuri pentru a pleca la Alba Iulia.

În total au fost aleși 8 delegați printre care am avut cinstea și onoarea să mă număr.

Era vreme cețoasă de toamnă când urmînd firul de apă al Mării am trecut Gutinul ajungînd cu bine la Baia Mare. Aici ne-am întîlnit cu alți delegați de pe Iza și Vișeu, din Firiza și

Ferneziu. Tot la Baia Sprie am aflat că fuseseră deplasate la Baia Mare pentru a ne intimidă trupe de secuici. Dar nici nu ne-a păsat. Am cântat și am jucat bucuroși că Maramureșul este într-un gând și într-o simțire cu toți românii ardeleni.

La Baia Mare am ajuns pe întuneric dar cu steaguri tricolore în frunte și cântând fericiți Hora Unirii. Odată s-au aprins luminile în ferestre și muncitorii mineri au început a cânta împreună cu noi. Când am ajuns la hotelul "Ștefan" unde se aflau adunați corifeii din Baia Mare, unul mai precaut a ieșit afară și ne-a strigat speriat: "Tăceți măi că alcea-s secuicii!" Atunci Lazăr Ilie a strigat: "Măi să nu fim pitici și să nu ne temem. Maramureșenii nu se tem de nimeni și de nimic în lumea asta."

Și nici nu era cazul să ne fie teamă pentru că prin oamenii săi tot Maramureșul mergea să voteze unirea.

Ne-am suit în tren fără de păs și am plecat mai întâi la Cluj și mai pe urmă spre Alba Iulia. Trenul mergea încet, mai stătea prin gări, era un furnicar de lume. Oamenii își făceau cruce văzându-ne, cu sarici mițoase, cu plete și cu bărbi, înalți ca brazii, toți unul și unul. Câte unul mai curajos ne întreba sfios:

– De unde sunteți măi uriașilor?

– Din Maramureș, din Maramureș!

Și cum vă spuneam, la Cluj ne-am unit cu clujenii și am plecat mai departe. La Cucerdea unde garda națională fusese dezarmată ne-am dat jos din tren și am repus Consiliul național în drepturile sale. La Teiuș ne-am oprit din nou, am jucat și am cântat cu oamenii care veneau cu trenurile la adunare. Eram atât de aproape de Alba Iulia! Și totuși unuia din cei care mergeau cu sufletul curat să primească împărtașania unirii nu i-a fost dat să-și vadă visul cu ochii. Gloanțele pornite dintr-o mitralieră l-au omorât pe loc pe bărbatul despre care aveam să aflăm că îl chema Ion Arion. Într-un fel am avut noroc. Dacă gloanțele îl ajungeau pe mecanic ne duceam în văzduh cu toții.

În Alba Iulia dacă am sosit ne-am așezat într-o școală unde am stat până în zorile zilei când într-o vreme de ploaie amestecată cu zăpadă am plecat la adunare. Noi cei de pe Mara și de pe Cosău ne-am pus lângă tribuna de unde a vorbit episcopul Iuliu Hossu, care a povestit tot ce s-a petrecut în adunarea deputaților.

Mulțumiți că s-a făcut treabă bună am pornit îndărăt spre casă. Vestea unirii ne-a depășit în iuțele și cei de acasă ne-au

întrebat mulți ani la rând cum a fost drumul spre Alba Iulia și cum au fost cele petrecute acolo.

Anii au trecut cu bucurii și necazuri, după cum oamenii își rânduiesc soarta. Azi până și mie care am 91 de ani acele vremuri îmi par un vis din cartea de povești a istoriei. Unirea ni se pare firească pentru că noi românii am purtat-o mereu în nădejdea sufletului. Împlinirea ei în urmă cu 60 de ani este hotarul pentru a cărui apărare nici o jertfă nu a fost și nu va fi vreodată zădarnică."

1919 decembrie 9. Memoriu al senatorilor și deputaților din Maramureș, Ugocea și Sătmar în legătură cu fixarea graniței

Domnule ministru,

Subsemnații, senatori și deputați ai Maramureșului, Ugocea și Sătmar, cu onoare vă rugăm să binevoiți a lua toate măsurile necesare, pentru ca granițele în Maramureș să fie stabilite conform liniei de demarcațiune stabilită în luna iunie 1919 de către Comandamentul trupelor române, de comun acord cu comandamentul trupelor cehoslovace.

Această rugămintă a noastră v-o adresăm nu numai din interesul local, ci și în interesul întregii României Mari și al întregului neam românesc, și o bazăm pe următoarele motive:

Dacă granița nu s-ar menține pe linia de demarcație de azi, am pierde:

1) Linia ferată Sătmar-Sighet-Korosmezo (Frasini), care ar lega țara Românească cu Maramureșul și cu Polonia. Această legătură de cale ferată cu Polonia e de mare însemnătate pentru România.

2) Orice legătură cu țara, cu județul vecin Sătmar - deoarece Maramureșul este înconjurat de munți înalți, prin care este despărțit de județele: Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dobâca, Sătmar și Bucovina. Numai o singură poartă de ieșire are spre țară prin defileul de la Hust, prin care trece șoseaua, riul Tisa și calea ferată spre Sătmar.

3) Garnizoana din Sighetul Maramureșului n-ar mai putea staționa acolo, din cauză că nu s-ar putea alimenta, și din cauză că nu ar mai avea nici o comunicație cu țara.

4) Pierdem pădurile de pe malul Tisei (681.000 jugăre cadastrale) în valoare de 4 miliarde, din care jumătate sînt proprietatea statului; iar cealaltă jumătate sînt proprietatea comunelor și posesorilor românești din partea stîngă a Tisei.

5) Pierdem renumita fabrică de produse chimice din Bocicoiul-Mare la 12 km depărtare de Sighet, aflătoare chiar pe malul Tisei. Aceasta este unica fabrică de acest fel din întreaga Românie Mare.

Tot aici pierdem și fabrica de sticlărie.

În aceste fabrici lucrează 4.000 de muncitori români.

6) Pierdem toate instituțiile culturale și militare din Sighet din cauză că acestea nu ar mai putea exista, neputîndu-se alimenta și nemaiavînd comunicație cu țara.

Ar fi imposibil a se face căi de comunicație noi, deoarece munții înalți înconjurători ar împiedica aceasta.

7) Devine imposibilă orice comunicație între plasa Vișeuului și Izei, atît între ele, cît și cu capitala județului Sighetul Maramureșului - deoarece drumurile din această plasă converg spre șoseaua principală a Tisei, care ar cădea la cehoslovaci. Aceste plăși nu pot comunica între ele decît prin șoseaua Tisei.

8) Pierdem comunele curat românești de pe malul drept al Tisei: 1)Slatina, 2)Ocna Slatina, 3)Biserica Albă, 4)Apșa de Jos, 5)Apșa de Mijloc, 6)Lunca, 7) cea mai mare și mai bogată comună românească pe malul stîng al Tisei: Săpînța. Numărul locuitori români din aceste comune este de cca 30.500.

9) Pierdem comunele cu populație semiromânească, semirutenă: 1)Brustura, 2)Bedeu, 3)Bustyahaza, 4)Mokra, 5)Iholz, 6)Kortvelyes, 7)Nereșnița, 8)Răhău, 9)Belin, 10)Frasin (Korosmezo), 11)Bogdanul, 12)Apșa de Sus, 13)Remeti.

Notăm că și celelalte comune rusești care cad în zona noastră au fost și ele tot românești, în decursul timpului s-au rutenizat, n-au uitat originea lor și insistă toate să li se dea preoți și școli românești.

10) Pierdem Seleușul-Mare și Craia, cu împrejurimile cu viile bogate și cu înălțimile mari, care pot forma un zid de apărare al țării de nord.

11) Pierdem pășunile a 12 comune românești de pe malul stîng al Tisei, din plasa Șugatagului, se nimicește existența populației românești, al cărei unic cîștig a fost pînă acum creșterea vitelor.

12) Apele minerale și minereurile neexploatate încă pînă acum, cum sînt: cărbunii, aurul, argintul, fierul, platina etc. (în cantitate mai mare decît în orice alte ținuturi ale României Mari).

13) Pierdem salințele renumite de la Slatina și Hust, care valorează mai multe miliarde.

14) Se nimicește orice viață românească în partea stîngă a Tisei din Maramureșul care ar veni în România, deoarece populația românească rămîne închisă cu totul de țara-mamă; nu se mai poate alimenta cu cereale din nici o parte și e silită să cadă în contra voinței ei în mîinile cehilor, care ar avea căile de comunicație în stăpînirea lor.

15) Ar pierde și județele Sătmar, Sălaj și Bihor tot izvorul lor de lemne de construcție, lemne de foc, piatră și sare, căci toate acestea le primeau pînă acum din Maramureș și nu ar avea de aici încolo de unde să și le procure.

16) Prin granițele ce se menționează, la nord ne înconjură cehii pînă în Bucovina; spre răsărit, la cîtiva kilometri mai jos de Sighet, trecînd malul Tisei spre sud, ajuns la culmea munților spre județul Sătmar, ba intră și în largul șesului Sătmar, și așa fiind în posesiunea tuturor înălțimilor și a unei părți din șes, le este deschisă calea spre inima Transilvaniei în caz de război.

17) Maramureșul este o unitate geografică, o cetate naturală, un adevărat Verdun al României, menit să fie cea mai puternică fortăreață de la nordul României, fără de care țara ar rămîne neapărată, dînd vecinilor noștri posibilitatea de a se întări în ea, în contra noastră.

Asta este și părerea hotărîtă a tuturor experților militari și a Marelui Cartier General și tocmai din acest motiv a fost ocupată și partea dreaptă a Tisei, care este menținută ocupată pînă azi.

18) Populația ruteană voiește și ea a fi anexată la România și a cerut prin mai multe memorii adresate Majestății sale și Consiliului Dirigent, atît direct, cît și prin deputații și senatorii trimiși în Parlamentul român.

Pe baza acestor motive, insistăm ca să binevoiți a menține și mai departe ocupația teritoriului amintit, pe linia de demarcație cunoscută, și a da ordin trupelor să nu se retragă din acest teritoriu.

Să se înceapă tratative cu cehoslovacii, care, credem că ar avea rezultate bune și aume acuma îndată pînă ce ei nu cunosc bogățiile ce cuprinde acest petec de pămînt. În caz că aceasta nu s-ar putea obține prin tratative directe cu cehii, să binevoiți a încerca a obține prin Conferința de Pace.

Credem că s-ar putea ajunge la învoială cu cehii, făcându-li-se oarecare concesiuni economice, așa de pildă prin acordarea unei anumite cantități de sare pe an; aceasta cu atât mai mult cu cât sentimentele populației rutene de pe acest teritoriu față de cehi nu sînt deloc amicale.

Dacă s-ar ceda acum cehilor această zonă importantă, mai tîrziu, cînd ei ar ști ce bogății cuprinde, orice tratative cu ei ar fi zadarnice.

Accentuăm că numai cu bogățiile acestui teritoriu, care acum s-ar putea valorifica, s-ar putea acoperi toate datoriile publice ale României Mari, așa că este în interesul țării întregi să nu lăsăm din mîna acest teritoriu și care, dacă-l lăsăm azi, nu va mai putea fi niciodată al nostru.

Credem că s-ar ajunge ușor la învoiala cu cehii și din următorul foarte puternic motiv:

Pînă acum cehii n-au putut alimenta comunele rutene decît cu ajutorul trupelor române, și pe viitor nu s-ar putea apăra contra ungarilor, decît tot cu ajutorul trupelor române. Din aceste motive foarte însemnate, chiar cehii înșiși au oferit românilor acest teritoriu, așa că linia de demarcație s-a stabilit de comun acord și din ruga cehilor pe culmile munților.

Este lucru știut de toată lumea că orice țară trebuie să fie mai mult decît oriunde, la graniță: bogată, puternică și tare, iar nu săracă, slăbită și cu populație în emigrare.

Primiți, vă rugăm, Domnule ministru, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

București, 9 Decembrie 1919

Frontiera cu Cehoslovacia

Consiliul Suprem pînă acum încă nu a comunicat României direct și oficios linia de frontieră cu Cehoslovacia, rugăm Conferința să binevoiască a examina și lua în considerare următoarele propuneri:

I

Linia de frontieră în comitatele Ugocea și Maramureș să se stabilească definitiv conform liniei demarcaționale ce s-a croit în luna iunie 1919, de către Comandamentul trupelor cehoslovace de comun acord cu Comandamentul trupelor române.

Această linie a fost stabilită pe culmea înălțimilor, la fața locului, de către experți militari ai ambelor state vecine și

interesate, ținându-se seama de interesele locale, istorice și administrative.

Teritoriul ce zace spre est de această linie gravitează spre Tisa și este parte integritoare a Transilvaniei, formînd o unitate geografică indivizibilă.

Pe bază istorică am avea drept a pretinde mai mult decît s-a stabilit prin linia de demarcație. Provincia numită "*Maramureș*" este "*Leagănul Neamului Românesc*", unde poporul nostru a trăit mai multe veacuri sub voievozi independenți și cuprindea în sine aproape tot teritoriul locuit azi de ruteni, atît în Maramureș, cît și în comitatele vecine: Bereg și Ung.

Chiar și unгурii, inamicii noștri cei mai neîmpăcați, recunosc acest fapt istoric. În memoriul lor (Chestia ruteană) înaintat Conferinței de Pace ei recunosc că cei dinții locuitori ai Maramureșului au fost românii.

De asemenea și istoricii ruși recunosc acest fapt.

Rutenii au emigrat în aceste comitate abia în secolele XV și XVI ca coloniști și ca simpli lucrători pe moșiile românești.

Am avea deci drept să pretindem tot teritoriul care odinioară a fost al nostru.

Cu toate acestea, luînd în considerare că populațiunea românească în Bereg și Ung s-a rutenizat deja în mare parte, nu cerem tot ce a fost al nostru, ci numai acea parte a pămîntului românesc din Maramureș care gravitează geograficește spre România și în care se află destul de numeros elementul român și care parte ne este nepărat de lipsă.

II

Teritoriul ce zace spre est de linia demarcațională pînă la Tisa și spre nord, pînă la culmea Carpaților, la granița Galiției, formează un colț ascuțit, și pentru statul cehoslovac nu reprezintă nici un preț, nici o valoare economică; ba din punct de vedere strategic este imposibil. Din punct de vedere administrativ, pentru statul cehoslovac fiind un colț foarte îndepărtat, ar fi numai o greutate.

III

Pe acest teritoriu, malul drept al Tisei, avem o mulțime de comune românești. Cu populație curat românească sînt comunele: Slatina, Ocna-Slatina, Biserica Albă, Apsa de Jos, Apsa de Mijloc, Lunca, Săpânța, Apsica, cu o populațiune de

mai multe zeci de mii de locuitori. Aceste puternice comune românești zac chiar în apropierea nemijlocită a orașului Sighet, care este capitala județului.

Avem, tot aici, o mulțime de comune cu populație semiromânească printre care amintim pe cele mai mari, cum sînt: Brustura, Bedeu, Bustyahaza, Mokra, Irholz, Kortvelyes, Neresnița, Rahău, Bădin, Frasin (Korosmezo), Bogdan, Apșa de Sus, Rîmeți, Bocicoiul Mare etc.

IV

Teritoriul spre est de linia demarcațională se poate împărți în 2 zone și anume:

a) Teritoriul care se extinde de la rîușorul Tarackz spre est, pînă la rîul Tisa, și la nord pînă la culmea Carpaților. Acest teritoriu întreg este eminent românesc, atît ce privește populația (comunele amintite în punctul 3), cît și însuși solul, care întreg este proprietatea locuitorilor români, după cum se poate stabili cu cartea funduară și cadastru. Sigur, între Frasin și Rahău, la izvorul Tisei, se află vreo 4 comune și cu populație rutenă amestecată cu români.

b) A doua zonă ar fi teritoriul ce se extinde între rîul Tarackz și linia demarcațională de azi, în care elementul rutean este mai numeros. Dar și aici, precum și în regiunea ce cade dincolo de linia demarcațională militară, elementul românesc este reprezentat destul de pregnant. O dovedesc aceasta numirile topografice ale munților, dealurilor, rîurilor și a satelor, care aproape toate sînt românești. Numele de familie al locuitorilor ca: Dan, Mihail, Stoica, Mihalca, Rednic, etc. dovedesc existența elementului românesc. Populația din această zonă, deși rutenizată prin biserică, totuși este conștientă de originea sa și majoritatea ei și azi încă vorbește românește. Dar această zonă ne este neapărat necesară spre apărarea și exploatarea căii ferate: Sătmar - Carei - Hust - Sighetul-Maramureșului - Frasin (Korosmezo), pe care noi o revendicăm în întregime.

V

Populația ruteană și română rutenizată din această zonă a cerut prin mai multe memorii anexarea ei la România, conform liniei demarcaționale de azi, fiindcă geograficește aparține României și gravitează spre România și fiindcă e izolată de masa

populației rutene, ce ar cădea la Cehoslovacia prin munții înalți pe care s-a stabilit linia aceasta.

Deputații de naționalitate ruteană, aleși de poporul lor, au cerut și au declarat aceasta în mod solemn și în Parlamentul român din București și o solicează zilnic, bazându-se pe principiul de autodeterminațiune.

VI

Zona între râul Tarackz și Tisa zace chiar în fața orașului Sighet și formează un adevărat pod al acestui oraș, chiar așa ca Pozsony (Bratislava) teritoriul malului drept al Dunării care pentru menținerea orașului a fost neapărat de lipsă ca să fie acordat de Conferința de Pace statului cehoslovac, cu toate că populația nu este cehoslovacă.

Tot pe baza acestui principiu, acest teritoriu trebuie acordat României, fiindcă el este în întregime proprietatea țăranilor români din satele amintite și a țăranilor români care locuiesc în orașul Sighet și în satele din partea stîngă a râului Tisa.

Nu se poate comite această nedreptate, ca locuitorii români, toți agricultorii din partea stîngă a Tisei să-și piardă tot pămîntul, tot avutul lor și să li se nimicească modul de subsistență chiar acum cînd așteaptă ca să li se facă dreptate.

VII

Calea ferată: Sătmar-Hust-Sighet-Frasin (Korosmezo) este o chestie vitală pentru provincia Maramureș, cît și pentru întreaga Transilvanie.

Transilvania numai prin această cale poate avea legătură cu Polonia, și numai pe această cale ar putea avea legătură și cu Cehoslovacia, și aceasta leagă provincia Maramureș cu țara-mamă. Pe unele locuri această cale trece pe malul stîng, iar pe alte locuri pe malul drept, al Tisei. Și tot așa și șoseaua principală care este trasată paralel cu calea ferată.

Aceste căi ferate numai prin defileul de la Hust au ieșire spre Sătmar. Alte căi de comunicație în altă direcție, sau pe malul stîng al Tisei, sînt imposibile.

Fără aceste căi de comunicație Maramureșul ar rămîne închis cu totul de Transilvania, fiindcă spre est, spre Bucovina, și spre sud spre Transilvania, este înconjurată de o coamă de munți foarte înalți peste care nu se poate construi nici o cale de

comunicație stabilă. Și dacă cu greutate enorme s-ar și construi, aceasta nu ar putea corespunde, deoarece vara, în urma ploilor, iar iarna, în urma zăpezii, orice comunicație ar trebui sistată. Chiar și guvernele ungurești au încercat a construi alte căi de comunicație, dar încercările lor au rămas întotdeauna fără succes în urma acestor impedimente naturale.

Pe partea dreaptă a căii ferate și a șoselei principale este situată renumita comună istorică: PERI, care a fost sediul celei dintii și celei mai vechi episcopii românești în decursul mai multor veacuri. Poporul român dorește reînființarea acestei episcopii istorice în același loc pe care îl consideră și azi de loc sfânt. Satul Hust este o cetate veche românească, zidită de voievozii români ai Maramureșului și spre apărarea lui.

Orășelul Sălăușul Mare încă este românesc. Acest orășel ar forma cel mai potrivit centru pentru schimbarea de negoț între România și Cehoslovacia. Din 7.000 locuitori ce are, numai 1.226 sînt ruteni, iar ceilalți, deci majoritatea, sînt români și de alte naționalități.

În Craia (nodul de căi ferate) nu există nici măcar un singur rutean.

Fără calea ferată întreagă și fără șoseaua principală amintită, deci fără teritoriul pînă la linia demarcațională cunoscută, Transilvania ar suferi economicște mult, ba populațiunea din nordul Transilvaniei, și mai cu seamă din Maramureș, ar deveni condamnată la moarte; și atunci cînd pentru Cehoslovacia acest teritoriu nu reprezintă nici o valoare, nici economică, nici strategică, nici națională, decît numai o imposibilitate geografică.

Capitala județului, orașul Sighet, fără calea ferată și fără legătura cu Hust, Craia, Sătmar, adică cu Transilvania, ar înceta de a mai exista, încetînd în el orice viață. Nu ar mai putea menține instituțiunile economice, comerciale, culturale, militare. Nu s-ar mai putea administra Maramureșul, rămînînd închis cu totul de teritoriul țării, și, după cum am arătat mai sus, populațiunea română ar fi silită să piară sau să emigreze.

VIII

Teritoriul dintre linia demarcațională și Tisa nu a putut fi ocupat militărește și nici administra, nici alimenta din partea cehoslovacilor, fiindcă geograficește gravitează spre România, și chiar din aceste motive însuși Comandamentul cehoslovac ne-a propus să-l ocupăm noi, să-l alimentăm și să-l administrăm.

Boemia a fost reconstituită între granițele ei istorice cu toate că în unele părți este locuită și de o populație germană, care este o masă compactă cu populația din Austria. Tot așa o parte a Sileziei și Teschen nu este populată cu cehi, ci cu alte naționalități.

În Slovachia, comitatele Arva și Seceș reclamate de Polonia au fost acordate Republicii Cehoslovace fără considerare la caracterul populației, fiindcă aceste comitate geograficește gravitează spre țara slovacă.

Noi nu combatem acest principiu, îl considerăm just, dar cerem ca să se aplice și la noi același principiu: să se cedeze României Maramureșul, fiindcă pe lângă trecutul istoric și caracterul românesc al acestui ținut, și situațiunea geografică o pretinde aceasta.

O singură privire pe harta României este de ajuns ca să se poată convinge oricine despre această necesitate.

IX

De caracterul românesc al Maramureșului au ținut cont chiar și ungurii. El a fost singurul județ, în întreaga Transilvanie, în care erau prefecți, subprefecți și pretori de naționalitate română și în regiunile rutene pînă înainte de asta cu 25-30 de ani.

Plebiscitul în Maramureș s-a înfăptuit voluntar din partea populațiunii rutene, care și-a ales deputați și senatori de naționalitate ruteană, trimițîndu-i în Parlamentul român. Aceștia în mod solemn au cerut în Parlamentul român anexarea Maramureșului întreg la România.

Noi nu am fi opuși unui plebiscit în zona cu majoritate ruteană, între râul Tarackz și linia militară de azi.

Maramureșul ca provincie românească este considerat de istorie. România l-a reclamat întreg prin declararea de război către Austro-Ungaria, iar unirea lui cu țara-mamă s-a săvîrșit:

- a) prin adunarea de la Alba-Iulia de la 1918;
- b) prin participarea populațiunii întregi (și a rutenilor) la alegerile pentru Parlamentul român;
- c) prin declarațiunea solemnă a deputaților ruteni făcut în Parlamentul român la 12 dec. 1919;
- d) prin Legea de unire votată solemn de Parlamentul român.

Chestiunea acestui teritoriu, deși neînsemnat ca mărime, din considerațiuni susînșirate, este de o mare însemnătate pentru România. Dacă Conferința de Pace nu ar acorda României acest

mic ținut, el va forma o rană veșnică, un izvor veșnic de conflicte între România și Cehoslovacia, cu care România dorește să întrețină raporturile cele mai bune.

Pe baza acestor considerațiuni, propunem ca frontiera între România și Cehoslovacia să fie stabilită definitiv pe linia de demarcațiune de azi. Această linie atinge înălțimile: 375, 378, 410, 1.000, 988, 1.330, 1.725, 1.742, 1.325, 1.355 pînă la frontiera Poloniei.

*BARSR, fond Al. Lapedatu, vol. II,
Conferința de Pace, f. 860-872.*

1919 decembrie 13. Declarație a lui Orestie Ilniczki, reprezentant al rutenilor din Maramureș, făcută în ședința Adunării Deputaților.

Sîntem încredințați din partea alegătorilor noștri ruteni a exprima sentimentele de nemărginită mulțumire și loialitate Maiestății sale regelui Ferdinand (aplauze prelungite) și totodată recunoștința Consiliului Dirigent pentru respectarea atît de corectă a drepturilor minorităților cu ocaziunea alegerilor (aplauze).

Poporul rutean din Maramureș, de cînd există prima dată acuma la aceste alegeri și-a putut manifesta liber voința sa și și-a putut alege reprezentanții săi (aplauze).

Avem toată încrederea că Parlamentul român va respecta totdeauna principiile democratice și va aduce legi bune și folositoare pentru toți cetățenii care ajung între granițele României Mari (aplauze).

Poporul rutean din părțile Maramureșului dorește și cere să se ia toate măsurile necesare pentru a fi anexat definitiv, conform liniei demarcațiionale de azi, pentru totdeauna la România Mare (aplauze prelungite și îndelung repetate).

*Dezbaterile Adunării Deputaților, nr. 12,
p. 109, col. 2-3.*

Notă asupra ediției

Prezentul volum cuprinde texte și documente referitoare la unirea Maramureșului cu Țara Mamă, care s-au preluat din volumele:

— *** *1918 la Români. Documentele Unirii*, vol. IX–X, Editura științifică și enciclopedică, București, 1989;

— *Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională – documente 1848-1918*, Ediție îngrijită de: Vasile Căpîlnean, Ioan Sabău, Valeriu Achim, apărută la București, 1981 sub Direcția Generală a Arhivelor Statului și Filiala Arhivelor Statului Maramureș;

— *Maramureșul și Unirea 1918*, Baia Mare, 1968, lucrare de Trofin Hăgan, Ioan S. Mureșan, Valeriu Achim și Vasile Căpîlnean;

— *România Documentele Unirii 1918 – album*, Arhivele Statului din România, Editura Fundației Culturale Române, 1993;

S-au mai folosit documente din fondurile Muzeului Maramureșului din Sighetul Marmației precum și alte colecții private: Prof. Petru Mihalyi, Preot Prof. Grigore Balea, surorile Anuța și Ioana Bîrsan (moștenitoarele colecției Ioan de Kovats).

Documentele reproduse prin fotocopiare au fost prezentate la scara originală și/sau mărite sau micșorate în funcție de posibilitățile de tipărire.

Transcrierea documentelor reproduse prin fotocopiare precum și a textelor preluate din presa vremii și din alte publicații s-a făcut în general respectând limba și ortografia epocii. Pentru ușurarea lecturii am intervenit în transcrierea textelor operând corecții unde am considerat necesar.

Autorii

Bibliografie selectivă

- *** “1918 la români. Documentele Unirii”, vol. IX–X, Editura științifică și enciclopedică, București, 1989;
- ***, “România Documentele Unirii, 1918 – album” Arhivele statului din România, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993
- Ioan Lupaș, “Istoria Unirii Românilor”, Ediția a II-a Editura “Scripca”, București, 1993
- ***, “Marea Unire a românilor în izvoare narrative”, Editor, prefață, note, text îngrijit de Stelian Neagoe, Editura Eminescu, București, 1984
- Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, “În apărarea României Mari. Campania Armatei române din 1918-1919”, Editura Enciclopedică, București, 1994
- T. Păcățeanu, “Jertfele românilor din Ardeal, Banat și Maramureș în războiul mondial”, f.l., f.a.
- ***, “Analele Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș, 1860-1905”, Gherla, 1906.
- Artur Coman, “Documente istorice maramureșene”, Vișeu de Sus, 1937
- Alexandru Filipașcu, “Istoria Maramureșului”, București, Editura Univers, 1940

- Vasile Căpâlneanu, Ioan Sabău, Valeriu Achim,
 “Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate
 națională”
 Documente 1848-1918”, București, 1981
- Trofin Hăgan, Ioan S. Mureșean, Valeriu Achim,
 Vasile Căpâlnean “Maramureșul și Unirea 1918”,
 Baia Mare, 1968
- Colecția ziarului “Sfatul”, Anul I, 1918 și Anul II,
 1919, organ al C.N.R. Central din Maramureș.

CUPRINS

Argument	pag. 3
Cap. I	Considerații privind ideea de unitate națională – Contribuții maramureșene pag. 5
Cap. II	Personalități și documente ale Marii Uniri pag. 33
Cap. III	Extrase din presa vremii și reproduceri de documente edite și inedite privind unirea Maramureșului cu Țara Mamă pag. 47
Cap. IV	Personalități maramureșene Participanți activi la Unirea de la 1 Decembrie 1918 pag. 111
Cap. V	Consolidarea Marii Uniri Anul 1919 în Maramureș pag. 129
Notă asupra ediției	pag. 179
Bibliografie	pag. 181

Culegere și tehnoredactare computerizată:

Tipografia MINEDIT S.R.L.

Tipărit la: Tipografia MINEDIT S.R.L.

Sighetul Marmației

Piața Libertății nr. 11

România

Apărut 1998

*Ioan Mihalyi de Apșa,
savant istoric și luptător
pentru cauza poporului român*

*(sculptură în marmură
de Mihai Borodi)*